

STRIP SCHRIFT

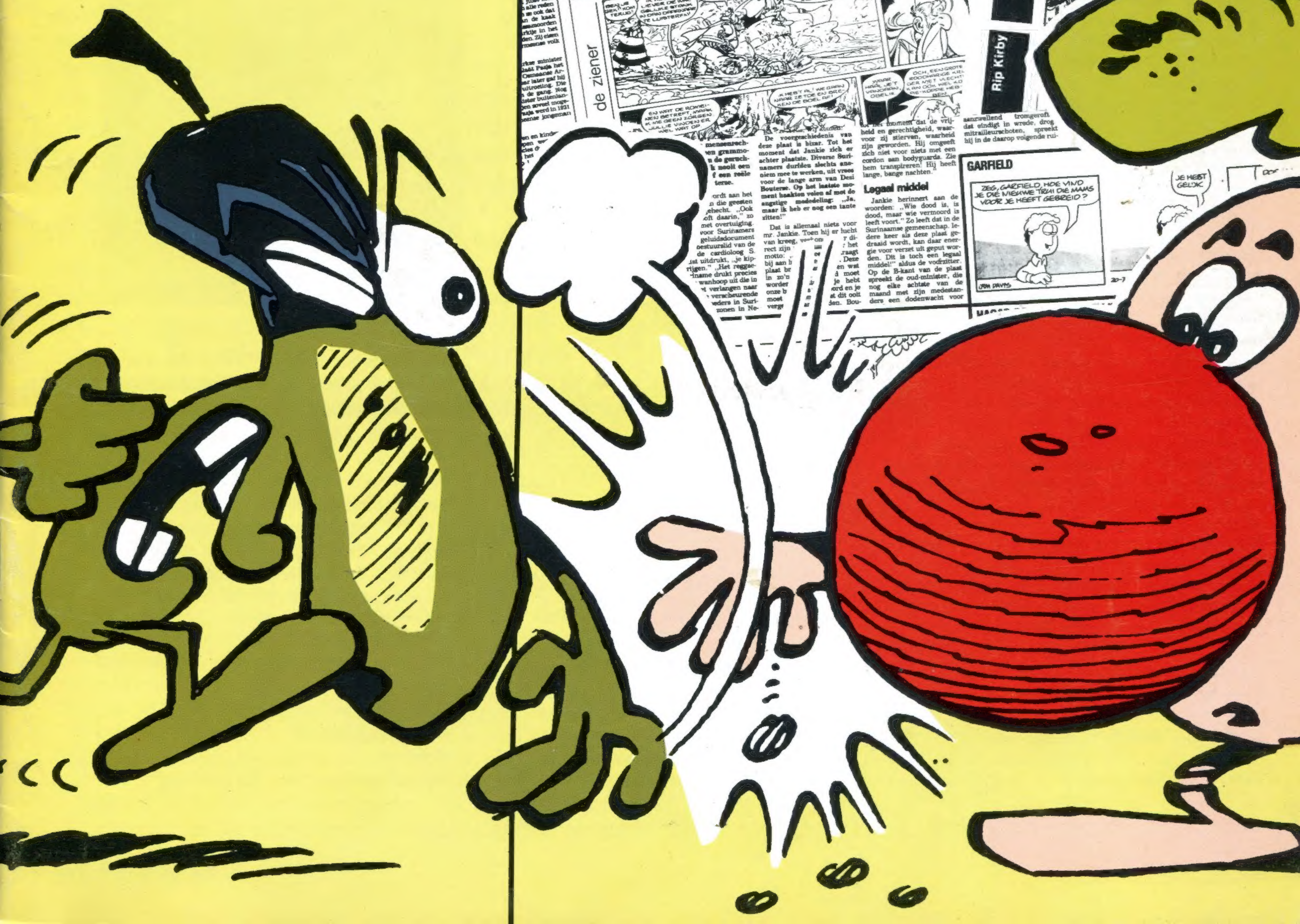
Maandblad / Nr. 172 / Losse nummers f6,- / Bfrs. 124

358 12/10/1983

Krantestrips
in Nederland

Nikita Mandryka:

'Kon ik maar zo
tekenen als
Alex Raymond!'

Heer Ollie en een Bommelding

door Hein de Kort

Bosch

door Gezellig & Leuk

Hanneke

door Wim Steenhager

RADIO

VOORSPRAAK

de ziener

Logaal middel

GARFIELD

De Tovenaar van Fop

Linke Loetje

Woody Allen

Peanuts

Julia

Rip Kirby

Garfield

Nederland 1

Nederland 2

Nederland 3

Nederland 4

Nederland 5

Nederland 6

Nederland 7

Nederland 8

Nederland 9

Nederland 10

Nederland 11

Nederland 12

Nederland 13

Nederland 14

Nederland 15

Nederland 16

Nederland 17

Nederland 18

Nederland 19

Nederland 20

Nederland 21

Nederland 22

Nederland 23

Nederland 24

Nederland 25

Nederland 26

Nederland 27

Nederland 28

Nederland 29

Nederland 30

Nederland 31

Nederland 32

Nederland 33

Nederland 34

Nederland 35

Nederland 36

Nederland 37

Nederland 38

Nederland 39

Nederland 40

Nederland 41

Nederland 42

Nederland 43

Nederland 44

Nederland 45

Nederland 46

Nederland 47

Nederland 48

Nederland 49

Nederland 50

Nederland 51

Nederland 52

Nederland 53

Nederland 54

Nederland 55

Nederland 56

Nederland 57

Nederland 58

Nederland 59

Nederland 60

Nederland 61

Nederland 62

Nederland 63

Nederland 64

Nederland 65

Nederland 66

Nederland 67

Nederland 68

Nederland 69

Nederland 70

Nederland 71

Nederland 72

Nederland 73

Nederland 74

Nederland 75

Nederland 76

Nederland 77

Nederland 78

Nederland 79

Nederland 80

Nederland 81

Nederland 82

Nederland 83

Nederland 84

Nederland 85

Nederland 86

Nederland 87

Nederland 88

Nederland 89

Nederland 90

Nederland 91

Nederland 92

Nederland 93

Nederland 94

Nederland 95

Nederland 96

Nederland 97

Nederland 98

Nederland 99

Nederland 100

nr. 172 — 17e jaargang, zomer 1983

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap, Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redactie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam (020-250975).

Uitgevers: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292 (ná 17.00 uur: 030-791496), telex 70042.

Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, 3700 AK Zeist, tel. 03404-52292, tst. 24.

Klachten over bezorging, adreswijzigingen en inlichtingen over abonnementsuitsluiten via Postbus 420, 3700 AK Zeist.

Redactie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijk, Hans Frederiks, Peter de Raaf.

Vaste medewerkers: Annelies Heidstra, Wim van Helden, Rob Möhlmann, Nico Noordermeer, Ernst Pommerel, Mat Schifferstein, Jan Smet, Hennie Wesseling, Rein van Willigen.

Omslagontwerp en lay-out:
Hans Frederiks.

Stripschrift is verkrijgbaar:

- via een lidmaatschap/abbonement à f 62,—. Postgiro 1513000 of bankrekening 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.
- via een abonnement (jan. t/m dec.) à f 47,50. (buitenland f 59,—).
- via een CJP-abbonement à f 42,75.
- losse nummers (ook verkrijgbaar in de boekhandel) à f 6,—. Dubbele nummers f 8,—. Postgiro 209948 t.n.v. 'Stripschrift' te Zeist.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Distributie voor België: Persagentschap Vervoer en Distributie, Klein-Eilandstraat 1, 1070 Brussel, tel. (02) 5240130.

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stripschrift en auteurs.

De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen berust bij de auteurs.

ISSB BR. 0165-845.

Druk: Vonk Zeist.

Inhoud

Strips in de Nederlandse kranten

Met ervaringen van Nederlandse striptauteurs en de opinies van de stripverantwoordelijken bij de Nederlandse dagbladen geeft dit zomernummer een beeld van de positie van de vaderlandse krantestrip: een redelijk triest beeld geïllustreerd in een krantestripdoorsnede van januari 1983 / Brok

Studio Arnhem

Mat Schifferstein in gesprek met Aloys Oosterwijk, René Meulenbroek, Gerard Leever en Marieke Farenhorst 'Over blaadjes maken, studiowerk en krantestrips' / 4

Dik Bruynesteyn enerzijds Klaas van der Spoel anderzijds

Twee Nederlandse krantestriptekenaars met uiteenlopend succes, maar met identieke startproblemen. Twee portretten door Cor Nijmeijer / 9

JAMES HOND: contra Do Ping

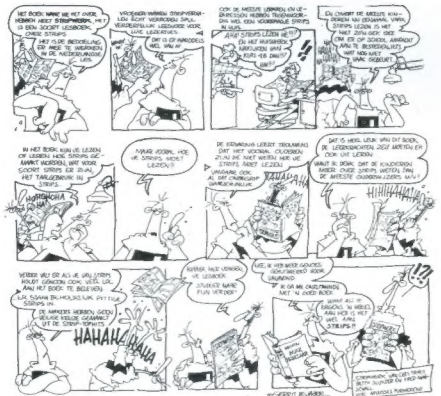
11. „Do Ping”, vroeg Hans Ree, „is dat niet de groothandelaar in blanke slaven?” „In één keer goed gerdan, Hns!” sprak Kocman, „natuurlijk zou ik daaruit, graag, ja zelfs heel graag, behuizzaam zijn bij zijn arrestatie, want zoals je weet heb ik een hekel aan dergelijke misdadigers. Helemaal kan ik in verband met de zaak: Vrouw Dering geen mannetje missen!” „Daar weet ik wel raad op,” zei Hans Ree, „onze vriend James Hond brengt zijn vakantie in Werksland door, even een codetelegram naar hem en het komt in orde!” „Dat is een goede zet van jou, Hans, grote klasse!” zei Koc-

Krantestrips in de provinciale pers

Cor Nijmeijer in gesprek met P. J. Prins, hoofdredakteur van de DGP, en Jaap Snijder, redactie-koördinator van de MCC, tesamen verantwoordelijk voor meer dan een half miljoen kranten per dag, over hun stripbeleid / 11

Goochem

Jeugdkrant van 'Het Parool' sinds jan. 1983 met een zwak voor strips. Jac Drewes sprak met de redactie over de ontstaansgeschiedenis en het verdere beleid / 14

Libération of Hoe het ook kan!

Har Brok geeft een beeld van het stripbeleid van het Franse dagblad 'Libération', bekroond met Prix Alfred Presse 1983 in Angoulême. Nuttige stof voor de redacties van Nederlandse dag- en weekbladen / 16

Nikita Mandryka: 'Voor de verhalen die ik zou willen tekenen zou ik moeten kunnen tekenen als Alex Raymond'

Mandryka, ooit koploper in de Franse stripwereld, over zijn geringe tekentalent en andere sombere zaken: een metamorfose opgetekend door Har Brok en Hans Frederiks. Ter illustratie de herdruk: Les aventures génitales de Bitoniot uit 1973 / 18

Stripdoorsnede 1983	26
Postriptum	27
Filmmieuws	28
Boekbespreking	29
Nieuws	31
Mededelingen Het Stripschap	35

STUDIO ARNHEM

Over blaadjes maken, studiowerk en krantestrips...

door Mat Schifferstein

'Studio Arnhem. Strips' is in grote letters op de ramen van de eerste verdieping geschilderd. Het pand ligt aan een rustige straat in Arnhem. Als ik mijn entree wil maken, blijkt de benedendeur niet mee te geven. Een bel is ook onvindbaar: de zijingang is afgesloten met een hoog hek. Door de vitrage van de ramen van de benedenverdieping kan ik de grote instrumenten van de daar gevestigde tandheelkundige inrichting zien; er zijn mensen aan het werk. Het is half twee; zou de Studio nog koffiepauze hebben? Maar nee, de deur blijkt uiteindelijk toch niet gesloten. Ik beklim een trap, klop op een deur, en word even later overdonderd met handdrukken en namen van aanwezige dames en heren. Voordat ik het weet zit ik op een stoel, een grote mok met weinig koffie in mijn handen. 'Ik zet zo nieuwe', zegt Aloys, en voegt de daad al bij het woord. Een Franse vriend en zijn vriendin worden uitgeleide gedaan; ik kan alles rustig bekijken. De studio biedt net genoeg plaats aan de tekentafels en de mensen die daaraan werken. Tekeningen en fotoreeksen aan de muur. In het kleine gedeelte van de L-vormige ruimte bevinden zich een lichtbak, een 'gewone' tafel en een aanrecht, plus het waarschijnlijk overvloedig in gebruik zijnde koffiezetapparaat. Aan de andere kant van de ruimte is een apart kantoor te vinden, vol stripboeken, presentatiemateriaal, een groot bureau met telefoon. Te snel al ben ik in gesprek, en haal ik halverwege mijn kassetterekorder tevoorschijn om niet alles te missen. Een gesprek met Aloys Oosterwijk, René Meulenbroek, Marieke Farenhorst en Gerard Leever over blaadjes maken, studiowerk en krantestrips...

De Omelet

Aloys, wat heb jij gedaan voordat de studio Arnhem opgericht werd?

A: Nou, in de tijd dat ik hier in Arnhem naar de kunstakademie ging heb ik met een paar mensen een blaadje opgericht. Met Hanco Kolk, Ben Jansen, René Meulenbroek en twee anderen die er al snel mee opgehouden zijn.

Gingen jullie allemaal naar de kunstakademie?

A: René wel, en Ben had er vroeger opgeze-

ten. Hanco hebben we er op het laatst bij gehaald. Dat blad 'De Omelet' heeft niet zo heel lang bestaan omdat Drukwerk, die het voor ons distribueerde, een aantal soortgelijke bladen uitgaf, 'Tante Leny' bijvoorbeeld, en 'Speedo'. Er heeft toen een soort fusie plaatsgevonden, en er werd een nieuw blad gemaakt, 'Talent Magazine'. Dat was na zeven nummers ook afgelopen. We hadden toen het plan een nieuwe opzet te geven, wat commerciëler, maar Har van Fulpen wilde daar niet aan en toen is, geloof ik, Studio Arnhem opgericht.

Hoe hadden jullie je eerste blad opgezet?

A: De Omelet bedoel je? Ach, een kwestie van wat strips maken, een nietje erdoorheen en verspreiden. De eerste twee nummers hebben we zelf verspreid. Daarna raakte Drukwerk geïnteresseerd; ze verspreidden het en drukten het ook, zeven nummers lang.

Was je tevreden over de verspreiding van Drukwerk?

A: Ja...

En hoe heb je die eerste twee nummers aan de man gebracht?

A: Via boekhandels, overal waar vrienden woonden, zeg maar.

Heb je nog winst gemaakt op die eerste blaadjes?

A: Nee, dat denk ik niet. Ik zou het ook niet weten, want die hele administratie was toen een zootje.

Tekenlui en navelstaren

Toen jullie bij Drukwerk kwamen, hoefden jullie het blad in ieder geval niet meer zelf te verspreiden.

A: Nee, maar toen kreeg je het probleem van de tekenluiheid; dat is ook een gevaar dat je kan bedreigen. En het idee dat je aan iets bezig bent wat dan een blad zou zijn. Het kost je jaren voordat je daar overheen bent. We hebben pas sinds een jaar of zo het idee dat we strips zitten te maken, professioneel dan.

Hoe vaak is de Omelet verschenen?

A: Zeven, acht nummers. Het verscheen één keer in de drie maanden, net als de andere bladen.

Wat was de opzet van 'Trouwens'?

A: Dat was een blad voor beginnende tekenaars. En René deed daar de redactie van. Het is drie keer uitgekomen. Ons bezwaar tegen Drukwerk was, en dat gold met name voor 'Talent', was dat ze nooit een hogere

oplage dan drieduizend wilden. En wij wilden een grotere oplage, van achtduizend of zo, en dan een wat volwassener blad maken.

Denk je wel dat dat haalbaar was, zo'n grote oplage?

A: We dachten van wel, we meenden dat daar wel een groter publiek voor was. Maar het probleem was, dat Har zijn stripwinkels niet kwijt wilde en als wij een grotere verspreiding wilden, moesten we met een andere verspreider in zee, en dan konden de stripwinkels niet meegenomen worden. Het was gewoon het een of het ander.

Waarom is uiteindelijk 'Talent' gestopt?

A: Nou, wij wilden er niet mee doorgaan, als er niet iets wezenlijks zou veranderen. Het bleef natuurlijk navelstaarderij, zo'n blad. Over het algemeen was het een beetje freaken, voor mij althans, in de sfeer die toen gold voor stripblaadjes. Een blad dat commerciëler zou zijn, één keer per maand zou verschijnen, met minder pagina's, maar in een grotere oplage, meer vaste rubrieken ook, was destijds helaas niet haalbaar.

Trouwens

René, kun je wat vertellen over de publicatie van 'Trouwens'?

R: Har van Fulpen gaf Talent uit, maar hij had nog een heleboel werk liggen van tekenaars dat niet in Talent paste, dat te slecht was of anderszins niet geschikt. Nou, hij vond het toch wel leuk om dat op en of andere manier uit te geven, dus heeft hij Trouwens gemaakt. De eerste twee nummers hingen er zo'n beetje bij; het kwam maar zelden uit en verder waren het eigenlijk maar bundeltjes strips met een nietje erdoor, eigenlijk geen echte bladen. Toen heeft Har mij gevraagd of ik de redactie wilde doen, en toen heb ik het meer een eigen karakter proberen te geven, met wat artikeltjes over beginnende tekenaars en zo, maar ja, het blad hield al na één nummer op, toen Talent stopte.

Otto Raaf

Wat hebben jullie gedaan na de opheffing van Talent en Trouwens?

Aloys: Nou, we hebben een tijdlang van al-

les geprobeerd, wat soms lukte en soms ook niet. Zo hebben René en Hanco het scenario geschreven voor een vrachtwagenstrip voor Eppo. René en ik hebben daar een aantal platen van getekend, maar het project is mislukt omdat er een Belgische striptekenaar was, die al een kant-en-klare strip had die zich in de vrachtwagenwereld afspeelde. Hanco is ook lang bezig geweest om in de Eppo te komen en dat is hem nu gelukt met 'Gilles de Reus'; ik geloof, dat hij al een half jaar publiceert.

Gerard: En ik deed een hele tijd de puzzelpagina in de Eppo, maar die is ook gestopt. Vandaar dat ik een krantestrip begonnen ben. Ik heb wat losse strips voor Eppo gemaakt, en af en toe teken ik ook 'Eppo' zelf, als Uco niet kan. Mijn naam staat er wel niet bij, maar als je het niet gezien hebt is dat een compliment. En dan is er nog 'Otto Raaf' in Het Parool, ik was hem al weer bijna vergeten.

Was dat de eerste krantestrip?

René: Niet de eerste krantestrip die we gemaakt hebben, maar wel de eerste die gepubliceerd werd. Het was ook de eerste die we als kollektief gemaakt hebben, over langere tijd.

Hoe is de publicatie in zijn werk gegaan? Hadden jullie ideeën en zijn jullie daarmee naar Het Parool gestapt?

Aloy: Nou, we zaten vast aan de teksten van een kollektief uit Amsterdam, 'BOT'. Dat ging niet altijd even goed, want die lui konden geen stripverhaal maken, maar ze deden wel hun best, net als wij af en toe ons best deden.

René: Het was niet zo gemakkelijk, en je zat eraan vast iedere dag je tekeningen klaar te hebben, twee stroken, dus veel vrijheid had je niet. Maar we konden in die tijd goed leren op welke punten je kunt samenwerken en op welke niet.

Extreem

Gerard: Het is veel om met vier mensen die strip te maken. En je doet, al is het onbewust, natuurlijk niet zo je best, omdat die strip niet helemaal van jezelf is; je zit aan die teksten van buiten vast.

Aloys: Een strip van één persoon kan extreem zijn; extreem slecht, of extreem

mooi, of op een andere manier extreem. Maar een strip als deze bestaat alleen uit compromis en compromis tussen vier tekenaars, en dan heb je nog teksten waar je niet zo goed mee uit de weg kunt.

Op welke manier probeerde jij een beetje lijn in het blad te krijgen?

R: In de eerste plaats wilde ik een aantal vaste tekenaars in het blad krijgen. Dat zou natuurlijk afhangen van het aanbod, maar het was de bedoeling dat je als lezer een aantal tekenaars zou zien terugkomen en ook zou zien groeien. En in de tweede plaats had ik een zevental pagina's gereserveerd voor informatie: in het derde nummer stond een groeps-interview met zes beginnende tekenaars en in het vierde nummer wilde ik een begin maken met een serie artikelen, waarin ik uitgeverijen en bladen ondervroeg over hoe ze het beginnend talent aanpakten, en wat ze daar mee deden. En daarna meer artikelen, over hoe je het als tekenaar kunt aanpakken, hoe je een blaadje kun opzetten en meer van dat soort dingen.

Amateurs

Gerard Leevers: Dat soort amateurblaadjes ligt toch niet goed in de markt, hè?

R: Nee, dat kocht je zelfs als amateurtekenaar nog niet. Mensen kopen liever Moebius of zo.

Toch worden er weer voortdurend nieuwe amateurtekenbladen opgericht...

R: Ja, het stikt ervan in Nederland. Het zijn er wel tweehonderd of zo op het moment.

Tweehonderd?

R: Nou ja, als je al die heel kleine meetelt. Je weet niet hoeveel er zijn in een oplage van vijftig of zo. Als je afgaat op wat wij hier binnen krijgen aan materiaal...

Wat willen die mensen die materiaal naar jullie sturen: advies? Want een eigen blad hebben jullie niet...

R: Nee, maar we kunnen ze wel wat dingen zeggen, over hun werk en waar ze eventueel naar toe kunnen gaan. Maar dat is in feite nergens heen. Alleen nog, ja, naar Van Wulften van Espee, en die stuurt ze dan weer naar ons. Als je niet echt goed bent,

kun je nergens terecht. Dat is, laten we eerlijk zijn, ook geen ramp.

Want het moet natuurlijk wel enig niveau hebben voordat het uitgegeven kan worden...

R: Ja precies, of ze kunnen proberen zichzelf uit te geven.

René: Je hebt dan zo'n beetje vier kapiteins op één schip. De enige manier waarop zo iets bij ons kan werken is als drie lui slavenwerk willen doen, als er één de baas is en de anderen doen wat hij zegt. Maar dat kan hier niet; daar heeft iedereen te veel zijn eigen ideeën voor.

Waar kwam het initiatief vandaan voor die Otto Raaf-strip?

G: Van Bot. Ger Apeldoorn bijv. zat daarbij, en die had contacten met het Parool. Bij Het Parool zaten ze echt om een strip verlegen, voor de jeugdpagina. We moesten ook heel snel, binnen een week, beginnen.

Wat voor strip was Otto Raaf?

R: Onze bedoeling was om een min of meer Robbedoesachtige strip te maken; niet echt realisme en ook niet alleen humor. Een verhaal dus, met allerlei grappen.

Hoe maakten jullie de strip?

Aloys: Ik deed de schetsen voor de figuren, René en Bennie deden de achtergronden en daarna deden Gerard en Ben het inkten.

Hoe lang heeft die strip in totaal gelopen?
Gerard: Drie maanden. Het is één afgerond verhaal geworden: 'Concert voor Caras'.

Forceren

Ik verwacht dat de strip door de manier van werken en doordat het jullie eerste strip was, geen volmaakte eenheid vormde. Er zullen wat stijl betreft misschien wel grote verschillen zitten tussen bepaalde afleveringen...

G: Dat klopt, en vooral omdat het voor Aloys een totaal andere stijl was dan hij gewend was bij het tekenen.

A: Ik moest me echt forceren om in die stijl te tekenen, en dat is ook wel te zien.

G: Zowel Aloys als ik hadden proefstroken

'Cor Morelli'

getekend; bij het Parool hebben ze Aloys' figuurtjes gekozen...

Cor Morelli

A: Overigens zijn we door deze strip wel op het idee gekomen om nu weer krantestrips te gaan maken. Toen deze strip halverwege was, ben ik begonnen met 'Cor Morelli' en ik ben nu op strook 53 of zo. En die strip hoop ik dus binnenkort overal te kunnen slijten...

Hij is in handen van jullie konkurrent Stripprofiel. Maarten de Meulder begint een syndikaat van striptekenaars, waar Gerard en ik nu ook bij zitten. Hij drukt een luxe folder in full colour om mogelijke klanten van de pracht ervan te overtuigen. De opzet van mijn strip is een politieverhaal waarin Cor Morelli de hoofdrol speelt, geassisteerd door Esther Echt.

Het zijn heel aparte figuren, hè? Het is niet het cliché-figuur van de jonge speurder met zijn vrouwelijke hulp...

A: Nou nee, het is het cliché-figuur van de oude speurder met zijn helpster, haha. Ook

hier zijn talloze voorbeelden van. Neem nou Lino Ventura; door hem ben ik op de kop van Morelli gekomen. Nou, die twee beleven allerlei avonturen, en het is de bedoeling dat het steeds een verhaal wordt dat drie maanden duurt. Dat is dus de serie waarnaast ik wil sterven, zoals dat heet... Gerard is bezig aan een strip, die de uitwerking is van een idee van René en Hanco.

Gag-Strip

Mijn eerste indruk is dat het wat van 'Ambrosius' wegheeft, zo'n humoristisch griezelverhaal...

G: Nou, dat heb ik niet in mijn achterhoofd gehad; het is meer een gag-strip: iedere keer een gag, hoewel er ook wel een soort verhaal doorheen loopt. Dat gaat er overigens langzaam uit, omdat het ten koste van de grappen gaat.

De strip gaat over een plaatsje Bangebroek waar op een gegeven moment Dr. Frankenstein arriveert met zijn monster en zijn knecht, en die daar het plaatselijke kasteel kraken en dan tot de ontdekking komen dat de eigenaar ook nog in het kasteel woont, en dat is dan Dracula. De bewoners van het plaatsje willen de monsters graag er uit hebben, en de monsters willen blijven zitten. In de oorspronkelijke strip, die van René, zat overigens geen verhaal; het monster kon in de ene strip dood zijn, en in de volgende weer meespelen.

R: De strip zoals die nu is moet meer iets van 'De Tovenaar van Fop' krijgen, of van 'Beetle Bailey' ('Flippie Flink') of zo: vaste personages, vaste plaats waar zich alles afspeelt, en met opzet dat je op den duur meer met de karakters gaat doen en minder met die griezelfilmclichés; ik heb de indruk dat je daar na twee of drie maanden wel behoorlijk mee uitgeput bent.

Het Syndikaat

En al die strips gaan dus op dit moment via Stripprofiel, en Maarten de Meulder moet daar nog publiktiemogelijkheden voor vinden...

R: Ja, hij is nu dus met zijn folder bezig voor de strips die onder dat syndikaat vallen; die stuurt hij dan op naar klanten, en dan maar hopen dat dat lukt.

Uit: 'Cor Morelli'

Ken je nog meer striptekenaars die werken bij het syndikaat?

G: Ja, Jean Dulieu zit erbij, met oude verhalen van 'Paulus', Willy Lohmann, en Rudy Hulleman die de cirkelstrip in de laatste Stripprofiel (nummer 46) maakte, en nog veel anderen, ik geloof ook nog Fred Julsing...

Dat is dan een behoorlijk groot opzet project ...

A: Ja, Maarten is ook al dagen ziek, ik neem aan van de inspanningen die het hem allemaal kost.

René: En we hebben nog eigenlijk nog een halve dagstrip hier, de werknaam is 'Kees Katoen'; de bedoeling is, als het aan ons ligt, dat hij in Robbedoes komt, maar we maken hem zo dat hij ook twee stroken is, als 'Suske en Wiske', zodat hij ook in de krant kan. En dat wordt echt helemaal Robbedoes, semi-realistisch. De voornameste concessie is dat we hem per halve pagina maken, zodat je een spannend plaatje aan het eind hebt.

Hebben jullie volledige vrijheid als je bij Maarten werkt? Zijn bijv. de ideeën van de strips van jullie zelf?

G: Ja, hij vond de ideeën leuk, dus...

R: Ik heb hier ook nog een strip die een

De gag-strip van Gerard Leevers

half jaar bij Dickens heeft gelegen, de manager van 'Dierenleed', maar die heeft er, voor zover mij bekend, niks mee gedaan. Maar ik heb nu ook geen zin meer in krantestrips; dat heb ik gemerkt bij het Otto Raaf-project. Ik overigens als enige, hoor. Ik vind het te opslorpend: als iets een week later verschijnt in een krant, dan is het al weer voorbij. Ik vind het te machinaal, te industrieel.

Jij geeft meer de voorkeur aan een tijdschrift- of boekvormpublicatie?

R: Ja...

A: Exakt wat René er als nadeel aan vindt, vind ik er als voordeel aan...

Om jezelf iedere dag gepubliceerd te zien, en ook iedere dag nieuw materiaal te kunnen produceren?

A: Ja...

De Studio

Wanneer en waarom is de Studio Arnhem opgericht?

R: In Januari 1981. Het kwam zo uit, dat iedereen langzamerhand professioneel met

strips wou gaan. Iedereen, dat waren: Hanco, ik, Ben, Aloys, Evert Geradts. Voor mij was het een goede gelegenheid om van het reclamebureau weg te gaan. Aloys wilde nog een tijd in het onderwijs blijven werken. Toen rijpte langzaam het plan om samen een atelier te beginnen, om samen reclame te maken en samen aan werk te komen. In het begin hadden we geen ruimte en ook geen zicht op een ruimte; we hadden toen het idee om een papieren studio op te richten, namelijk dat iedereen gewoon zou werken, maar dat we een gemeenschappelijk telefoonnummer hadden waaronder we bereikbaar zouden zijn voor reclame en publiciteitszaken. Bij toeval woonde Evert in een huis waarin hij kantoorruimte ter beschikking had en toen zijn we daar gaan zitten. Dat kwam goed uit; we hebben daar een half jaar gezeten en toen moesten we eruit en hebben we dit gevonden.

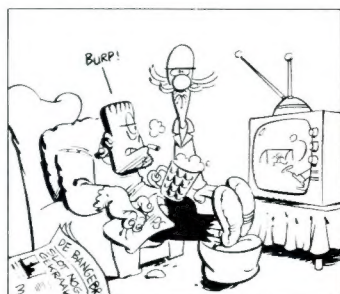
Met hoeveel mensen zitten jullie hier normaal gesproken te werken?

R: Met zijn drieën. Hanco is eruit gegaan om persoonlijke redenen; hij vond het ten koste gaan van de vriendschap.

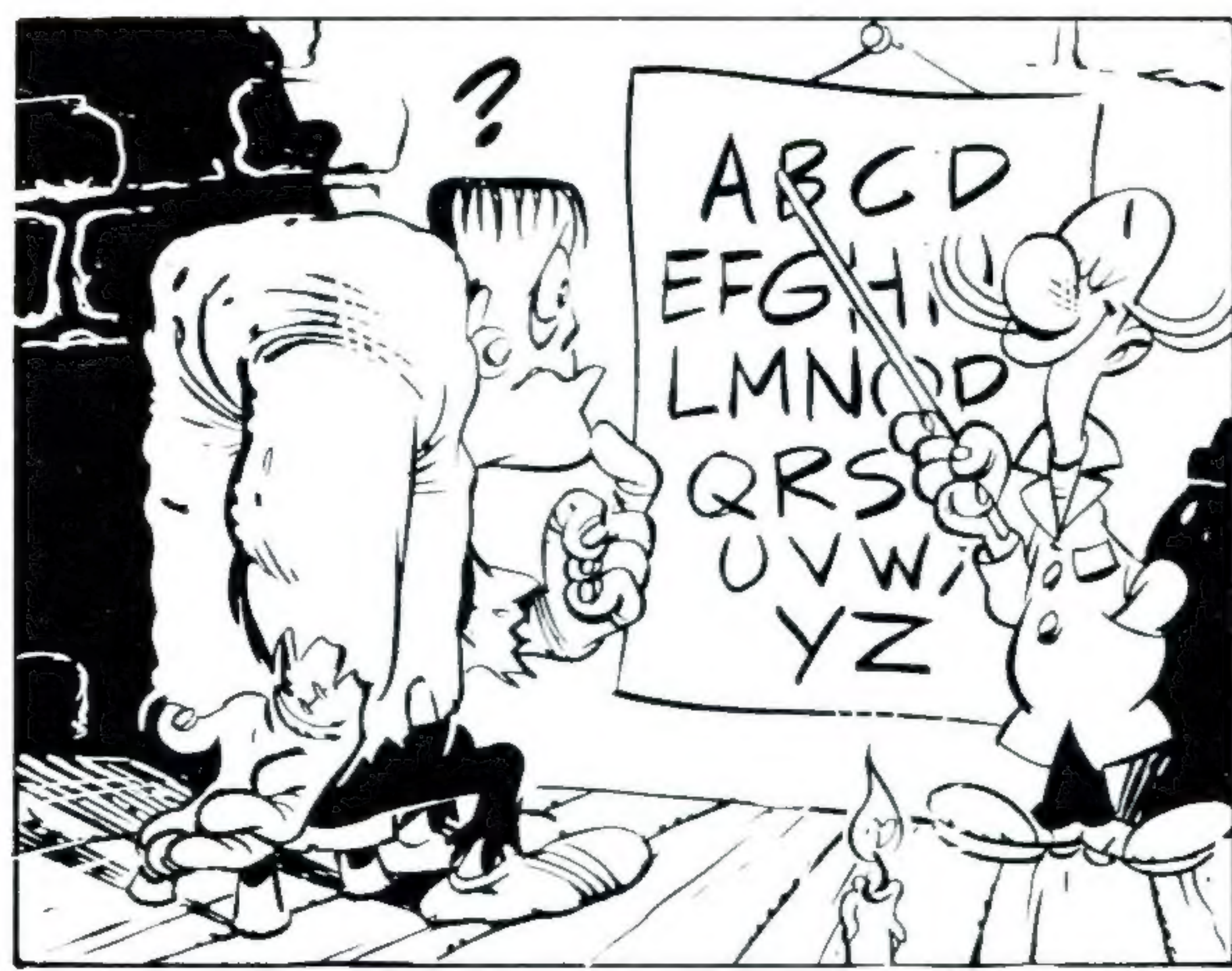
Want jullie zitten hier over het algemeen de hele dag gezamenlijk te werken?

R: Ja, zo'n studio is in feite een slecht huwelijk, hè? Zoiets krijg je vanzelf. Je zit de hele dag bij elkaar en als je vrienden van elkaar bent zie je elkaar 's avonds ook in de kroeg en onder een etentje. En dat samen is heel veel. Dat zijn de problemen die elke 'band' ook heeft, denk ik, en als we nou aardige jongens waren, haha...

A: Sindsdien is Bennie ook thuis werk aan het doen, maar we werken wel allemaal aan opdrachten voor Studio Arnhem. Reklameopdrachten doen we allemaal gezamenlijk en voor de rest werken drie mensen hier en drie mensen thuis. Maar we overleggen

Boven: de eerste versie van René Meulenbroek en Hanco Kolk
Onder: de versie van Gerard Leevers

regelmatig, in principe iedere week en aan bepaalde dingen werken we ook gezamenlijk.

R: Die anderen komen regelmatig langs. Ik doe bijvoorbeeld veel scenarios samen met Hanco, en dat kunnen we goed hier doen. De band blijft wel nauw maar je zit niet meer bij elkaar; Evert heeft bijvoorbeeld een gezin waar hij liever bij is.

Op welke manier proberen jullie opdrachten te krijgen?

R: Op alle manieren, haha. Nou, wat we het liefste doen is iets bedenken en dat aanbieden in de hoop dat anderen dat ook leuk vinden. Bijvoorbeeld een strip aanbieden aan de Eppo of de Robbedoes.

A: En wat reclame betreft, dat is gewoon pakken wat je pakken kunt. Het verschil met andere bureaus is wel dat wij uitsluitend stripillustraties leveren. Je hebt reclamebureaus die ons opbellen voor die en die opdracht, en dat kunnen wij dan: een reclamestrip voor de Kwantumhallen of het omslag voor een pizza-doo's.

Je hebt het over stripillustraties; houdt dat in dat je alleen strips maakt of vallen losse tekeningen daar ook onder?

A: Ja dat kunnen strips zijn, of cartoons, of losse illustraties; bijvoorbeeld in opdracht voor de Staatsuitgeverij, afleveringen van 'Kies' of het boek 'Alle stemmen gelden'.

R: Over het algemeen zijn het toch poppetjes die ze vragen; strips komt weinig voor, hoor.

A: Op dit moment voor 'Anita', Evert en Hanco, en we hebben vrij veel gedaan voor de Staatsdrukkerij, René en Evert, en voor 'Kies' iedereen bijna, en dit jaar ook weer hopen we.

R: Dus, aardige mensen, als je dit leest... hahaha....

Publiciteit

Jullie hebben nu ook iemand die speciaal over de publiciteit gaat. Marieke, op welke manier zorg jij daarvoor?

Marieke Farenhorst: Nou, ik ben nou bezig om vertegenwoordigerskaarten op te sturen waar stripfiguren op staan, dat is het eerste wat ik doe. Naar aanleiding daarvan hoop ik telefonisch opdrachten binnen te krijgen. Anders ga ik nog met een grote map met werk van de jongens reclamebureaus

De gag-strip van Gerard Leever

en geïllustreerde bladen af en zo.

Financiën

Doen jullie ook nog iets anders dan het Studiowerk; heb je een baantje, of studeer je of zo?

A: Ik geef tekenles en ik ben bezig met mijn

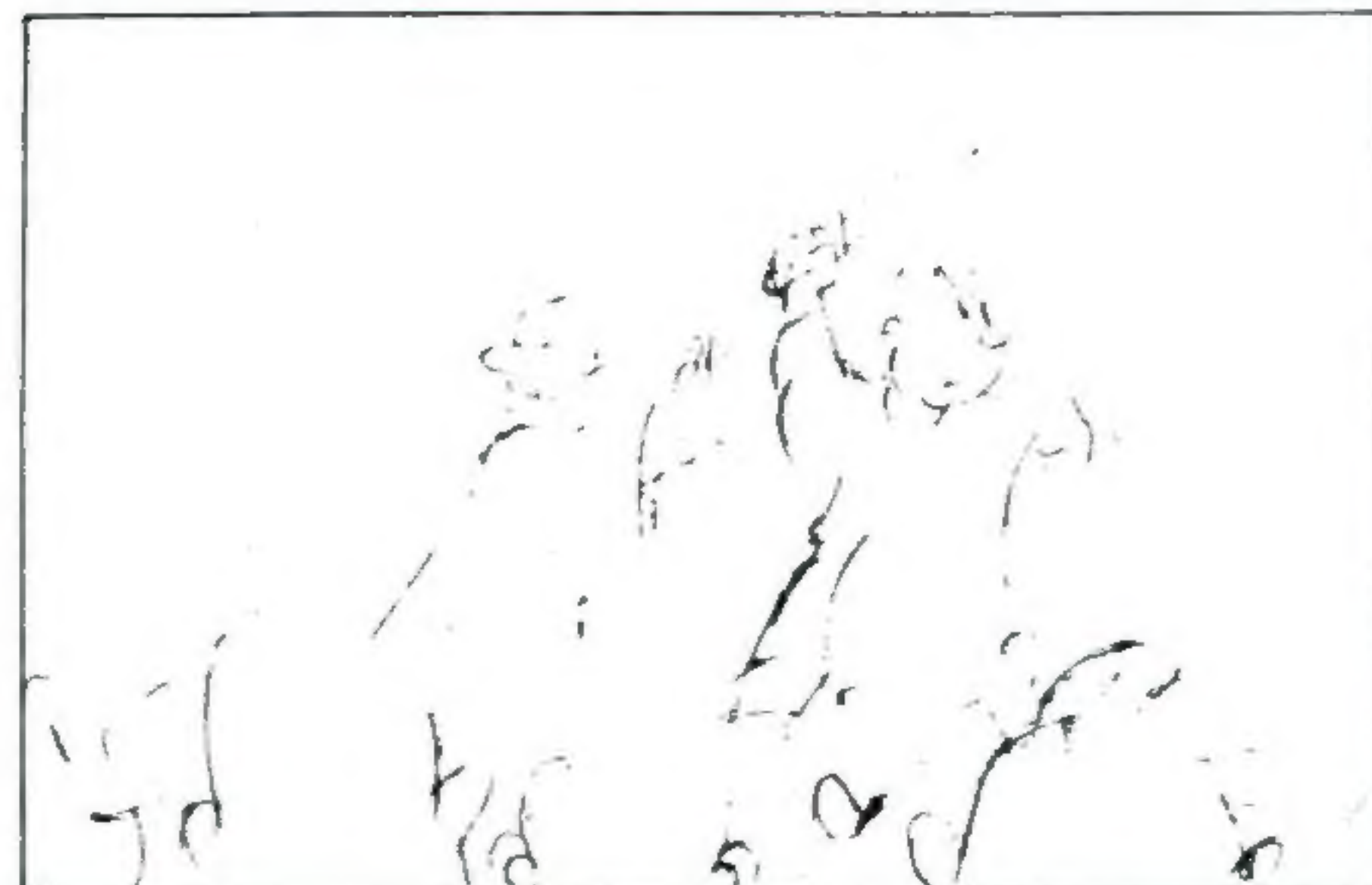
laatste maand lesgeven en dan hou ik er mee op. Dat is het. Bennie doet er nog letteren bij, voor albums.

R: En ik doe inkleurwerk, maar dat valt eigenlijk al weer onder de Studio.

G: En ik doe niks...

Jullie kunnen nu rondkomen van de opdrachten die je krijgt?

De studio, op dit punt eensgezind: Nou, nee...

R: Ik heb nog een halve uitkering; het meest vul ik zelf aan...

G: En ik had nog een voorraadjie geld over van toen ik die puzzelpagina in de Eppo elke week maakte; toen verdiende ik vrij veel, en dat heb ik 'n beetje opgespaard en zo kan ik dan nu nog wel rondkomen, maar ik hoop dat er nu weer meer werk komt, ook met die strip, maar dat is afwachten...

A: Ik ook, ik heb uitgerekend dat ik van het geld van het onderwijs nog twee maanden kan leven, en daarna wordt die strip ergens aangenomen, ga ik dan maar even vanuit, en dan heb ik geen problemen...

R: Ik heb het eerste jaar ook goed kunnen leven, eigenlijk van één grote opdracht, dat boek, 'Alle stemmen gelden'; de Nederlandse staat betaalt het allerbeste, het beste wat je kan krijgen...

Was dat boek dan zoveel werk, dat je daar een heel jaar van kon teren?

R: Ja, ik heb daar wel veel werk aan gehad, en ik heb zuinig geleefd. Plus dat ik er nog opdrachten bij had, natuurlijk.

Artefact en Eppo

Onderhouden jullie als Studio nou ook nog kontakten met andere tekenaars in het land of in het buitenland?

A.: Nou, de kontakten die we hadden met het buitenland zijn eigenlijk allemaal verwaterd, omdat we niets meer met Artefact doen. (Artefact is een klein Franse uitgever die voor Frankrijk een zelfde soort functie had als Drukwerk in Nederland met betrekking tot het bekend maken van bepaalde 'Underground'-tekenaars; in Frankrijk waren dat bijv. Charlie Schlingo en Volny. Hun grootste en meest pretentieuze project was de start van een Luxe-magazine twee jaar geleden, 'Transfert' genaamd, waarvan echter alleen nummer 0 en 1 verschenen zijn. Het blad bevatte voor de helft

strips van hoge kwaliteit en voor de andere helft dossiers over actuele onderwerpen. Aloys had voor dit blad een reeks pseudo-fictionele strips opgezet, waarvan alleen het eerste, over Brigitte Bardot, geplaatst kon worden; De Vrije Balloen nam deze strips later over. Artefact heeft ook de Tante Leny-tekenaars in Frankrijk bekend gemaakt door verschillende bundelingen en boekuitgaven).

Die mensen uit Frankrijk zien we nu bijna nooit meer. Hier kennen we de Eppo-tekenaars...

G: Vooral Wilbert, Peter en Uco, voor de rest ook niet zo veel...

A: En die andere jongens ken je natuurlijk wel, maar dat is meer toevallig, doordat je in hetzelfde blaadje hebt gestaan, zoals in 'De Vrije Balloen'. En op stripdagen kom je elkaar dan weer tegen.

G: Ja, we staan ook altijd in de rij voor een tekeningetje, haha...

Albums

Hebben jullie ook hoop op publikatie in boekvorm?

A: Jawel, hoor. Maarten heeft het zo opge-

zet dat de strips die hij gaat plaatsen ook in albumvorm worden uitgegeven. Dus in principe wel. En wat Hanco betreft ligt het eraan of Oberon er wat inziet. Maar ik meen begrepen te hebben dat Oberon nogal het mes heeft gezet in zijn albumuitgaven. Als alles echter goed gaat, heeft hij natuurlijk ook binnenkort het album dat hij verdient.

R: En van Evert is pasgeleden 'Sappige dieren' uitgekomen, en van Bennie komt gauw ook een album uit bij Espee, 'De Lepreman'. De kleuren wil ik gaan doen; Hanco heeft het scenario gemaakt en Bennie tekent het. Het is in zwartwit geplaatst in De Vrije Balloen, en als het helemaal klaar is wordt het een album.

Die oude dingen van jou, Aloys, komen die nog in boekvorm? De tweede reeks verhalen van Pater Smollenbrink bijvoorbeeld...

A: Ik had het tweede boek helemaal klaar, maar toen vond ik dat het alleen voor mijn eigen lol zou zijn als het uitgegeven zou worden, mooi in de boekenkast en zo, en toen heb ik de mensen er verder maar niet mee opgezadeld. Het zou ook toch maar weer een oplage zijn van drieduizend of wat ook en het verhaal rammelde ook aan alle kanten, dus toen ben ik maar begonnen aan die serie 'Dokument-verhalen' en toen dat bijna in album vorm werd uitgegeven kwam ik overhoop te liggen met Espee omdat ze een keer rottig hadden afgedrukt, dus daar wordt voor de rest ook geen album van gedrukt.

Omdat zij nog de rechten hebben?

A: Nou, Van Wulften is wat moeilijk in de kontakten over het algemeen. Al meerdere keren dat je een album is beloofd en dat het allemaal prima is, en dan komt het er nog niet van. Maar dit keer lag het gewoon aan mij, omdat ik er de schurft in had om door hen te worden afgezeked, dus zijn we opgehouden, heel simpel...

Dik Bruynesteyn:

'Ik maak al 25 jaar zelf uit, wat ik doe'

door Cor Nijmeijer

Wie de moeite neemt de sportpagina's van zo'n vijftien dagbladen op te slaan zal daarin dagelijks de avonturen van Appie Happie aantreffen. Typisch Nederlandse trekjes in een even Nederlands landschap spelen een steeds grotere rol in deze sportstrip, die allang niet meer alléén over sport gaat.

Dik Bruynesteyn 'runt' al zo'n 25 jaar in zijn eentje deze bij velen geliefde serie en hij vraagt zich al tijden niet meer af hoe het zover is gekomen.

Daar is ook nauwelijks tijd voor, want die heeft hij nodig om de zaak bij te benen en de actualiteit te volgen.

'Ik ben een cartoonist, caricaturist, zo je wilt, die door omstandigheden in 1967 razendsnel ineens een strip voor Het Vrije Volk moest tekenen. Ik wist niets van de techniek af. Wel aardig, zeiden ze, en het werd geplaatst. Sindsdien ben ik er onafgebroken mee bezig.'

Eppo Doeve gaf me indertijd de raad om mijn eigen stijl te ontwikkelen en niet te veel naar anderen te kijken, anders zou ik in de grote massa verloren gaan. Dat advies heb ik opgevolgd. Ik lees ook helemaal geen strips en ik ben allang opgehouden me aan bepaalde regels te houden, of althans dat te proberen. Ik ben wel zo ijdel dat ik vind dat het op die manier prima gaat. Appie Happie, ontwikkeld uit Chris Crack, is herkenbaar. Ik haak steeds in op de actualiteit en die formule blijkt het goed te doen.'

Bruynesteyn is het voorbeeld van een stripmaker die z'n eigen zaken runt en daar volledig in geslaagd is.

Aanvankelijk zag het daar niet naar uit. 'Ik zal je iets vertellen, wat niet verkeerd mag worden opgevat, maar het is van wezenlijk belang in mijn carrière geweest. Meneer de Zwaan van Swan Features was geïnteresseerd in mijn werk, ik had al voor KNVB tekeningen voor een spelregelboek gemaakt, die je nu nog in allerlei clubblaadjes tegenkomt. Enfin, ik kwam bij De Zwaan, hij bekeek mijn strips en er ging zó iets verveelds van de man uit, hij leek dodelijk vermoeid, welwillend, maar niet enthousiast. Tot de telefoon ging en dat gesprek betrof een heel andere bezigheid van hem.

Ineens veerde hij op en werd heel energiek. Toen ik daarna buiten stond, op het trapje van dat Amsterdamse grachtenhuis, stond mijn besluit vast. Jij spreekt Nederlands,

zei ik tegen mezelf, je hebt al goede contacten met een paar kranten, doe het zelf. Ga naar Groningen, naar het Nieuwsblad van het Noorden, ga naar Maastricht. Dat heb ik gedaan. Nooit spijt van gehad.'

Hij reisde langs verschillende redacties, maakte een keurig werkschema met inlevertijden, berekende zijn prijzen aan de hand van de aantallen abonne's. Eigen baas, de zaak zelf van begin tot eind in de hand houden, en zo werkt hij nog.

'Het vergt wel een enorme zelfdiscipline, je moet rekening houden met de tijdstippen, waarop de kopij binnen moet zijn, maar je kunt ook alles controleren en zo nodig actie nemen als er wat misgaat. Ik ben wel eens in één nacht kris kras door het land gereden om de afleveringen zelf te bezorgen. Bij bureaus heb je daar geen vat meer op als het na vijf uur 's middags is. En omdat ik regelmatig op toernee langs de redacties ga ken ik iedereen die ermee te maken heeft, persoonlijk. Ook de man die de enveloppe in ontvangst neemt. Dat is ongelooflijk be-

langrijk voor de goede afwikkeling.'

Deze werkwijze heeft ook het grote voordeel dat hij tot in een heel laat stadium op de actualiteit kan inhaken, al houdt hij wel een bepaalde lijn in elk verhaal aan. 'Dan leeft het bij de mensen, zo houd je de spanning erin.'

Ook het taalgebruik en de achtergronden zijn op en top Nederlands en dat geeft de strip volgens hem een streepje voor bij buitenlands werk. 'Ze kunnen veel minder actueel zijn, de tekeningen zijn toch niet zo vertrouwd en de vertaling is niet altijd aangepast. Ik schrijf mijn teksten zelf en die vind ik minstens even belangrijk als de tekeningen. Je kunt bepaalde figuren niet laten zeggen: we gaan *eten*, nee, soms past beter: we gaan *bunkeren*, *smikkelen*. Voetballers gebruiken ook geen deftig woord als 'daadwerkelijk', wat de kolonel in het verhaal juist weer wel mag doen.'

Volgens Bruynesteyn wordt Appie Happie niet veel door fervente stripliefhebbers gelezen. 'Het verhaal staat meestal, op de sportpagina's en de lezers daarvan pakken de strip dan even mee, maar die lezen normaliter geen strips, denk ik, net zoals de meeste strippers geen sporters zijn. Van die mensen die spreken over 'de voetbal'. Sportliefhebbers spreken gewoon over 'voetbal'. Daarom voel ik me ook niet zo'n echte striptekenaar.'

Klaas van der Spoel:

'Nederlandse kranten moeten veel meer Nederlands werk plaatsen'

door Cor Nijmeijer

Klaas van der Spoel publiceert al jaren met wisselend succes cartoons en strips in binnen- en buitenland, naast zijn dagelijkse bezigheden. Erg enthousiast is hij niet over de ruimte die Nederlandse kranten over hebben voor origineel Nederlands werk.

Zijn laatste resultaat was plaatsing van de gagstrip Kommer en Kwel in acht bij de Persunie aangesloten bladen. Dat heeft een half jaar gelopen en het contract werd niet verlengd, wat hem uiteraard spijt. 'Ik weet niet precies waarom, daar is niet over gesproken,' zegt hij, 'terwijl ik toch heel leuke reacties van lezers gehad heb.'

Een aantal jaren geleden heeft in een aantal regionale dag- en nieuwsbladen zijn strip James Hond gestaan en omdat hij die strip via een bureau verkoopt bestaat de kans dat Hond nog wel eens hier en daar opduikt.

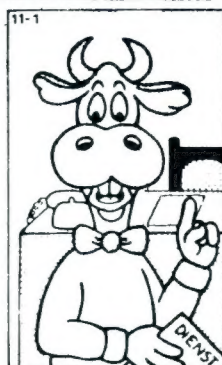
'Als je het via een bureau regelt weet je soms niet waar de strip blijft, terwijl ik de ervaring heb bij het zelf aanbieden dat veel kranten niet eens de moeite nemen om te antwoorden, ook al doe je er postzegels bij,' zegt hij.

Meer succes heeft Klaas met zijn cartoons, vooral voor buitenlandse uitgaven, en dit jaar verschijnen vier boekjes bij Nederlandse uitgeverijen met cartoons over verschillende onderwerpen.

'Voor pure Nederlandse strips moet er in de kranten toch veel meer ruimte zijn,' zegt hij. 'De Telegraaf heeft vijf Amerikaanse en een Engelse strip. Dat is toch eigenlijk te gek! Gunstige uitzonderingen zijn het Algemeen Dagblad, Het Parool en vooral De Waarheid. Ik vind dat een organisatie als Het Stripschap er wat aan moet doen, maar in dat opzicht gaat er weinig van ze uit. Persoonlijk ben ik van mening dat een Nederlands dagblad minstens één Nederlandse strip moet voeren. De Amerikanen verpesten met hun veel goedkopere producten de markt en daar kun je natuurlijk niet tegenop. Het wordt de redacties veel te gemakkelijk gemaakt. Maar een Nederlander die een strip in een Amerikaans blad heeft, moet nog geboren worden. Het is en blijft eenrichtingsverkeer...'

JAMES HOND: contra Do Ping

11. „Do Ping”, vroeg Hans Ree, „is dat niet die groothandelaar in blanke slavingen?”

„In één keer goed geraden, Hans!” sprak Koe-man, „natuurlijk zou ik daarom, graag, je zelfs heel graag, behulpzaam zijn bij zijn arrestatie, want zoals je weet heb ik een hekel aan dergelijke misdadigers. Helaas kan ik in verband met de zaak Vrouw Dering geen mannetje missen!” „Daar weet ik wel raad op,” zei Hans Ree, „onze vriend James Hond brengt zijn vakantie in Walrusland door, even een codetelegram naar hem en het komt in orde!” „Dat is een goede zet van jou, Hans, grote klasse!” zei Koe-

man blij. Even later zat Ree achter zijn bureau en gaf telefonisch een telegram voor James Hond door.

Inmiddels was voor James en z'n nieuwe vriend Bull de toestand opnieuw veranderd. Ze zaten stevig met touwen gebonden in een vochtige kelder onder het hoofdkwartier van Do Ping. „We staan er gekleurd op, James” zei Bull in een poging het moreel weer wat op te vijzelen. James zei niets, hij keek Bull zelfs niet aan, maar staarde recht voor zich uit. Toen zei hij: „Ik zie daar een spijker uit de muur steken, vermoedelijk kunnen we daarmee onze boeien wel kapot schuren!”

Strips in de Provincie

door Cor Nijmeijer

De tijd, dat striptekenaars met een pakje eigen werk onder de arm de redacties van dag- en nieuwsbladen platliepen in de hoop iets geplaatst te krijgen, is wel voorbij, zo hij ooit bestaan heeft.

'Was het maar waar,' verzucht de heer P.J. Prins, hoofdredacteur van de Drents Groningse pers (Emmer Courant, Drentse en Asser Courant, Hoogeveens Dagblad) en coördinator voor de aankoop van stripverhalen voor de Persunie, een redactionele combinatie van tien dagbladen, waaronder de DGP.

'Gemiddeld één keer per jaar krijg ik naast het aanbod van de bureaus die strips leveren, een aanbieding van origineel Nederlands werk.'

In de praktijk blijken echter, aldus de heer Prins, afgezien van de kwaliteit, die natuurlijk goed moet zijn, het financiële aspect en de continuïteit de grootste struikelblokken.

'Wanneer we strips van bureaus afnemen dan weten we dat we voor een bepaalde prijs net zolang als we willen goed werk van constant dezelfde kwaliteit krijgen. Bij individuele aanbiedingen moet je dat maar afwachten. Er is onvoldoende garantie dat zo'n man het ook op hetzelfde niveau volhoudt. Er is nog een ander heel belangrijk element, dat je in de gaten moet houden: voor hetzelfde betaal ik veel minder bij de

bureaus. Alleen in die gevallen, waarin ik werk boven dat niveau uit vind komen valt er over te praten om wat meer te betalen. Maar dat kom je vrijwel niet tegen: alles is al gedaan, zelfde grapjes, zelfde tekenstijl...'

Waarom moet de acceptabele Nederlandse strip volgens de heer Prins dan voldoen?

'Geef me een strip, die iets van ons dagelijks leven laat zien, waar de mensen zichzelf, of situaties waar ze mee te maken hebben, in kunnen herkennen. Laat zo'n verhaal ook niet te lang doorlopen: het mogen best afgeronde afleveringen van desnoods twee of drie stroken zijn. Ik denk aan situaties in het parlement bijvoorbeeld. Zorg voor een leuke presentatie met liefst een looptijd van zes maanden, zodat we kunnen zien of er continuïteit in zit.'

De bij de Persunie aangesloten bladen (Het Binnenhof, Deventer Dagblad, Friesch Dagblad, Leidse Courant, Amersfoortse Courant, Twentsche Courant, Zwolse Courant, Nieuwe Apeldoornsche Courant, Winschoter Courant en Drents Groningse Pers) hebben een gezamenlijke oplage van

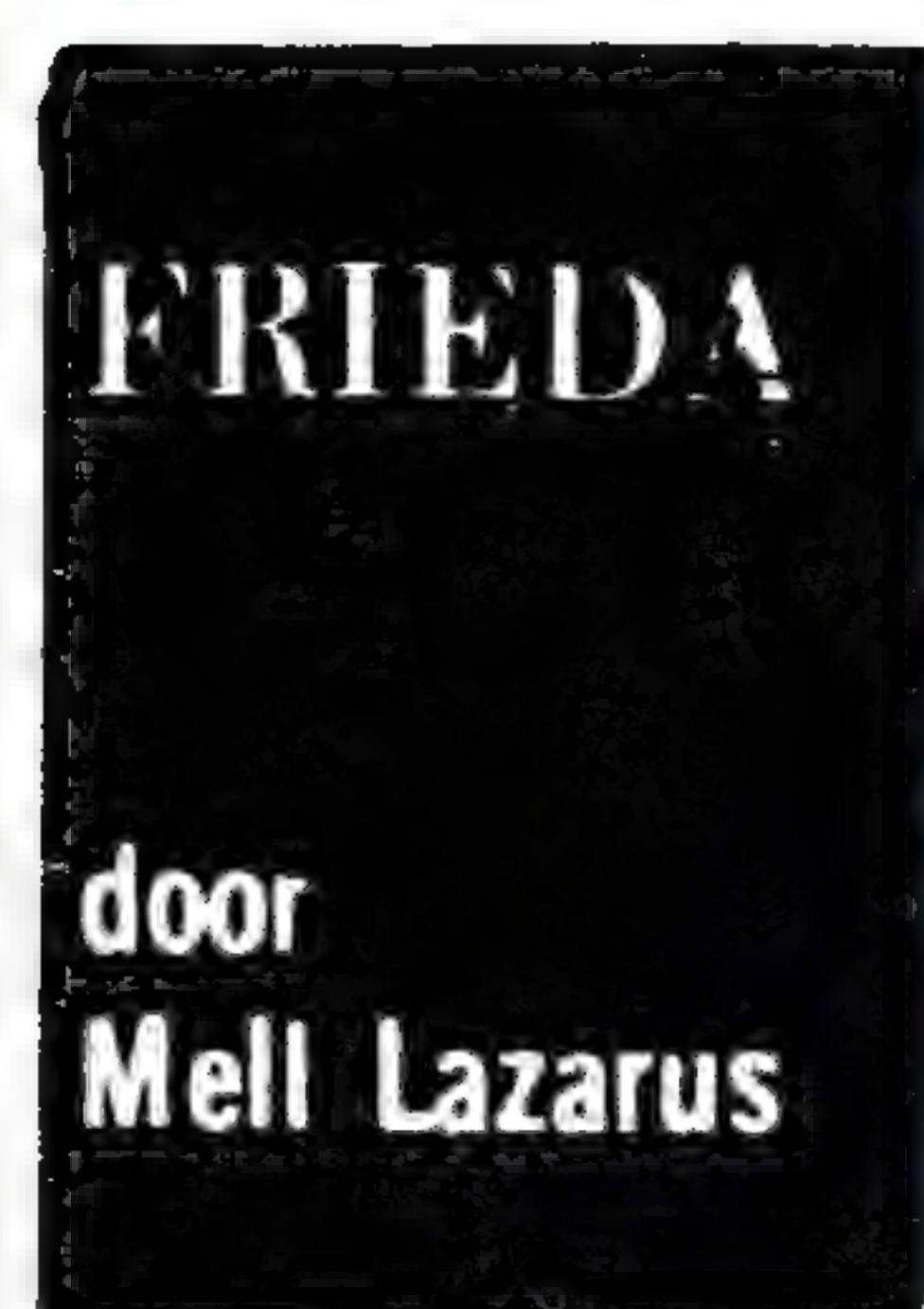
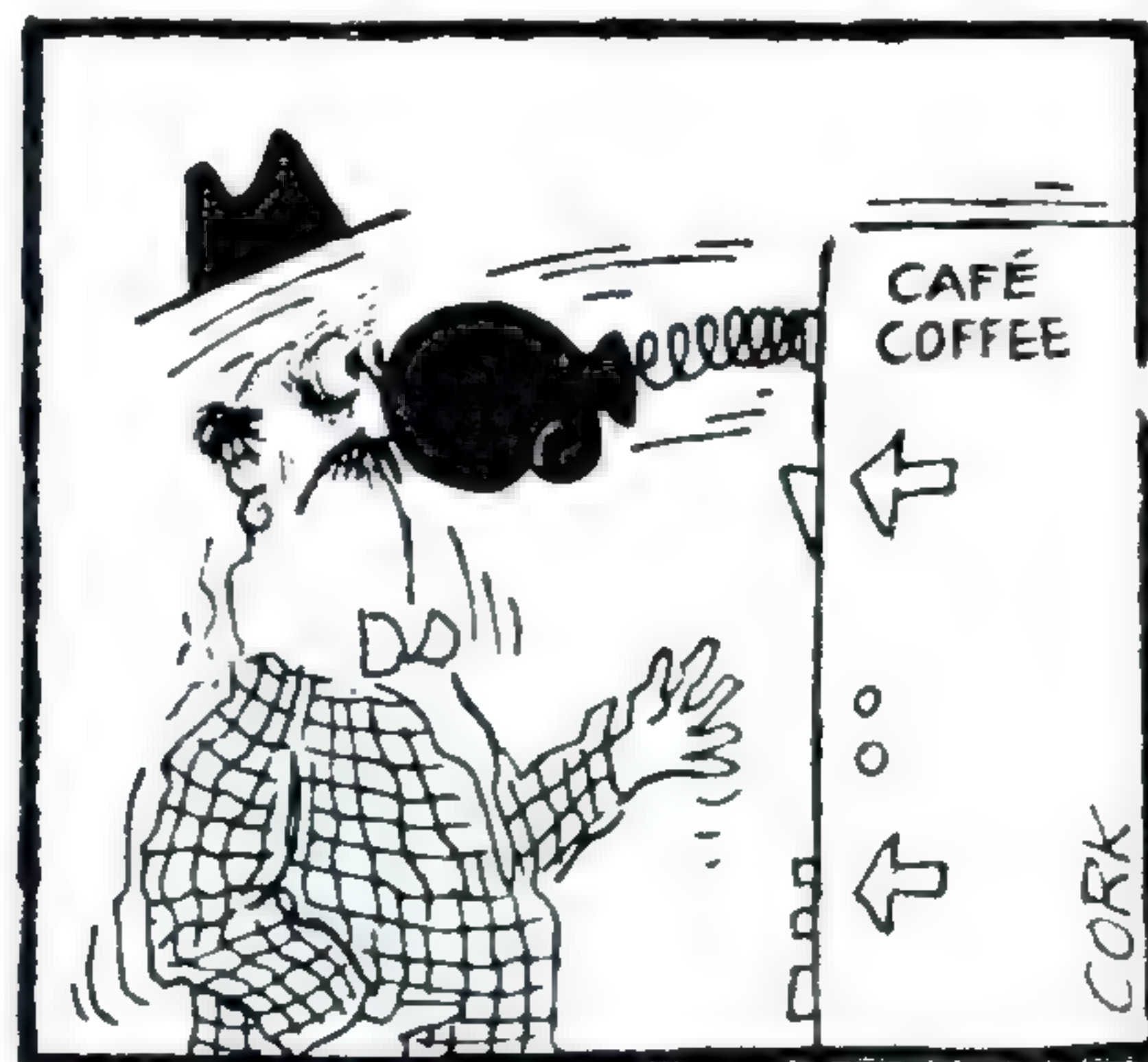
bijna 400.000 exemplaren. Er is ook een bepaalde overeenkomst van redactionele samenwerking met de Gazet van Antwerpen, samen daarmee heeft men een oplage van rond de half miljoen.

De partners hoeven het advies van coördinator Prins niet op te volgen, daarom zijn er nogal eens afwijkingen van het door hem samengestelde basispakket. De krant van de heer Prins bijvoorbeeld plaatst daarnaast vaak regio-gebonden strips, gemaakt door tekenaars-schrijvers uit eigen streek. In het verleden zijn wel gelegenheidsstrips van Ben van Voorn uit Yde (oud-medewerker Toonder Studio's) opgenomen, met teksten van DGP-journalist Jan van Kooten, thans adjunct-hoofdredacteur.

Op dit moment 'loopt' de typisch streekgebonden strip 'Dörp in draf' met tekst en tekeningen van DGP-eindredacteur Henk Steenhuis (onder het pseudoniem H. Willemszn). Verder stimuleert de redactie de jonge lezers tot het maken van strips voor hun eigen pagina.

In de DGP-bladen géén Appie Happie van Dick Bruynesteyn, die bijvoorbeeld wel in de Zwolse Courant en kopbladen wordt geplaatst. 'Ik zou hem graag bij de DGP willen hebben, maar hij verschijnt ook in het Nieuwsblad van het Noorden, die onder meer ons verspreidingsgebied bestrijkt,' verklaart de heer Prins.

Typisch voorbeeld van goed eigen Nederland werk noemt hij 'Friemels' van Binnen-

hofjournalist Henny, die al enige jaren in een aantal PU-bladen, waaronder de DGP, loop. 'Hartstikke goed,' oordeelt Prins onomwonden. 'Net als het werk van Cork, Cor Hoekstra, dat bij ons onder de titel Ruitenheer verschijnt.'

De Cork-strip volgde 'Kommer en Kwel', eveneens een gag-strip, van Klaas van der Spoel, op. Die strip heeft een half jaar gelopen in acht bladen, daarna werd geen nieuwe overeenkomst gesloten.

Naast de genoemde strips bevatten de DGP-bladen de onverbidelijke bestseller Suske en Wiske en als enige echt buitenlandse strip, 'Frieda' van Mell Lazarus, beide uit het standaardpakket.

Bij een lezersonderzoek van de DGP bleek 11 procent van de ondervraagden het strip-pakket op prijs te stellen, een score, die de heer Prins 'redelijk hoog' vindt.

Meppeler Courant

Een krant, die naar verhouding veel Nederlandse strips publiceert is de Meppeler Courant Combinatie, een reeks nieuws- en huis-aan-huisbladen (veertien in totaal in delen van Drenthe, Friesland, Overijssel, de Veluwe en heel Flevoland).

In de nieuwsbladen, die een betaalde oplage van 45.000 hebben, verschijnen de strips altijd, en meestal in de huis-aan-huisbladen, samen met de nieuwsbladen goed voor een oplage van 120.000.

Twee strips van het genre plaatjes met tekst eronder worden sinds mensenheugenis geplaatst, en opvallend daarbij is dat ze van vrij tot zeer oude datum zijn. Jarenlang beleefde Eric de Noorman er zijn avonturen, samen met de (Vlaamse) Old Shatterhand en sinds enige tijd zijn Kapitein Rob en Aram er met een reprise van hun belevenissen begonnen.

Het tempo ligt met een frequentie van twee tot drie keer per week behoorlijk laag, dus verzamelaars van deze klassieke strips zullen een lange adem moeten hebben. Idealistische motieven spelen bij deze Drentse krant, die al meer dan honderd jaar een begrip is, geen rol.

Redactie-coördinator Jaap Snijder: 'Ik kan heel kort over ons beleid zijn, wij kopen strips van bureaus en daarbij is het kosten-aspect het belangrijkste. Het hoeven niet per se Nederlandse strips te zijn.'

Na de raadsvergadering, waarin het voorstel tot de bouw van een sport- en spelenhal is aangenomen, moet William aan Lamert en Lientie alles vertellen wat hij heeft gehoord op de publieke tribune. Zijn vader Lamert, kon al voorspellen dat de communist bezwaken had. „Klemer wil overal munt uitslaan”, zegt Lamert. „Die heft contact maakt met Griever... Die ziet je (en hij wijst naar William) als 'n gevaor... jij bent Amerikaan...”. Moeder Lientie luistert stil en schenkt koffie. Dan ineens gaat de telefoon... Amerika aan de lijn. „William veur je”, roept moeder, die opneemt.

„Calter's Building Company” (Kalters Bouwmaatschappij, zouden wij zeggen), klinkt uit de telefoon, als William de hoorn overneemt. Hij heeft z'n secretaresse aan de lijn, die – evenals hijzelf – vanuit Nederland naar Amerika is getrokken en al jaren zijn zaken daar behartigt. Ze praat hetzelfde gebrekkige Nederlands als hij, ze is even oud als hij en het is een schoonheid om nooit te vergeten. Ze belt nu over de opdracht die hij heeft gegeven om een paar graafmachines per boot over te zenden. „Ze zijn weg”, zegt ze, „vang jij ze op in Holland. En ga naar de douane en andere autoriteiten”.

De volgende dag zit William in alle vroegte al in de trein. „De snelle gele hond”, zoals men het ijzeren spoormonster in de streek noemt, brengt hem naar de hoofdstad. Daar zal hij bij havenautoriteiten en bij de belastingdienst in orde maken, dat men geen problemen opwerpt tegen de machines die hij heeft laten overkomen. Hij is zo verstrikt in z'n zakelijke gedachten – spinsels – dat hij vergeet, dat hij in z'n geboorteland eigenlijk niet alleen komt voor z'n paen moe, maar ook om uit te kijken naar een mooie echtgenote. Hij is dan ook even uit het veld geslagen als hij in de coupé waarin hij plaatsneemt, Rietje Rengers ontmoet.

„What the hell is that?”, stottert de Amerikaan als hij plaatsneemt tegenover Rietje. „Ok hon stad?”. Het meisje, eerst wat verlegen, wordt al eens toeschietelijker en vertelt, wat het doel van haar treinreis is. William hoort dat zij op weg is naar het paleis van justitie, waar een rechtszaak dient tegen haar vader. „Your father?”, doet William verwonderd (hij kent hem nog van vroeger), „die doet toch nooit iets verkeerd. Dat wil ik meebeleven”. Hij hoort hoe laat de zitting begint en besluit zijn zaken vlug af te werken.

De Amerikaan rent, neen, draáft de stad door. Hij komt overal en op tijd. Hij wil horen hoe een oude kameraad – want dat was Rengers – door justitie wordt behandeld. Rietje had iets losgelaten over de zaak. Vader was werkloos geworden, omdat de boer bij wie hij arbeidde, mechaniseerde. Nadien was er voor pa een mogelijkheid geweest zich in te zetten op de garen- en terlenkafabriek. Moeder en zijzelf hadden gemeend dat bij deze vernieuwing ook een verandering van het woonklimaat hoorde. Zij hadden ernstig geijverd voor een flatwoning in de nieuwe uitbreiding. Vader kwam daar zonder tuin, konijnen en kippen te zitten.....

In het paleis van justitie had men inmiddels de stukken naar de rechtzaal laten brengen, waarin het vervolg van de geschiedenis stond opgetekend. „De heer Rengers”, was daar te lezen, „had als herinnering aan het dierbare verleden, drie duifjes meegenomen naar zijn flatwoning. Hij liet deze vogels van tijd tot tijd uitvliegen”. De buurman – goed bevriend met moeder en Rietje – had tegen Kerstmis gezegd: „Als ik die domme vogels nu eens in de pot deed en we een fijn dineetje organiseerden bij mij?”. De dames hadden dat goed gevonden, vooral omdat de duiven dikwijls het wasgoed bevuilden. Maar vader Rengers had buurman een klap voor z'n kanis verkocht.... Hij had die vogels te lief....

Stripschrift

Oude nummers

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar voor de oorspronkelijke prijs. Bestellingen kunt u richten aan:

Adm. Stripschrift
Antwoordnummer 420
3700 VB Zeist

Na overmaking van het totaalbedrag aan Stripschriften plus f2,50 porto- en administratiekosten op gironummer 209948 tnv. 'Stripschrift', Zeist, wordt het bestelde u thuis gezonden.

- 18 (f2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van *Bruintje Beer verdwaald*, Walt Disney studio's (tekenfilm).
- 19 (f2,25): Kabouterstrips, Paulus de Boskabouter nr. 14.
- 20 (f2,25): Prins Valiant door Harold Foster met een herdruk van aanval op de Neveleilanden, Thé Thong Khing.
- 38½ (f1,50): Het pikante Lucky Luke verhaal Luke se défoule op posterformaat.
- 57/58 (f3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk (Thijs IJs); Buck Danny en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes 2 voor t) Richard Corben met een gruwelijke herdruk.
- 65 plus (f2,25): Interview Tibet, Rik Ringers leidt de dans (1955); Chick Bill; Tina; Jay Linch door Evert Geradts; De wonderen van Mu.
- 66 (f2,25): Interview Franquin, Guust Flater, The Spirit van Wil Eisner, Dick Matena (over de Macaroni's); De wonderen van Mu.
- 67 (f2,25): Nader tot Kuifje 3 over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met Bollie en Billie en De Sliert en een bibliografie; De Wonderen van Mu
- 68/69 (f3,75): Marten Toonder-story Tom Poes en de schoonschijners Akim en Tarzan-pulpuutgaven; De Wonderen van Mu.
- 70 (f2,25): Marten Toonder 2 (Panda, Toonder-studio's); Jan van Haasteren; De wonderen van Mu; Tom Poes en de Schoonschijners.
- 74 (f2,95): Zuiptor, Uco Egmond, Raymond Macherot (Chlorophyl, Poezekat); Domien ten Berge, Marten Toonder; profesor Pi...
- 75/76 (f4,25): Peter O'Donnell, Modesty Blaise; Willy Lohmann, Kraaienhove persiflage...
- 77 (f2,95): Gerrit Stapel, Mijn vriend Andries; Aart Clerkx.
- 78 (f2,95): Daan Jippes, Intercity Incident; interview 'Forest Bud' Saggendorf Popeye; Modesty Blaise.
- 79 (f2,95): Jules Feiffer; Moern; Piet Wijn De Moorse Tovenaar.
- 80 (f2,95): Robbedoes, Fournier, The Hulk; De Tovenaar van Piet Wijn...
- 81/82 (f4,25): Special Peyo, Smurfen; Depuis tekenaars; Tillieux en een

- Felix-herdruk.
- 83 (f2,95): Sjors en Pep (nu Eppo); Lorient; Dick Bos reclamestrip Glashard.
- 85 (f2,95): Professoren in het Europese beeldverhaal (Zonnebloem, Barabas Adhemar, Sickbock, Prilwyskowsky, Kalker, Lupardi); Patty Klein. Stripsscenario's; Dick Bos...
- 86 (f2,95): inhoudsopgave van Stripschrift nr 49/50 t/m 84; Eddy Paape, SDN...
- 87 (f2,95): Bert Bus, herdruk Nitokris, kartoenrubriek Ong-gezien, Tommi Ungerer, Simpelman, Lucky Luke, LL-persiflage.
- 88 (f2,95): Ridder special; Prins Valiant, De Rode Ridder, Vlaamse Ridderschap, Bob de Moor, prins Valiant-persiflage, Wood, Tarzoon.
- 89 (f2,95): Uitgeverij Casterman, Jacques Martin, Jacques Tardi, Tardi-oorlogstrip, de 4 Helden, Craenhals, Kresse.
- 92 (f2,95): Jean Graton's Michel Vaillant, Julie Wood, en Van Strijd tot strip, Wim van Wieringen.
- 93 (f2,95): herdrukken Pogo, Walt Kelly, Paulus de boskabouter, Toonder's Magister Hocus Pas, Jan Gerhard Toonder: De stripkunst van Marten Toonder. Ongezien: kartoen Yrrah uit VN.
- 94/95 (f3,60): Robbedoes-weekblad... Robbedoes index t/m nr. 2000; de dertigste verjaardag van het weekblad Kuifje, Pogo.
- 96 (f3,25): Jijé-special interview, Pogologie, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda.
- 97 (f3,25): Keizerstrip Trigië tekenaar Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes door Har Brok teruggevonden, interview met Selby Kelly weduwe van Pogo-tekenaar Walt.
- 98 (f3,25): Strips in de dertiger jaren: Doe Mee, Centsprenten en strips, Tripje, G. Rotman, G. van Raemdonck, Bulletje en Bonestaak en Thijs IJs en Gijse Goochem.
- 99 (f4,95): Milton Caniff, Wallace Wood interview, Stripkoerier en Gummi.
- 101 (f3,95): Scenaristen special, Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Jean-Pierre Dionnet; Blueberry, Pogopersiflage door Wallace Wood/Harvey Kurtzman; 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: De eerloze krijg.
- 102/103 (f3,95): Kuifje weekblad, E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair, Lombard uitgaven, Rik Ringers, Eric de Noorman: De eerloze krijg.
- 104 (f3,95): Interview met Joost Swarte door Herman Pieter de Boer, Pogo Herdruk, De eerloze krijg.
- 105 (f3,95): 'Duckman' Carl Barks, herdruk van een van zijn eerste Donald Duck verhalen, Daan Jippes; tien jaar Het Stripschap, Tan-

- te Leny, Pogo en Eric de Noorman.
- 106 (f4,95): Hugo Prattnummer, Luck Star O'Hara, VNU-story III, jaarlijkse stripdoorsnede, Pogo, Eric de Noorman.
- 107/108 (f4,95): Kapitein Rob, Pieter Kuhn, kapitein Rob musical, Evert Werkman, Eric de Noorman en Smurfen...
- 109/110 (f4,95): Eppo-special, Henk Kuijpers (Franka), Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, De VNU-story IV, kritiek op voordelen Strips, Kuifje in Zwitserland, Pogo en Eric de Noorman...
- 111 (f4,25): Stripproduktienummer: ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena) scenario, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication, Kapitein Rob, Pogo en Eric de Noorman...
- 112/113/114 (f5,95): detectivestrips, Eisner en zijn Spirit, The Shadow, Schlomo Raven, Jack Palmer (Pétillon), Loro, Jess Long, Detectivefilms, Eric de Noorman.
- 115 (f4,25): Strips en politiek, Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb, Eric de Noorman.
- 116 (f4,95): Centsprenten en strips, Ben van Voorn en Piet van Elk, Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts Bassie, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en Eric de Noorman.
- 117/118 (f6,50): Interview Blanc-Dumont, Jijé-polemiek, inhoudsopgave Stripschrift nrs. 85-117/118, Pogo afsluiting, Eric de Noorman.
- 119 (f4,95): Lucky Luke, Morris en Goscinny, De Ballade van de Daltons, 50 jaar Kuifje, marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt.
- 120 (f4,95): Science Fiction met Le-loup, Arman en Ilva, Dick Matena en Enki Bilal.
- 121 (f4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De striphan-del. De Stripkatalogus.
- 122/123 (f6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.
- 124 (f4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, Stichter v.d. Caniffschool.
- 125 (f4,95): Cuvelier-nummer met artikelen en herdruk, Pogo etc.
- 126/127 (f6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatieman.
- 128 (f4,95): Guido Crepax en Valentina.
- 129/130 (f6,50): Al Capp (1909-1979), Li'l Abner, Vakbond voor striptekenaars, Jacques Tardi.
- 131 (f4,95): Dick Tracy, The Studio, Jeff Jones, Mike Kaluta, Berni Wrightson.
- 132 (f4,95): Engelse dagbladstrips: Andy Capp, Jeff Hawke, Garth, Jane, The Perishers, Romeo Brown.
- 133 (f4,95): Joost Swarte, Droomprijsvraag, Rose, Enquête.
- 134 (f4,95): Beeldverhaal in de oorlog. Het beest is dood, Striphelden trekken ten oorlog.
- 135/136 (f6,50): Willy Vandersteen artikelen, Klassieke strips uit Sprint,

- Blueberry, Jordaan.
- 137 (f4,95): De kleine uitgevers, Rijperman, Yendor en Espee, De Vrije Balloen 5 jaar, Uderzo drinkt toverdrank.
- 138 (f4,95): De familiestrips: Familie Snoek, Blondie, familie Doorzon, Jan, Jans en de kinderen, Prins Valiant.
- 139/140 (f6,50): Theo van den Boogaard, Martin Lodewijk, Zweedse Strips.
- 141 (f4,95): Daan Jippes naar Disney Studio's, Rostrum, Minitoe, Kapitein Rob en Romeo Brown.
- 142 (f4,95): Droomprijsvraag, Dick Matena's witte kerst, The Empire strikes back, Indeks, Top-twintig.
- 143 (f4,95): Amsterdam in strips, Kuifje voor het Amsterdamse gerecht, Lucca 14, Del Castillo.
- 144 (f4,95): 1984, Ravian, Stripalbumkopers onderzocht, Prikkebeen.
- 145 (f4,95): Frank Frazetta's Fantastische Wereld. 25 jaar Yrrah, Enki Bilal, Mort Walker: Sam's Strip.
- 146/147 (f6,50): Floc'h, Dominique Hé, Terug naar de Klare Lijn.
- 148 (f4,95): Robert Gigi, Scarlett Dream, Het gezicht van Eppo.
- 149 Conan, Wie is dat?, Conan-strip, Romeo Brown, Sam's Strip.
- 150 Krazy Kat, De dieren van Crumb, Nard'n' Pat, Garfield, De Shtunk, Li'l Abner, Dierenleed, Fat Freddy's Cat, Vlaamse smetjes, Romeo Brown.
- 151/152 Jan Kordaat, Yves Chaland en de erfenis van Tillieux, Het voorbeeldige leven van Jijé, De Bende van vier.
- 153 William Vance, Bruno Brazil, Bob Morane, Jerom in Tibet, Kapitein Rob, Chantal Montellier, Vlaamse Frutjes.
- 154 Belgische strips, Didier Comès, De Rat-cisten een strip van Comès, EC herleeft, Kuifje op de knieën.
- 155 Victor de la Fuente, Haxtur, Fernando Fernandez, Francisco Ibanez, De Disney films, de toplijsten van 1981.
- 156 Nieuwe Nederlanders, Paul Teng, Dick Briel, Red Rat, Gezellig en leuk, Prutswerk.
- 157 Jean-Claude Mézières, Heavy Metal, Eric Schreurs, Sterren stralen in Hollywood.
- 158 Marten Toonder, François Bourgeon, Comicana, Jean-Louis Floc'h, De Zeven van Zeveneken.
- 159/160 Engelse stripweekbladen, Strip against racism, Crumb's Sketchbook, Stripfiguren vogelvrij?
- 161 Nieuwe stripbladen, Knudde, Bij de dood van Wallace Wood, Joseph Toutain.
- 162/163 Robbedoes is ook geen twintig meer, Flip Flink, German: De Guust Flater van de tachtiger jaren, Bercovici, Hilaire en Coss, Morris, Plagiaat en piratendruk.
- 164 Interview met Harvey Kurtzman, Lijk op de Imijn, Lezers over parodie en plagiaat.
- 165 (f5,25): Interview met Frank Margerin en Raymond Reding. Een analyse van de strips van Cosey.
- 166 (f5,25): Interview met Paul Gillon, schepper van Schipbreuk in de tijd en met Pierre Christin scenarist.

Redactie: Paul Arnoldussen,
Rob van Dijk en
Mary Ann Lindo.

Telefoon: 020 - 56 22 355
Wibautstraat 131
1091GL Amsterdam

EERSTE JAARGANG NO 97

GOOCHER

Strips in de krant

door Jac Drewes

In de dagbladgeschiedenis hebben strips, vooral in Amerika in de eerste helft van deze eeuw, een belangrijke rol gespeeld. Veel krantenmagnaten waren er in die tijd van overtuigd, dat men een groot lezerspubliek kon trekken, onder andere door veel en goede strips in de krant te publiceren. Vooral de vaak schitterende zondagsbijlagen spreken in dit opzicht boekdelen. Men ging er daarbij niet alleen vanuit, dat kinderen deze strips lezen, en hun ouders de kop gek zouden zeuren om een bepaalde krant te nemen, maar ook dat volwassenen zelf omwille van de strips in de krant geïnteresseerd zouden zijn. Vooral de veelvuldige protesten van ouderen bij het stopzetten van een strip waren daarvoor een belangrijke aanwijzing.

In de Nederlandse kranten heeft deze stripoorlog om de lezersgunst eigenlijk nauwelijks gewoed. Natuurlijk waren sommige krantenstrips voor en na de oorlog razend populair en waren er mensen die bij het al of niet lezen van een bepaalde krant soms de daarin verschijnende strip de doorslag

lieten geven. Ook protesten bij het stoppen van een strip kwamen veelvuldig binnen, vaak van mensen, die geacht werden helemaal geen strips te lezen. Een verschijnsel als de stripbijlage kennen we in Nederland amper bij dagbladen, wel bij weekbladen vlak voor en vlak na de oorlog.

Een krant die nogal bekend is geworden vanwege de daarin gepubliceerde strips, is het na-oorlogs Parool. Beroemde strips als Kapitein Rob, Kick Wilstra en Professor Pi verschenen in het Parool. Sinds 3 januari 1983 bevat het Parool een eigen jeugdbijlage *Goochem*, die dagelijks verschijnt en ook strips bevat.

Goochem

Het idee voor deze bijlage, door de makers van *Goochem* uitdrukkelijk: *jeugddagblad* genoemd, is afkomstig van Paul Arnoldussen, die samen met vormgever Rob van Dijk en Mary Ann Lindo ook de redactie vormt. De formule is gericht op jongeren tussen 12 en 18 jaar en brengt nieuws en commentaar dat hen speciaal zal interesseren, verluchtigd met spelletjes en puzzels, en zoals gezegd strips.

Onmiddellijk bij het eerste verschijnen van *Goochem*, waren de strips, die tot die tijd in het Parool liepen in *Goochem* opgenomen, met uitzondering van Appie Happie, die al sinds jaar en dag op de sportpagina zijn avonturen beleefd, en Vader en Zoon. Het geeft te denken, dat men schijnbaar toch nog steeds strips als iets voor jongeren beschouwd, iets wat de meer volwassen lezers van het Parool ook hebben laten blijken.

Otto Raaf

Behalve met de oude strips Kapitein Rob en de Peanuts, kwam *Goochem* verrassend ook met een nieuwe strip: *Otto Raaf*, gemaakt door Studio Arnhem en verkregen via bemiddeling van Maarten de Meulder van Stripprofiel. Tot voor kort was het vrij ongebruikelijk, dat men in de krant nieuw Nederlands stripwerk aan kon treffen. Hiervoor was door de redactie bewust gekozen. Men wilde een strip met een wat meer Amsterdamse inslag, aangezien het Parool, en dus ook *Goochem*, nog altijd een Amsterdamse krant is. Het verhaal *Concert voor Carras* had de nodige vaart, vooral toen na het verdwijnen van Kapitein Rob dagelijks twee stroken gepubliceerd werden. Het valt zeker toe te juichen, dat Nederlandse striptekenaars in Nederlandse kranten dergelijke kansen krijgen.

Rob en de Peanuts

Met Eric en Bommel hoort Kapitein Rob ongetwijfeld tot de klassieke Nederlandse krantenstrips van na de oorlog. Reden voor

De Gemaskerde Komkommer

Mondryka

(1) DEVIES VAN DE BERDEPSVERENIGING VAN KLOEKE JOURNALISTEN

het Parool om enige tijd geleden met een herplaatsing van de strip te beginnen. Hiermee was men bij de start van Goochem tot het elfde verhaal, Het Mexicaanse Afgodsbeeld, gevorderd. De Goochem-redactie vond de strip toch minder passen in de opzet van Goochem, omdat het karakter van de strip minder aansluit bij de belevingswereld van de hedendaagse jongeren. De herplaatsing was vooral interessant voor diegenen die in hun eigen jeugd met Kapitein Rob waren opgegroeid, en die hun nostalgische gevoelens tot nu toe niet hadden bevredigd met de heruitgave in boekvorm. Net als vroeger leverde het stoppen van de strip weer de nodige schriftelijke en telefonische boze reacties op. Ook de opname van de Peanuts, persoonlijke troetelkinderen van Paroolhoofdredacteur Wouter Gortzak, in Goochem leverde veel kritiek op bij de wat oudere lezers. Dit kwam vooral door de verwerking ervan in het logo van het jeugddagblad, waardoor een sterke verkleining optrad. Veel oudere lezers hadden hier duidelijk, ook fysieke, moeilijkheden mee, en de strip keerde terug naar de gewone pagina's van het Parool en naar het gewone formaat. De redactie had hier weinig moeite mee, omdat deze strip over kinderen naar inhoud meer aansluitend bij een volwassen lezerspubliek werd geacht!

Liefde en Geluk

Als plaatsvervanging werd aan Gerrit de Jager gevraagd een nieuwe strip te maken, die wel zou kunnen passen binnen de beperkte ruimte die het logo bood. Het werd het prachtige stripje *Liefde en Geluk* over de hopeloos op Truus verliefde Jaap, een sterke gagstrip op miniformaat. Volgens de aankondiging wordt een loupe bijgeleverd! Hiermee blijkt duidelijk, tot wat voor aardigs een samenspel tussen een stripbewuste krantenredactie en een striptekenaar kan leiden.

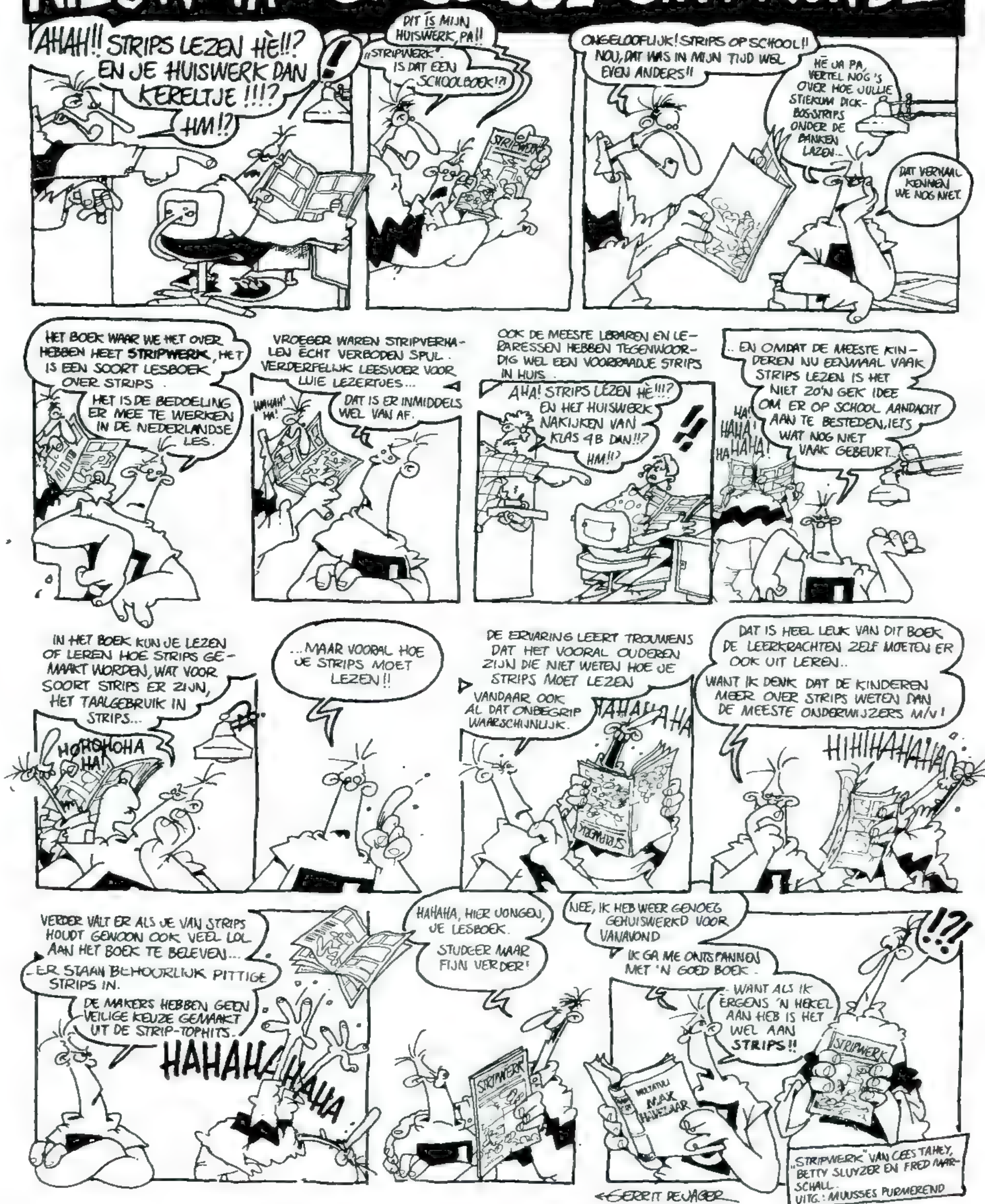
Mandryka en Julsing

Na afloop van de strip van Otto Raaf bezon men zich op ander werk van Nederlandse tekenaars voor Goochem. Toen dit niet onmiddellijk voorhanden was besloot men tot aankoop van de in Nederland weinig bekende strip *De gemaskerde Komkommer* van Mandryka. Maar inmiddels werd verder gewerkt aan het idee van Nederlandse strips voor Goochem. Met Fred Julsing is inmiddels overeenstemming bereikt, dat hij een strip voor Goochem gaat

maken, waarvan de schijning binnenkort van start zal gaan. Net zoals de bestaande strips van het Parool als vanzelfsprekend door Goochem werden overgenomen, zo gebeurde dat ook met de artikelen over strips die tot dan toe in het Parool verschenen, vooral van de hand van Frans Kotterer. Vormgever Rob van Dijk is erg blij met stripartikelen in de kolommen van Goochem, omdat dit zoveel visuele mogelijkheden biedt. Ook bijdragen van tekenaars worden in dit opzicht ingewacht, zoals het In memoriam van Hergé van de hand van Joost Swarte en de bespre-

king in stripvorm van het boek *Stripwerk* van de hand van Gerrit de Jager (zie ill.). Alleen wanneer artikelen over of besprekingen van strips duidelijk op volwassenen zijn gericht, of onder de rubriek 'kunst' gerangschikt moet worden, zullen ze nog op de gewone pagina's van het Parool te vinden zijn. Of iedereen in alle opzichten gelukkig met een dergelijke ontwikkeling kan zijn blijft een open vraag. Naar het zich laat aanzien vormt de geboorte van Goochem wel een nieuwe ontwikkeling in de Nederlandse krantenstrip, met misschien onvermoede mogelijkheden.

NIEUW VAK OP SCHOOL: STRIPKUNDE

Libération: de krant als strippromotor

ill. 2

door Har Brok

Op 30 januari 1983 op het verwarrende uur van half een 's nachts werd in Angoulême bekend gemaakt dat de Alfred Presse 1983 was toegekend aan de Franse krant *Libération*. Omdat op dat moment in de *Libération* de strip *Sjef van Oekel* van Van den Boogaard en Schippers gepubliceerd werd, wist een Nederlandse journalist na een korte nachtrust aan Van den Boogaard te melden dat hij in Angoulême bekroond was, maar toen enkele koffies later voor de pers het *Supplément Angoulême BD-Bulletin* nr. 11 verscheen werd het hoe en wat duidelijker. *Libération* werd bekroond met de Alfred Presse 'pour Liberatore et Tamburini pour Ranxerox, et les frères Varenne pour Ardeur'.

Hergé zou eerst nog moeten overlijden om *Libération* in Nederland de bekendheid te geven die het op stripgebied verdient. Op 5 maart verscheen *Libération* met een voorpagina, uitgevoerd als de voorplaat van een Kuifje-album (La dernière aventure de Tintin: *France, RFA votes en stock*), een herdenkingsbijdrage en wat meer én in zijn originaliteit uniek is, een volledig met Kuifje-plaatjes geïllustreerde wekeindeditie. Een vondst die amper met enkele woorden te omschrijven is, maar die in illustratie 1 duidelijk wordt. Toen *De Volkskrant* drie dagen later hier aandacht aan besteedde en stripantkwariaat Lambiek het bewuste nummer 558 van *Libération* te koop aanbod, begon in Nederland iets door te dringen van de porté van de Prix Alfred Presse voor de *Libération*. Van den Boogaard een

illusie rijker, Hergé jammerlijk ten grave gedragen, maar toch...

Libération is geen stripblad, geen strippromotie, en toch zijn nu al de namen gevallen van Hergé (met in dat nummer nog illustraties van Benoît, Clavel en Bridenne), de gebroeders Varenne, Liberatore en Tamburini, Wim T. Schippers en Van den Boogaard. Een reeks die door bemiddeling van Anne Dion, die de advertentieacquisitie voor *Libération* doet, snel uitgebreid kon worden met de in *Libération* sinds eind '82 verschenen strips van Chandler en Scozzari (*The Blue Dahlia*), Willem (*L'amour sera toujours vainqueur*), Copi (*Kang*), Jacovit (i) (*Joebalordo*) en nog eens Varenne (*Berlin Strasse*) en Willem (*Images*), bijdragen van Serge Clerc en de vaste editorial cartoon van Soulas.

Anne Dion

In Nederland is zo'n illustere opsomming voor welk dagblad dan ook ondenkbaar. Zeker als men rekent vanaf de jaren waarin de totale miskenning van het beeldverhaal geen stand meer hield en zeker als men de voor dagbladen 'veilige' strips als *Vader en Zoon* van Peter van Straaten daarbij niet betreft. Zelfs de opinieweekbladen, de *Nieuwe Revu* en *Panorama* zijn in dit verband amper serieus te nemen. Ze spelen in op trends met het esthetisme van Swarte,

ill. 3

Exsangue, ce pays a décidé il y a

Nikita Mandryka:

'Voor de verhalen die ik zou willen tekenen zou ik moeten kunnen tekenen als Alex Raymond'

door Har Brok en Hans Frederiks

Nikita Mandryka heeft een eigenaardige carrière achter de rug. Hij begint die carrière bij het Franse blad 'Pif', met de strip waarmee hij tot op de dag van vandaag is bezig gebleven: *Les aventures du concombre masqué*. Van Pif vertrekt hij naar 'Pilote' dat dan net op zijn hoogtepunt is. Ook daar tekent hij de avonturen van zijn gemaskerde komkommer. De strip veranderde bij Pilote van lezerspubliek en ook de verhalen veranderden. Waren de verhalen voor Pif gericht op kinderen, in Pilote richt hij zich steeds meer op volwassenen, met als uiteindelijke resultaat dat de strip alleen nog maar gevolgd kan worden door belezen intellectuelen.

Hij loopt bij 'Pilote' weg en introduceert het fenomeen 'strips voor volwassenen' in Frankrijk door L'Echo des Savanes te beginnen, een blad waarvan hij lange tijd hoofdredacteur blijft. Als hij weggaat bij L'Echo, zijn geesteskind, wordt het een tijdje stil, totdat hij plotseling weer blijkt te tekenen voor 'Pilote' met...de avonturen van zijn komkommer! Een paar maanden later is hij hoofdredacteur van het vernieuwde 'Charlie' dat door uitgeverij Dargaud is opgekocht. Als de gemaskerde Komkommer dan ook nog opduikt in de krant 'Het Parool' zijn dat redenen genoeg om hem eens aan de tand te voelen.

In Angoulême spraken we met een sombere Mandryka, die het wat strips tekenen betreft, het liefst voor gezien zou willen houden.

U startte als striptekenaar, maar de laatste jaren doet u bijna alleen nog maar redactiewerk. U begon L'Echo des Savanes, deed daarvan een tijd de hoofdredactie, en nu bent u hoofdredacteur van de nieuwe 'Charlie'. Tekent u niet liever strips?

Ik werk liever aan een blad dan dat ik teken.

Wat vindt u daar zo leuk aan?

Ik vind het leuk om met andere tekenaars te werken, wat aan scenario's te rommelen, met het tekenwerk bemoei ik me niet zoveel. Ze tekenen toch wat ze willen!

Waar bent u begonnen als striptekenaar?

In '65 begon ik in 'Pif' met *Le Concombre masqué*. Ik tekende al vanaf mijn zevende.

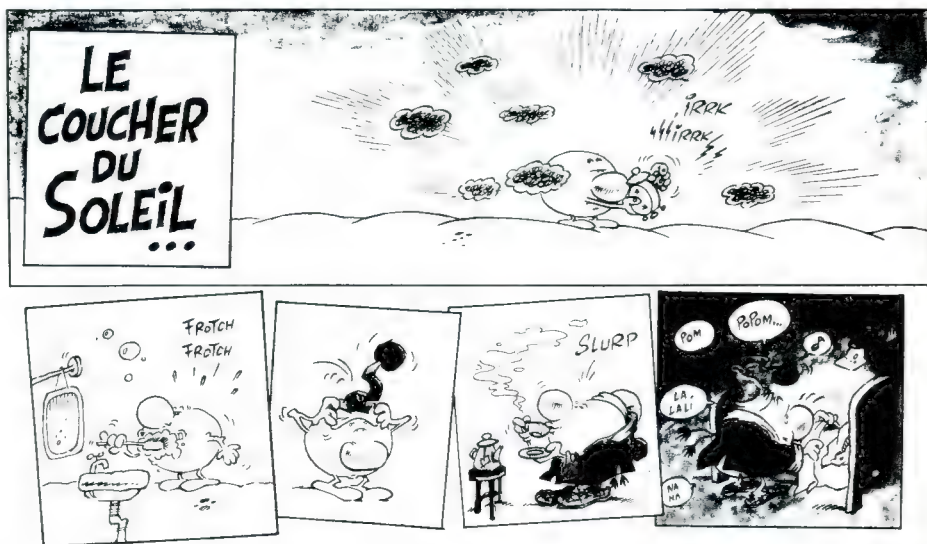
Heeft u een academie bezocht, een opleiding gehad?

Nee, nee, jammer genoeg niet. Ik had graag lessen gehad in anatomie, om wat beter realistisch te kunnen tekenen. Daarom werk ik ook zo graag met tekenaars die rea-

listisch kunnen werken, en die dingen kunnen die ik niet kan. Ik houd van tekenaars die me verrassen, alles wat ik zelf niet kan maken is interessant, wat ik zelf kan maken

is minder interessant.

Vertelt u eens iets meer over uw werk als hoofdredacteur. Hoe gaat dat in z'n werk

met die scenario's?

De scenaristen komen met een idee naar me toe en dan zeg ik of ik het leuk vind, of niet. We discussiëren er veel over. In ieder geval probeer ik er meer van te maken, er dingen aan toe te voegen die het idee misschien verbeteren. Je zou me kunnen zien als een soort producer bij de film, of als een leraar die op het werk van zijn leerlingen aanmerkingen heeft, zo van; dat is goed, of dat kan zo enz. Ik hoop dan altijd dat het er misschien beter van wordt.

Met welke scenaristen werkt u zo?

Met Rodolphe en Autheman bijvoorbeeld.

Op een gegeven moment bent u weggegaan bij 'Pilote' en bij Uitgeverij Dargaud, om uw eigen blad en uitgeverij te beginnen. Nu bent u weer terug bij Dargaud. Is Dargaud veranderd, bent u veranderd, hoe zit dat?

Dargaud is veranderd, Pilote is veranderd, ik ben veranderd. Ik werk graag onder omstandigheden waarbij ik me het lekkerst voel. Ik voelde me op een gegeven moment niet meer prettig bij 'L'Echo des savanes'. Het was een blad geworden zoals alle andere stripbladen. Andere stripbladen hadden L'Echo nagedaan en mijn werk werd een beetje hetzelfde.

En als dat me overkomt ga ik me vervelen. Dus wilde ik weer wat anders gaan doen. Ik ging dus van het ene blad naar het andere. Je komt er weer andere mensen tegen, andere dingen...

U had uw eigen blad, je zou kunnen zeggen dat dat de totale vrijheid was...

Nee! Een blad is niet één persoon. Een blad bestaat uit twintig of dertig tekenaars, die allemaal tekenen wat ze zelf willen, je hebt 't niet allemaal in de hand. Je kan niet zeggen dat het blad van mij was. In het begin van L'Echo was je vrij. Gotlib, Bretécher en ik, we maakten wat we wilden, maar op een gegeven moment waren er spanningen, verplichtingen en toen interesseerde het me niet meer.

Was het 't leeftijdsverschil met de nieuwe tekenaars, of...

Het was de leeftijd van het blad... Als je tien jaar een blad maakt, dan is het blad 'gedefiniëerd', het ligt op een bepaalde manier vast, je kan het nog maar moeilijk veranderen.

De 'Charlie' die u maakt, verschilt nogal van de oorspronkelijke 'Charlie'.

Zeker. Heel anders dan vroeger en ook heel anders dan 'L'Echo des savanes'.

Waarom dan een blad met de naam 'Charlie', dat weinig meer te maken heeft met het blad van die naam. Waarom geen nieuwe naam?

We wilden gebruik maken van de naamsbekendheid van het blad. Je hebt in ieder geval al een lezerskring. Als je het een andere naam had gegeven, dat moet die eerst weer bekendheid krijgen. De energie die je daaraan moet besteden is eigenlijk zonde als je een naam kan gebruiken die al bestaat. De

naam doet er niet zoveel toe. Je had het ook 'L'Echo des savanes' kunnen noemen of 'Le bouteille à l'encre', weet ik veel...

Maar de strips zijn heel anders dan vroeger en de lezers zullen misschien...

Je zegt gewoon: Charlie is vanaf nu zó... Vroeger was het zus maar nu is het zo! We proberen iets nieuws. Een blad evolueert, samen met de smaak van de lezers.

Staan er voor de toekomst nog andere veranderingen op stapel?

Nee, voorlopig niet. We gaan door volgens de formule zoals het blad nu wordt gemaakt. We willen een klassiek soort strips brengen.

Hoe ziet u het verschil tussen 'Pilote' en 'Charlie'. Erg veel verschil zien wij niet...
'Pilote' is modieuzer en ik maak een blad waar een 'klassiek' soort strips in staan.

Strips zoals u ze in uw jeugd heeft gelezen?
Zoiets ja. Volgens mij houden striplezers voornamelijk van de op klassieke leest geschoeide strips. Volgens mij is er een groter lezerspotentieel voor dat soort strips dan voor de wat meer avant-gardistisch getipte strips. Ik zoek universeel getinte strips.

En uw eigen strips?

Mijn eigen strips kunnen niet in 'Charlie'. Die zijn veel te avant-gardistisch. Niet universeel! Ik zou ze niet nemen voor 'Charlie'!! Kijk, ik wil een blad maken dat heel goed verkoopt, zoveel mogelijk mensen moeten het willen lezen. Er zijn maar weinig mensen die leuk vinden wat ik doe. Ik richt me op lezers tussen 15 en 25 jaar. Misschien ook daar boven, maar toch voornamelijk die groep, want de strips voor volwassenen worden ook alleen maar gewaardeerd door die volwassenen, en dat betekent toch maar heel weinig mensen.

U zei in het begin van dit gesprek dat u liever aan een blad werkt dan dat u een strip tekent. Toch tekent u nog...

Ik teken nog omdat ik een contract heb en ik moet dat contract nakomen maar als ik er vanaf kan komen dan stop ik onmiddellijk! Ik werk ook voor reclame, voor animatie films. Volgens mijn contract moet ik één album per jaar maken.

Het lijkt ons niet erg inspirerend als je geen zin hebt om strips te tekenen en het dan toch te moeten doen...

Tja, het is niet makkelijk. Het universum van Le Concombre is erg beperkt. Er gebeuren eigenlijk altijd dezelfde dingen. De verhalen, de grappen komen eigenlijk altijd op hetzelfde neer en dat is erg saai, erg vervelend ook om te doen. Voor de lezer lijkt het me óók niet zo leuk...

Geen zin om een andere strip te maken? Oh lala...

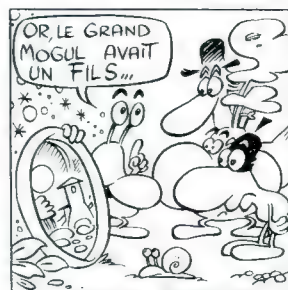
Met Gotlib heeft u bijvoorbeeld 'Clopinettes' gemaakt. Dat was vaak toch erg leuk! Ja, maar... (Hij valt stil, en staart wat verward voor zich uit. HB/HF)

Dat was toeval?? Ja, toeval!

Volgens ons is zoiets toch leuk om te doen! Het was leuk om te doen. Maar nu zou het alleen maar herhaling zijn. Ik wil graag iets tekenen waarbij ik niet het gevoel heb dat ik me herhaal. Voor mijn reclamewerk maak ik een illustratie en dat is alles, dan ben ik klaar. En bij strips moet je dezelfde tekening maar steeds weer opnieuw maken. Iets anders misschien maar toch bijna hetzelfde. En daar heb ik geen zin in. Ik ga dood!

Maar bij een strip kan je een verhaal vertellen! Is dat dan niet leuk?

Ja, maar voor de verhalen die ik zou willen tekenen, zou ik moeten kunnen tekenen als Alex Raymond!! En ik kan niet tekenen zoals Alex Raymond! Daarom zoek ik voor mijn blad tekenaars die realistisch werken

en die verhalen kunnen tekenen waar ik van houd. Dat is leuk om te lezen en daar maak ik tenslotte een blad voor.

Dus u houdt niet van uw eigen werk?

Nee, eigenlijk niet. Ik ken mijn eigen tekeningen, mijn eigen beperkingen te goed, ik verras mezelf niet meer. Ik heb 't wel gezien met mijn eigen tekeningen! Je kan jezelf niet meer verrassen met een tekening die altijd hetzelfde is. Zoiets heb ik nog niet eerder gezien en ik zou niet weten hoe ik dat zou kunnen tekenen. (Hij wijst op een Stripschrift waar Bommel-tekeningen in staan. HB/HF)

Vragen ze voor uw reclamewerk ook niet

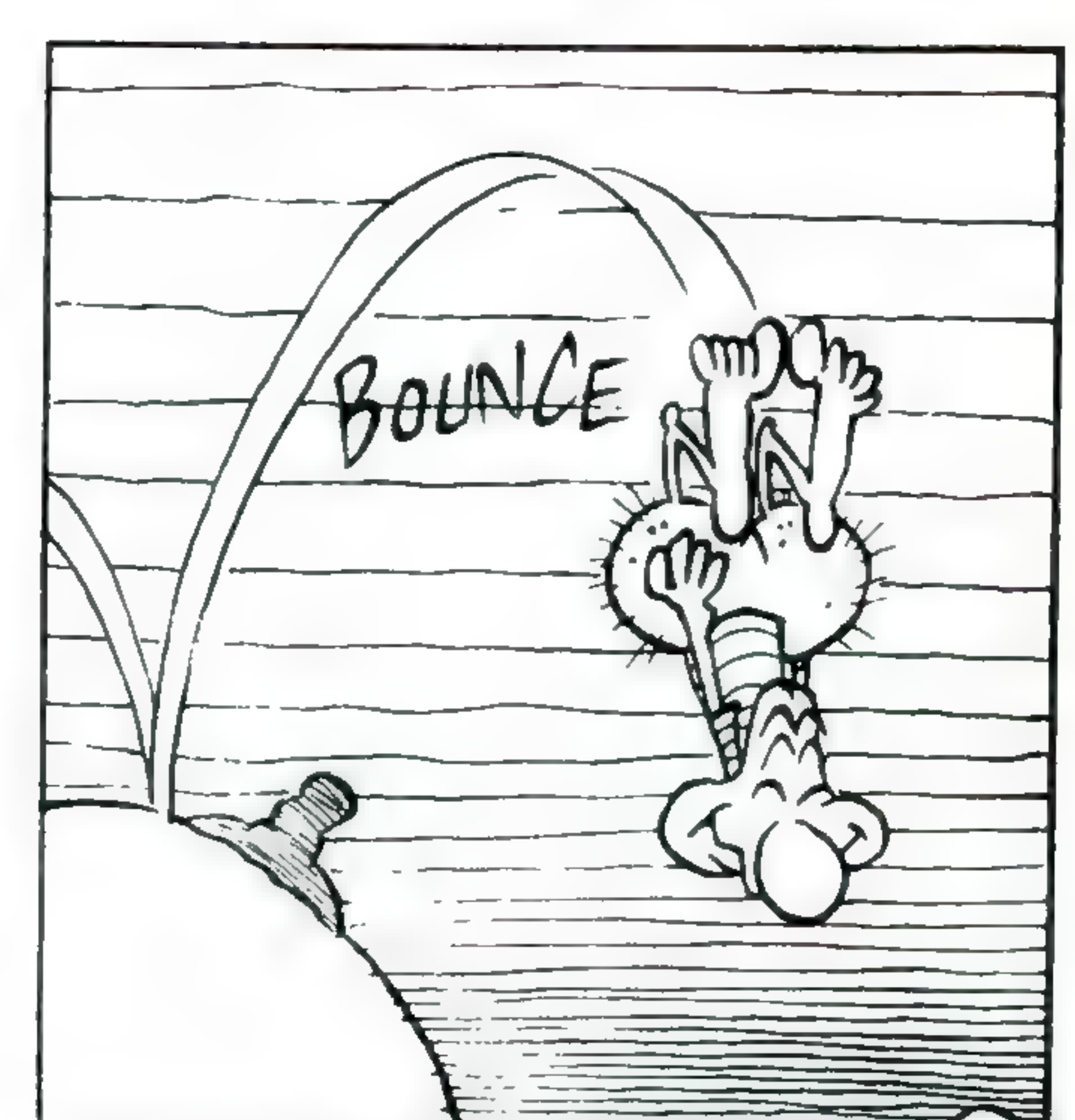
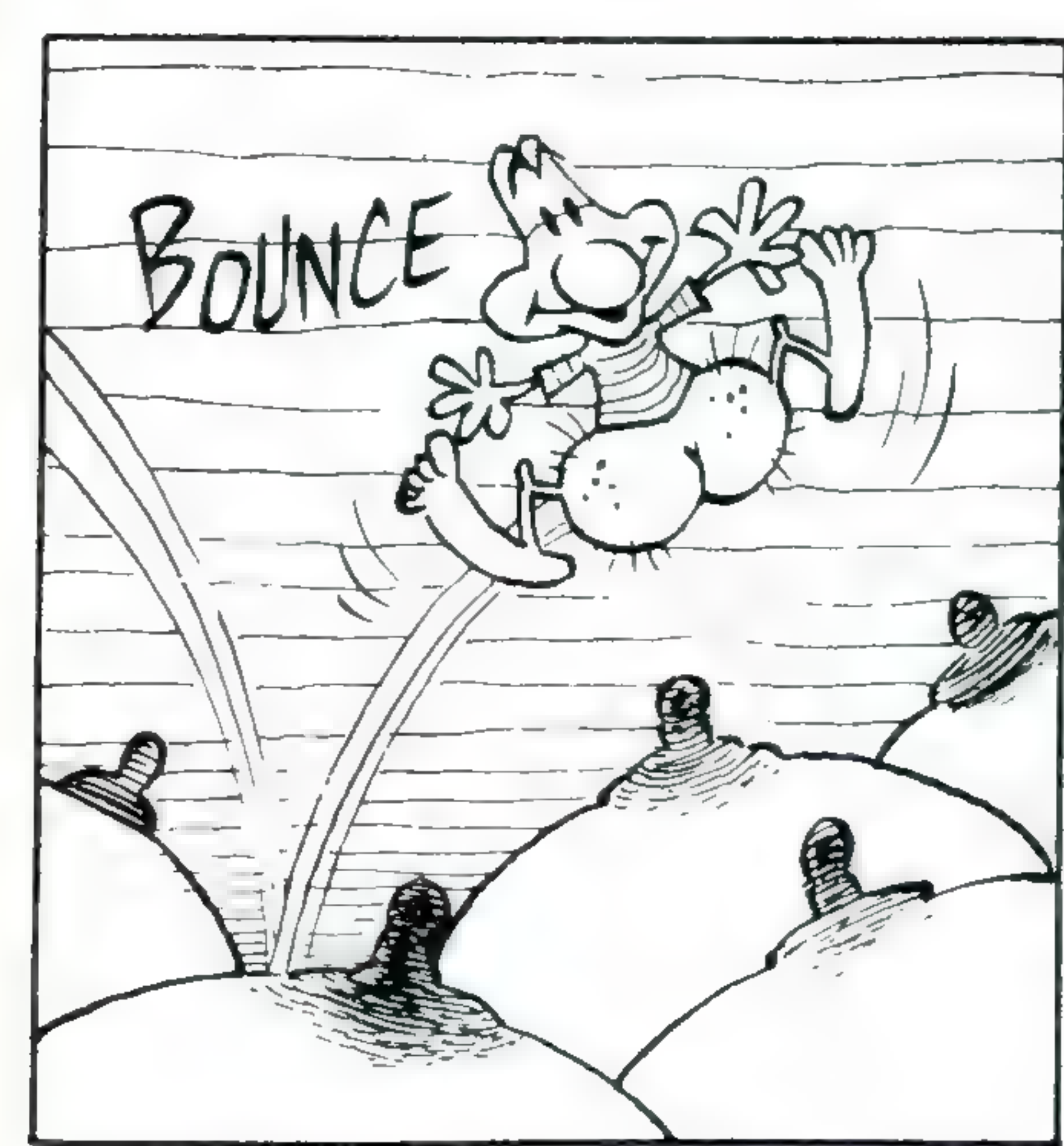
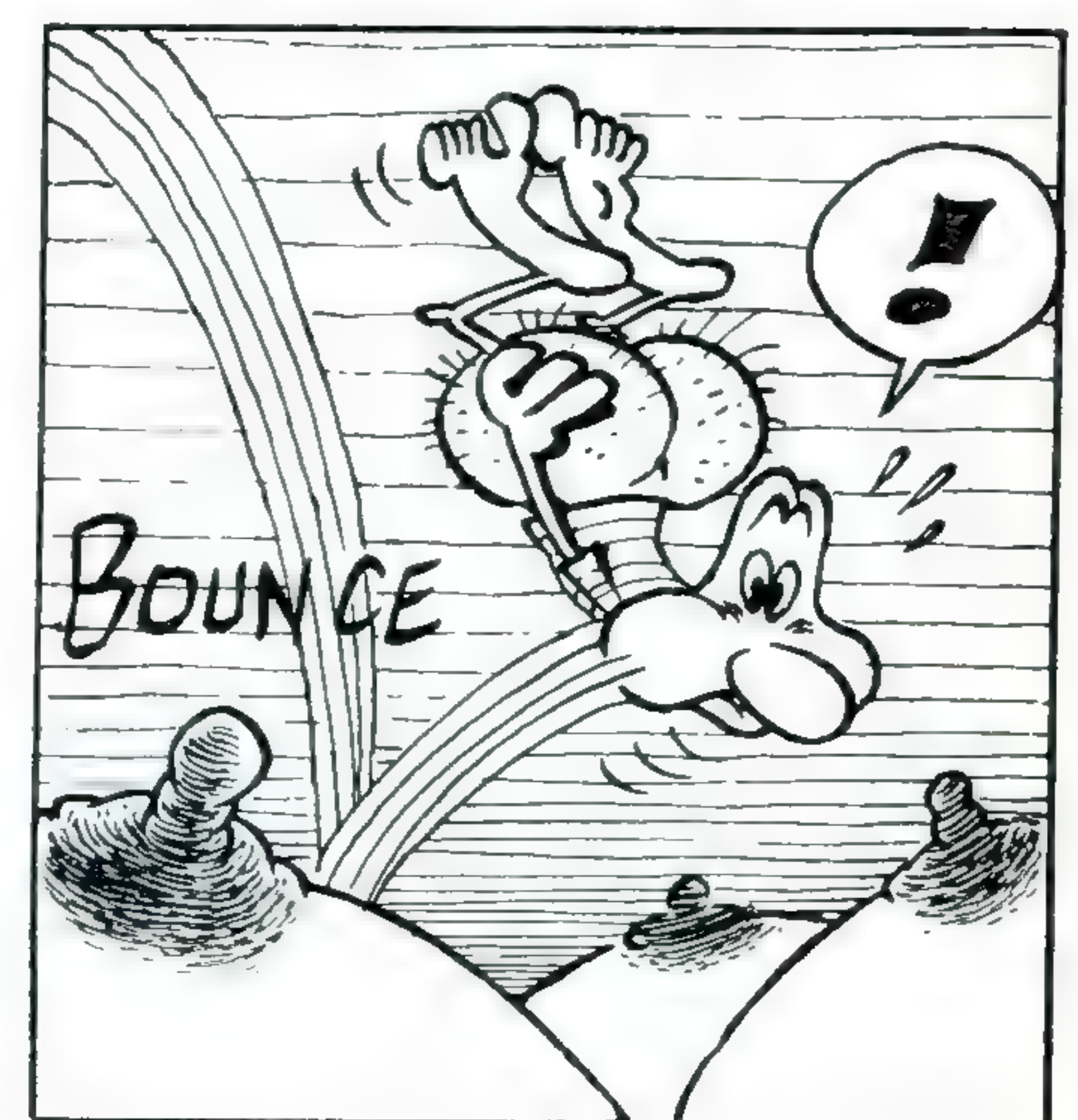
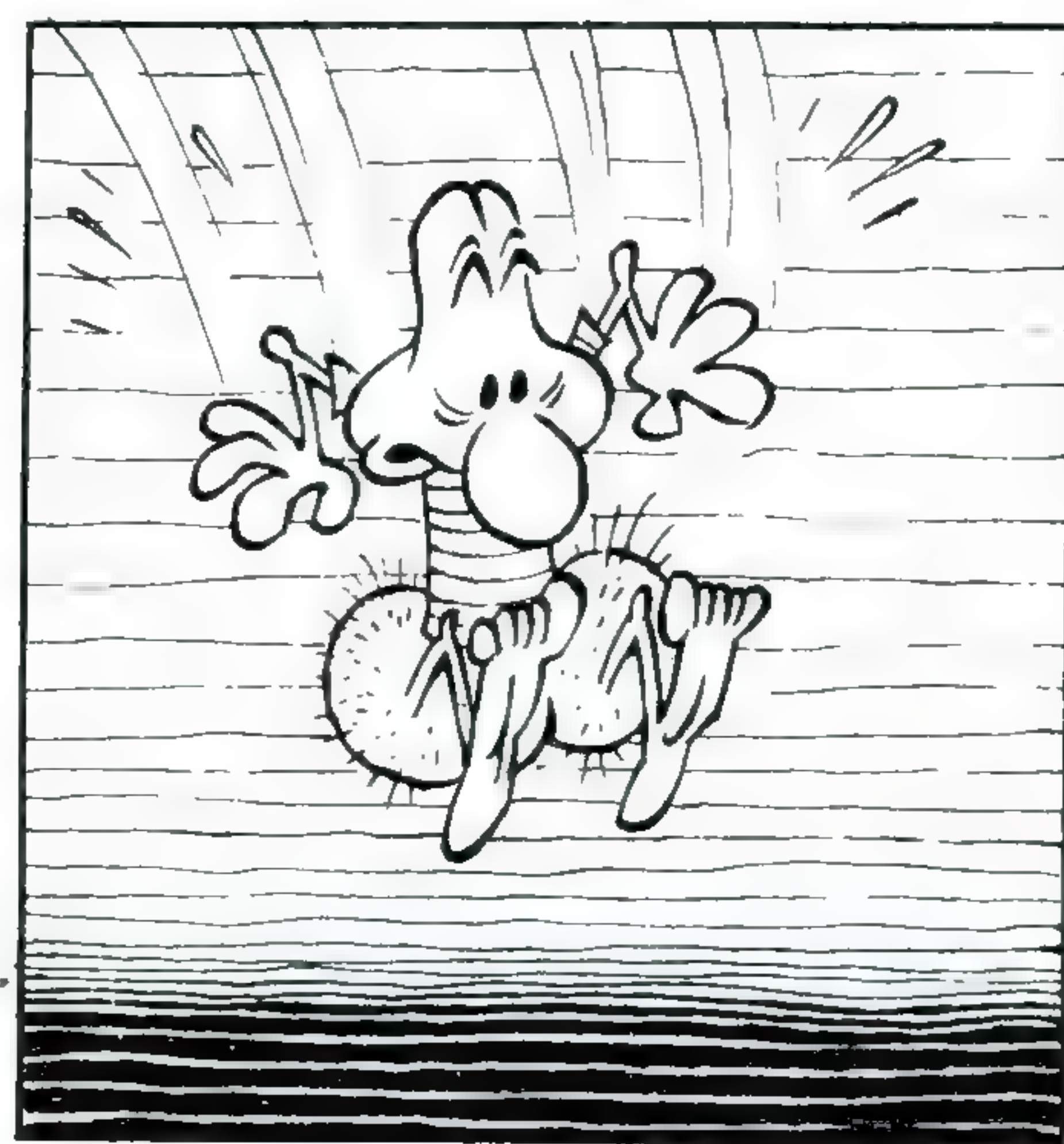
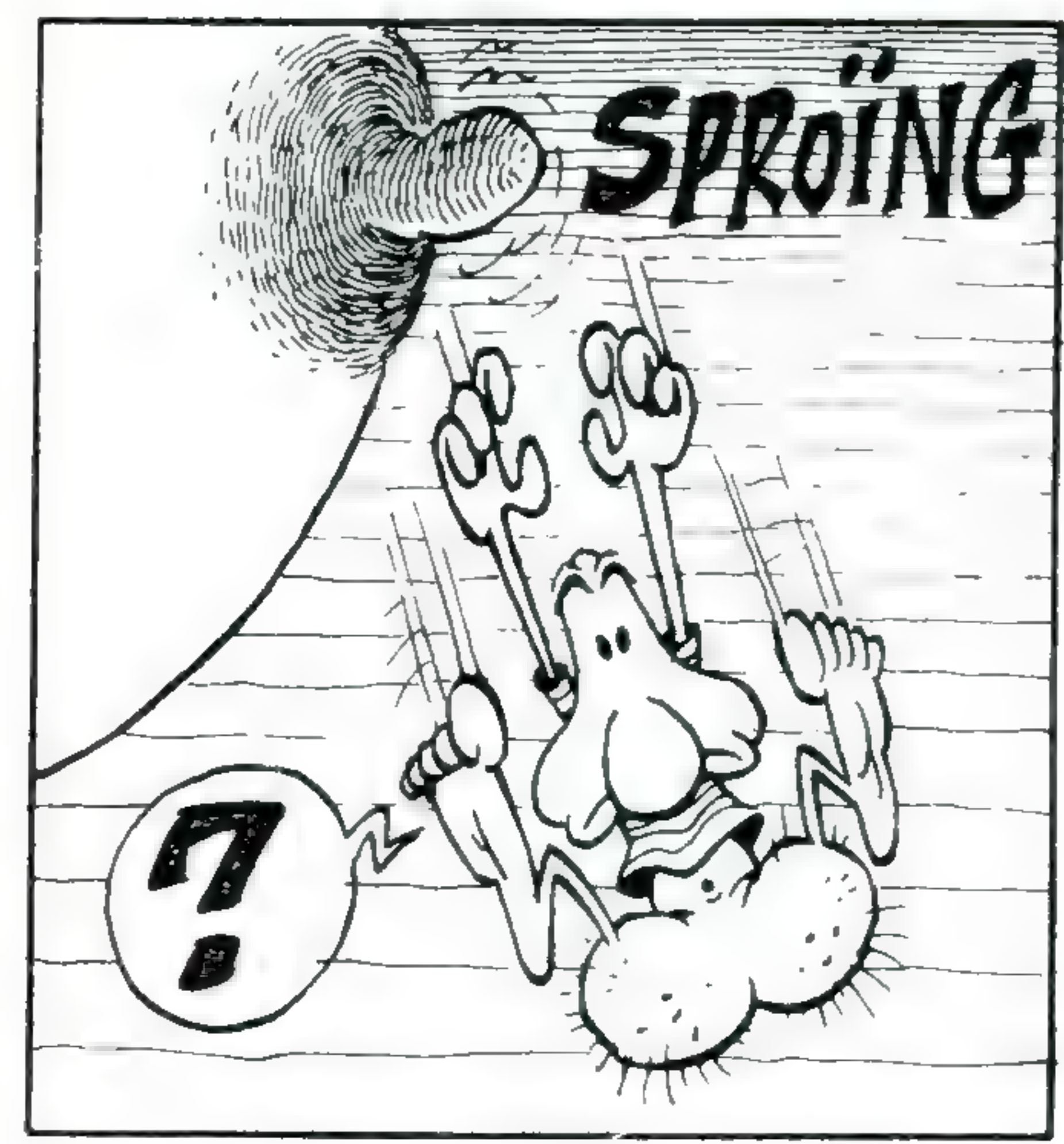
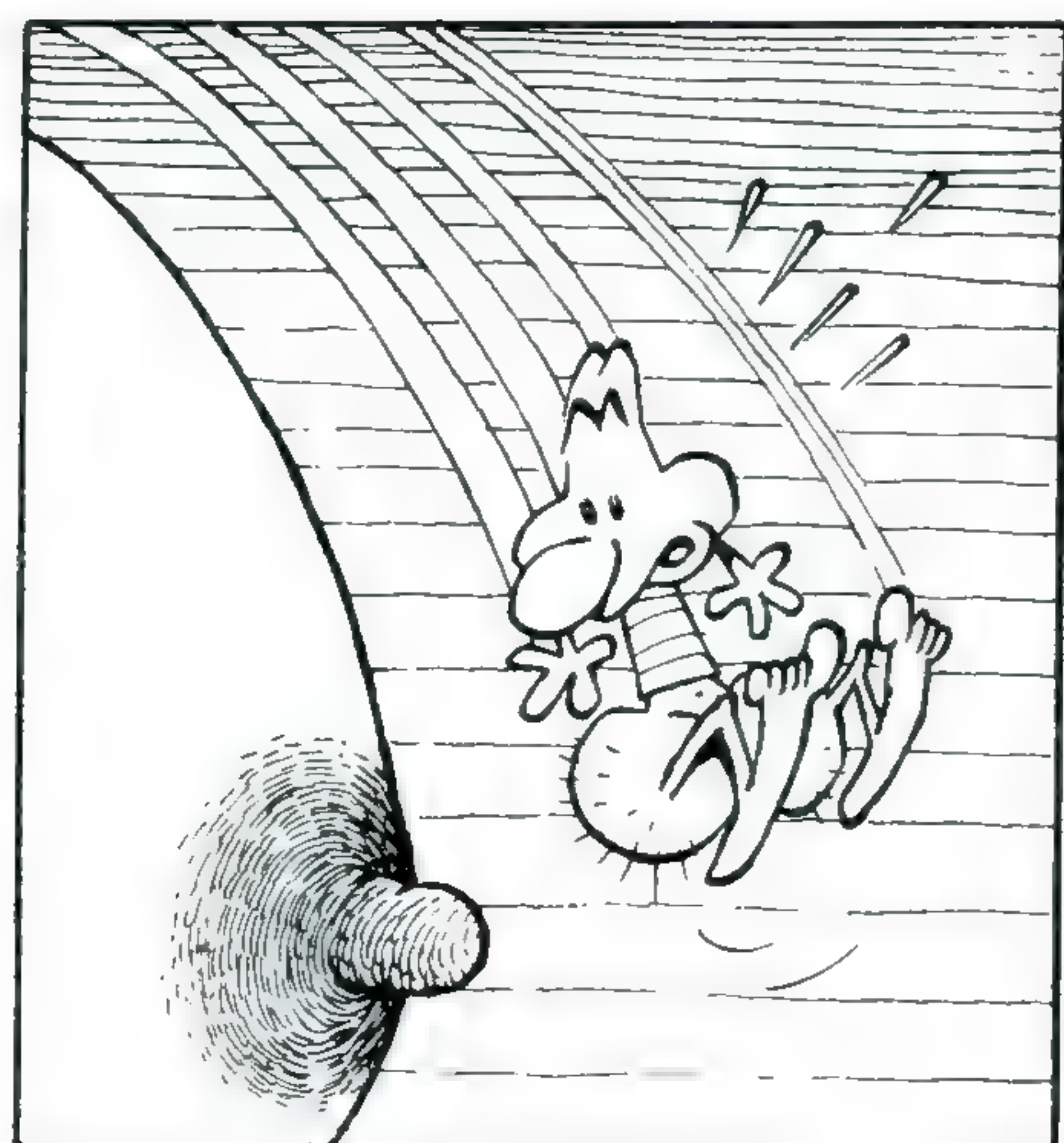
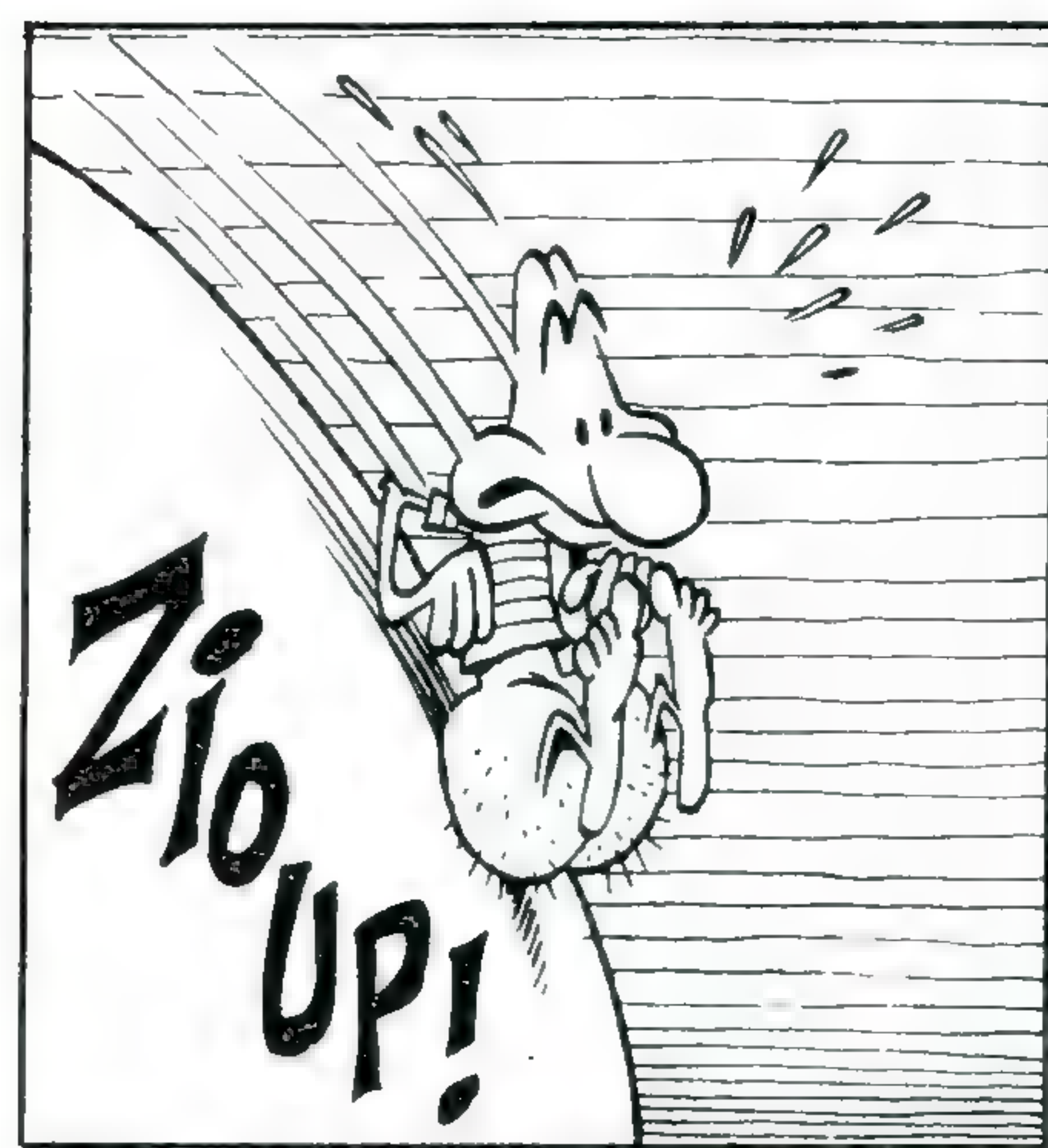
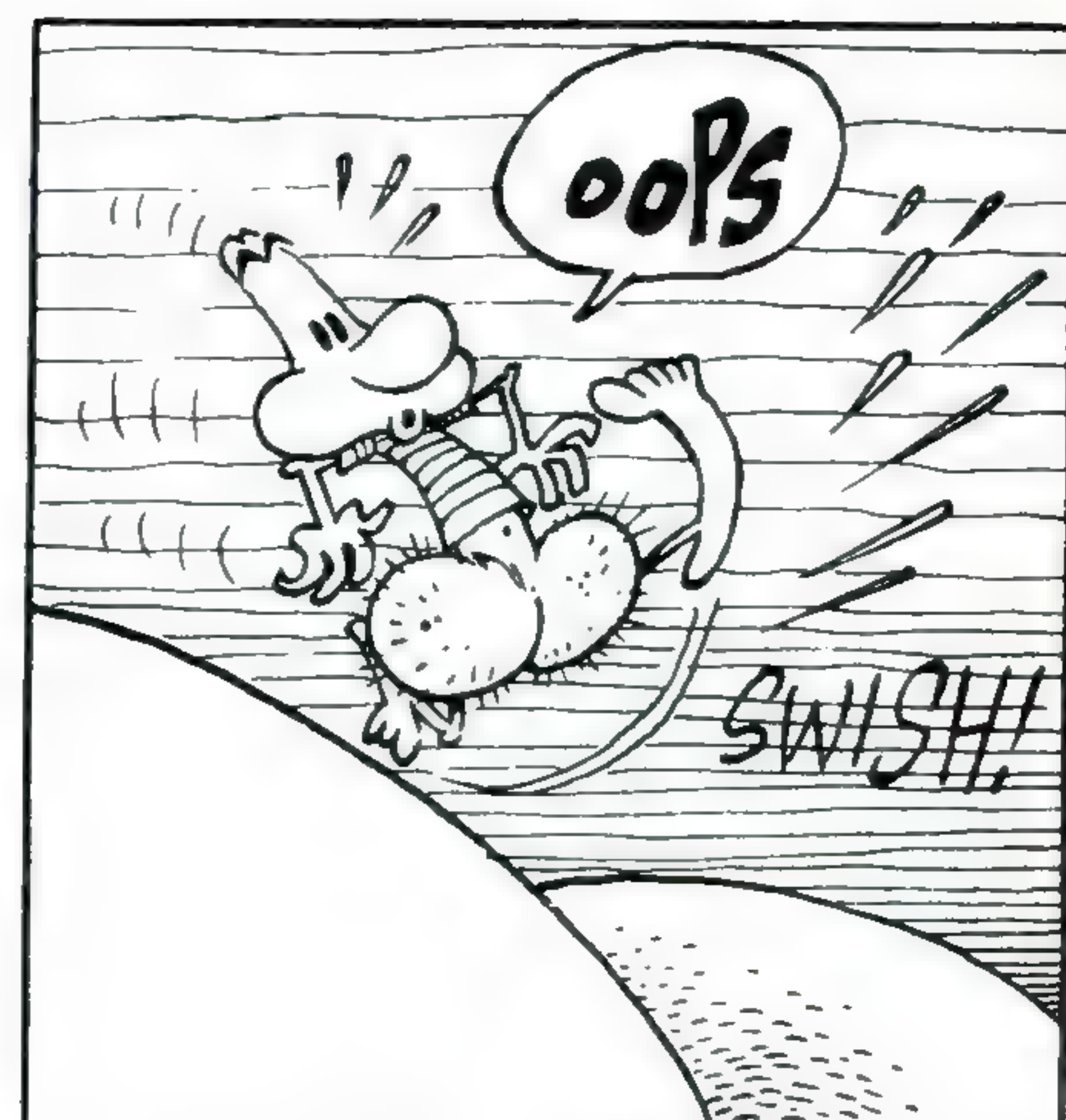
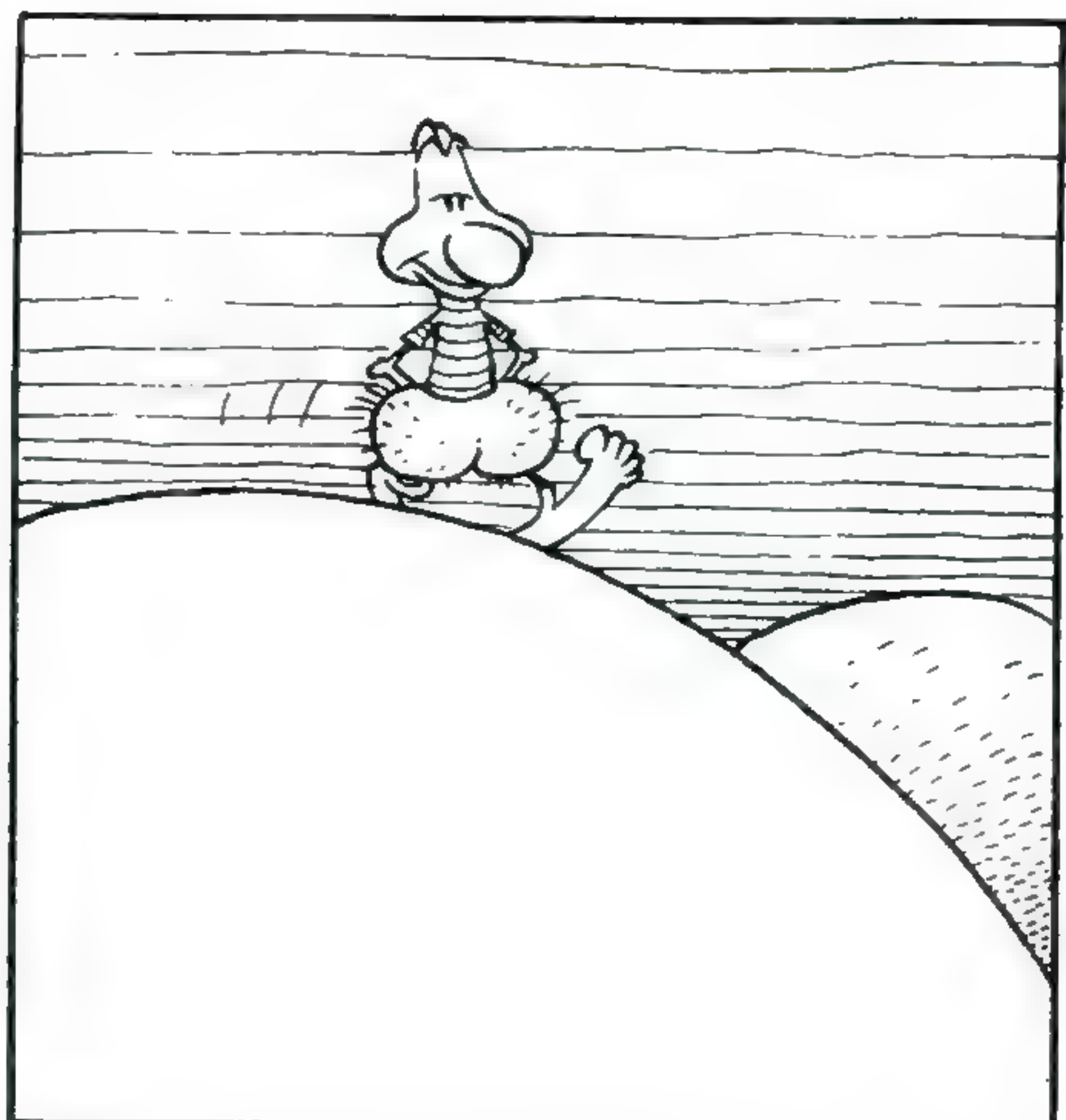
altijd om strips?

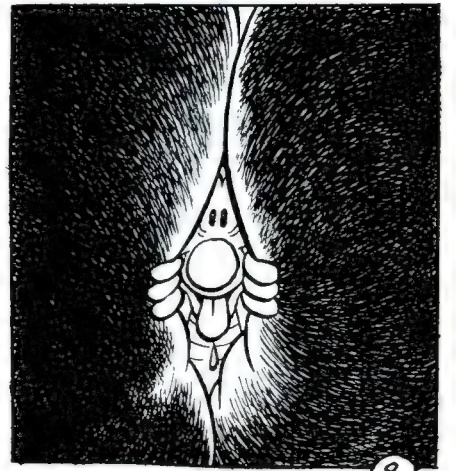
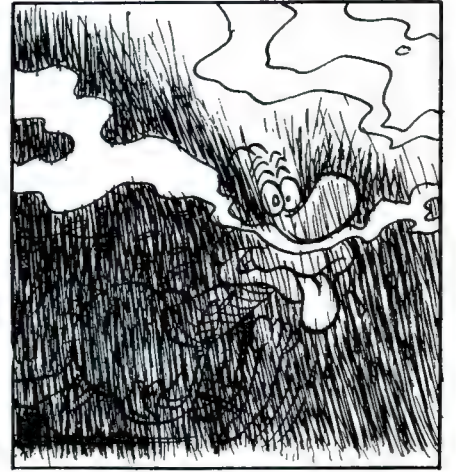
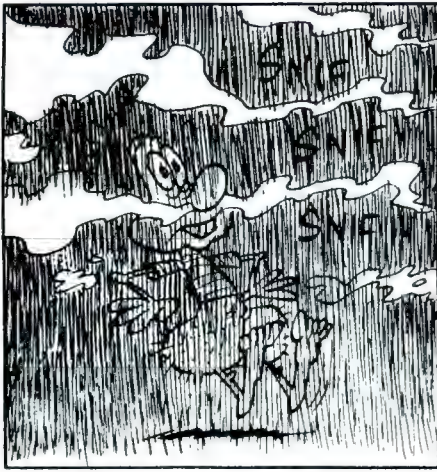
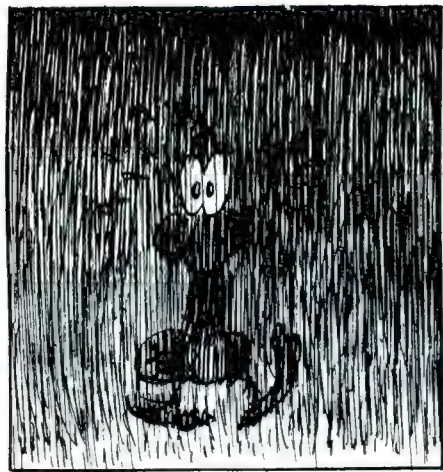
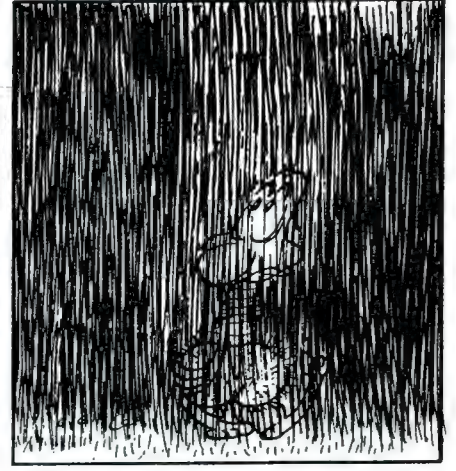
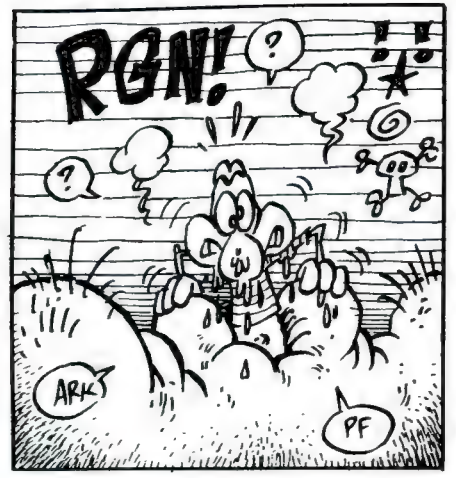
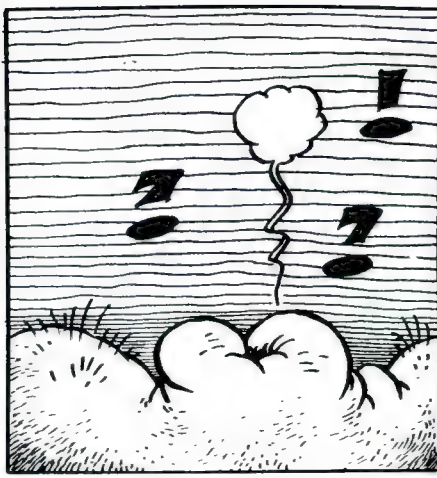
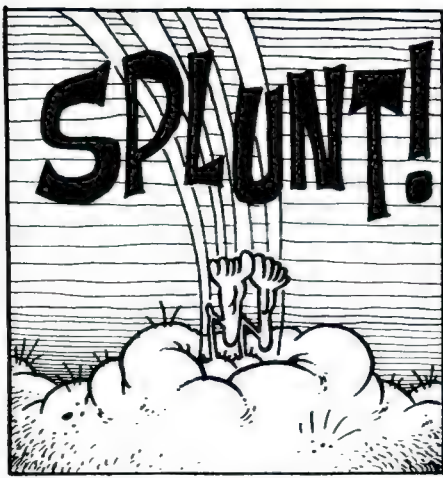
Jammergenoeg wel, dat is heel vervelend! Maar dat is in ieder geval nog altijd te overzien. Je hoeft maar 4 of 8 pagina's te maken. Dat gaat nog. Voor reclame-filmpjes maak ik de sleuteltekeningen, de animatie wordt door anderen gedaan. En dan vind ik het wel leuk om te doen.

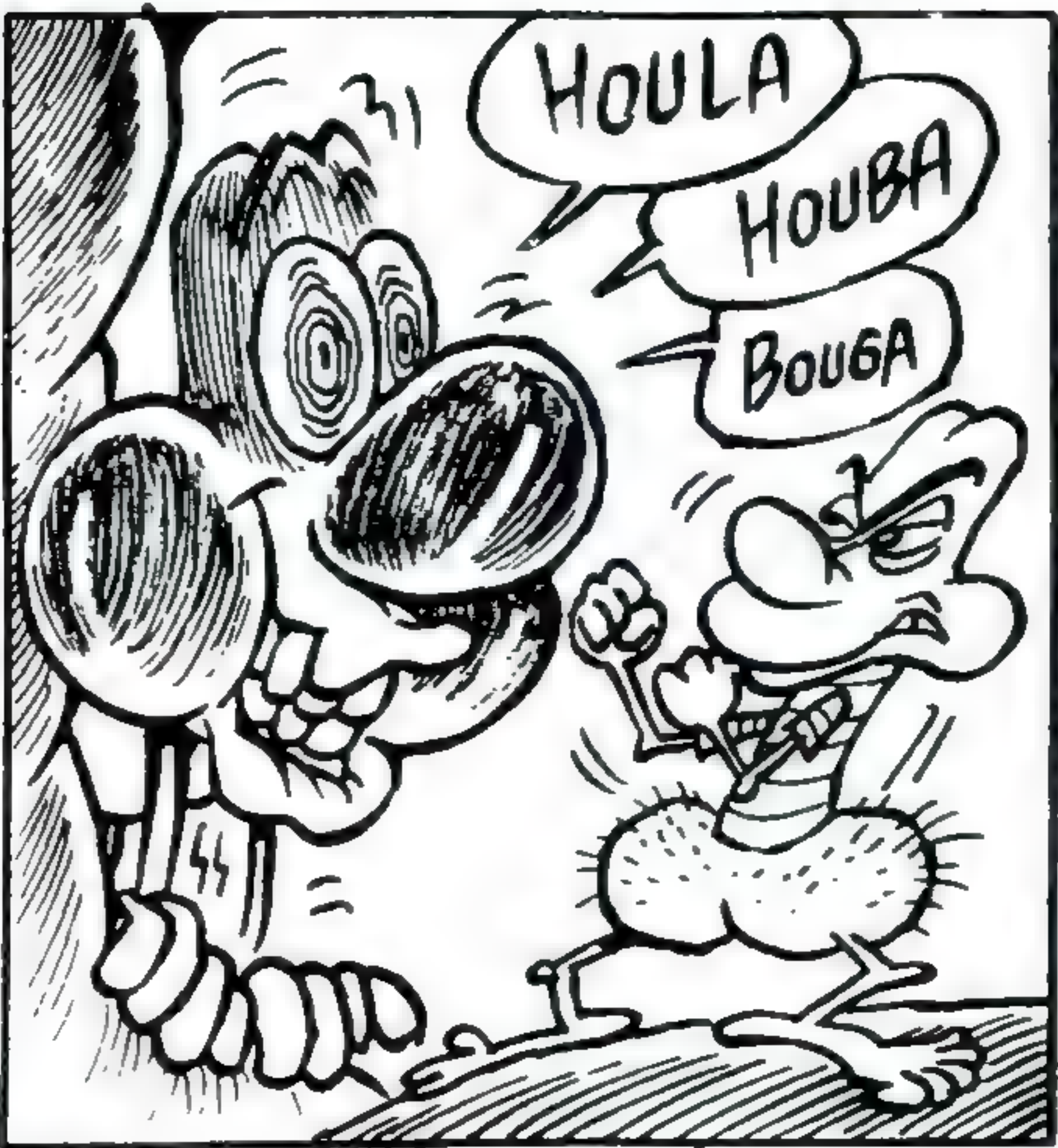
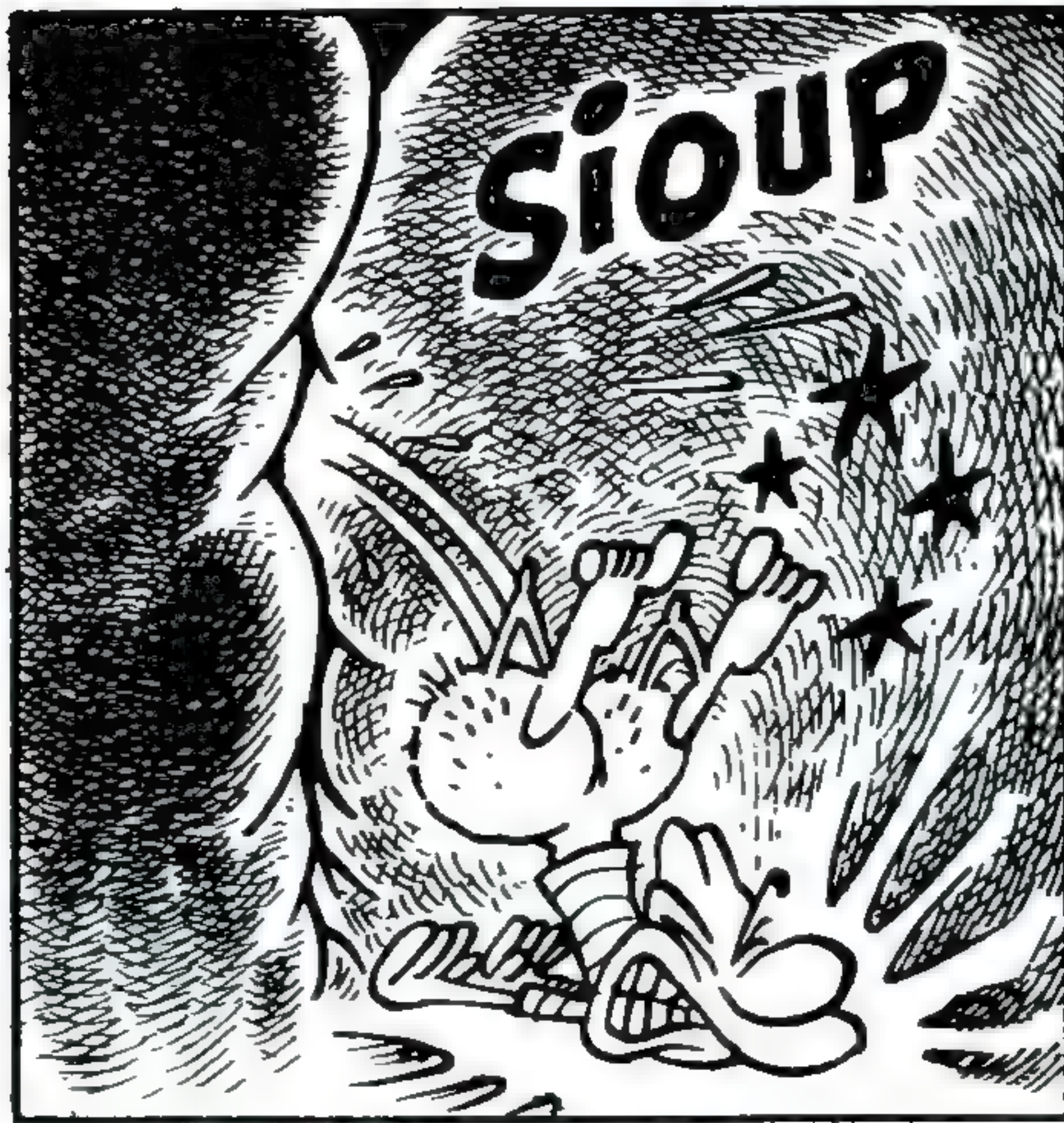
(Het gesprek gaat steeds stroever lopen, hij wordt ook steeds somberder. We wagen nog een poging met de vraag wat zijn idealen vroeger waren met zijn strips. Hij gaat nu helemaal vertwijfeld kijken: 'Dat weet ik niet meer en het is nu ook niet zo van belang'. We besluiten met het gesprek te stoppen.)

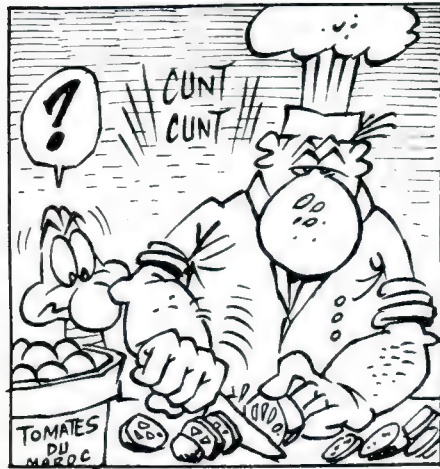
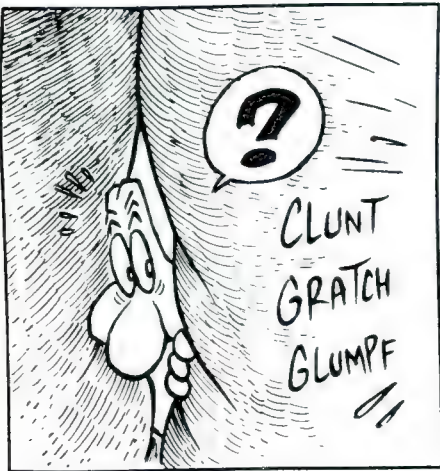
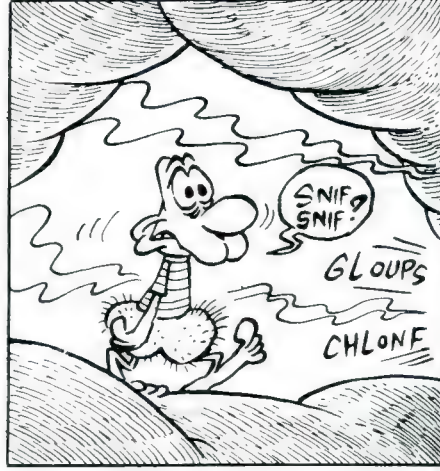
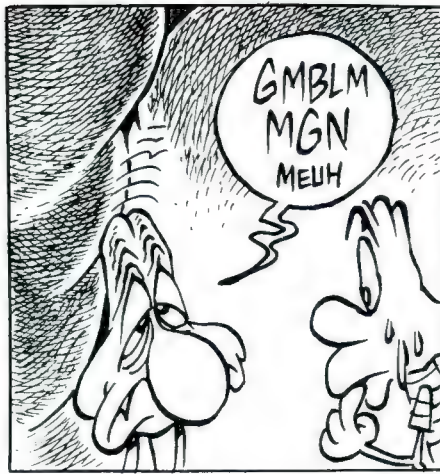
LES AVENTURES GÉNITALES DE BITONIOT

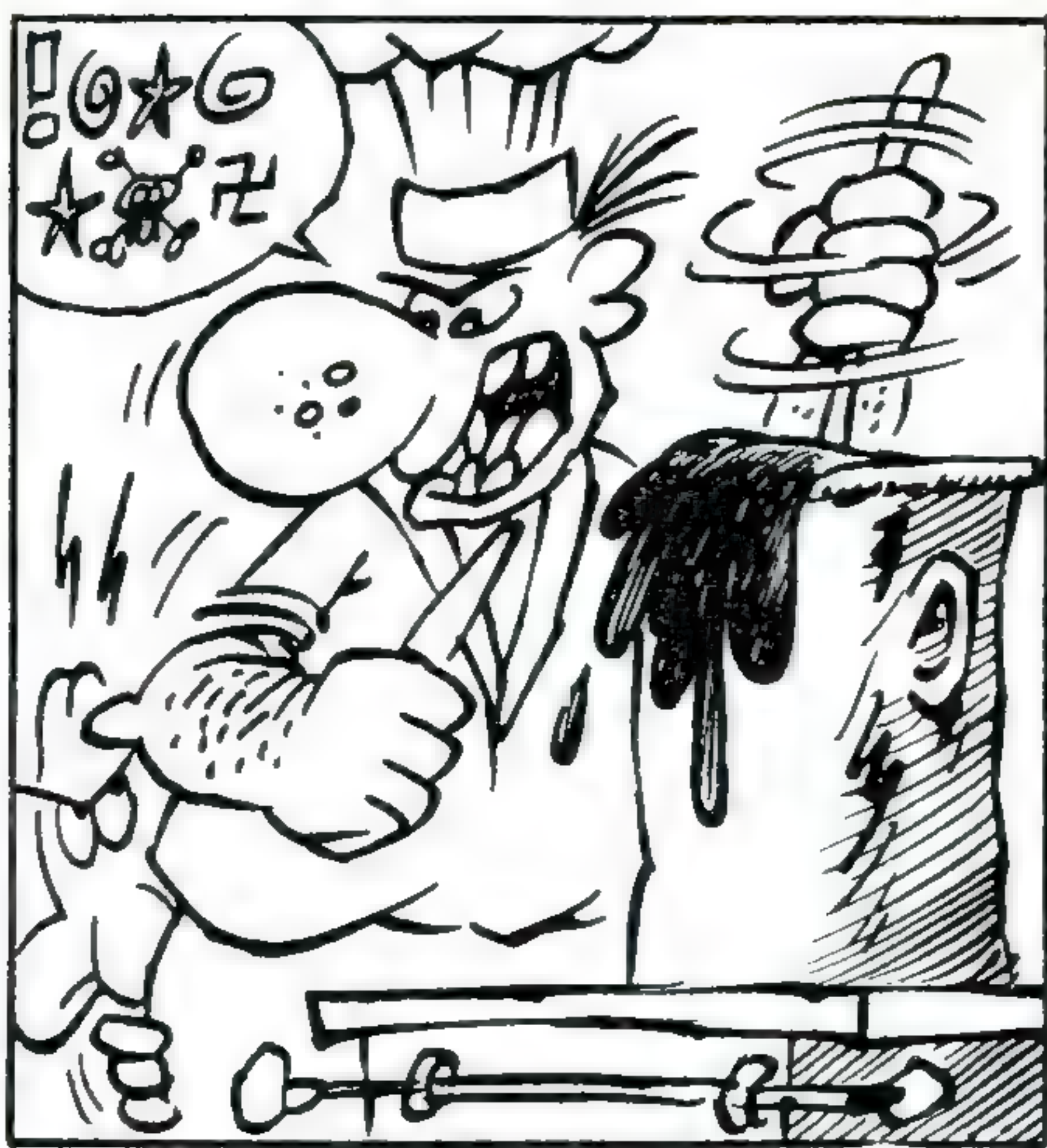
DANS
"BITONIOT SE PROMÈNE"
PAR
MANDRYKA

Stripdoorsnede van 8 januari 1983

De strips die in Nederlandse dagbladen gepubliceerd werden op
8 januari 1983

vervolg-
strip Ned.
strip

door Albert Tol*

* Met medewerking van het
S.D.C.N.

In vergelijking met de doorsnede van begin 1977 (*Stripschrift* nr. 106) is er niet zo heel veel veranderd. Het totale aantal strips, dat in de Nederlandse dagbladen verschijnt, schommelt nog steeds rond de vijftig en het Nederlands aandeel bedraagt nog steeds zo'n kwart van het totaal, ongeveer tien oorspronkelijke strips plus enkele reprises.

De opvallende verschillen zijn:

- Het wegvallen van Paulus, Asterix, Lucky Luke en Tom Poes;
- De opkomst van Rechter Tie, Boes, Ruitenheer en Excellentie;
- Het verder oprukken van Suske en Wiske.

Opmerkelijk is het succes van de Rechter Tie-strip, getekend door Frits Kloezeman op verhalen van Robert van Gulik. Waarschijnlijk moet hier de succesvolle heruitgave in boekvorm door uitgeverij Loeb als oorzaak aangewezen worden.

De Tom Poes-strip werd helemaal niet meer aangetroffen¹. Het ziet er naar uit dat dit monument van het Nederlandse beeldverhaal toch langzamerhand in zijn nadagen begint te komen, maar hopelijk kunnen de trouwe lezertjes van Tom Poes toch nog heel wat verhalen van de hand van grootmeester Toonder tegemoet zien.

Was Suske en Wiske in 1977 al de meest gepubliceerde strip, in 1983 staat de strip nog steviger op de eerste plaats. Hij verschijnt in *vijftig procent* van de Nederlandse kranten. Kranten kiezen kennelijk voor zekerheid: een strip die bekend is en die gegarandeerd aangeleverd wordt.

Als we de herplaatsingen van Kapitein, Rechter Tie en Kapitein Rob even buiten beschouwing laten, is er uit de gouden jaren van de Nederlandse krantenstrip, d.w.z. de

periode tussen 1945 en 1970, nog één strip over: *Panda*. En deze strip heeft ten gerieve van de Engelse markt allang zijn Nederlandse karakter – tekst onder de tekeningen – verloren.

Kortom: Het is weer tijd voor nostalgie!

Noten:

1) Het feit dat de Bommelstrip in deze stripdoorsnede ontbreekt moet geweten worden aan bijzondere omstandigheden, omdat Bommel zoals bekend nog steeds dagelijks verschijnt in onder andere *NRC/Handelsblad* en *De Leeuwarder Courant*. Vermoedelijk was Bommel op 8 jan. '83 met vakantie. Een andere kanttekening in dit verband is dat de door Persbureau Vaz Dias aangeleverde dagbladstrips knipsels niet het totale aanbod coveren. Met name de niet op de vaste strippagina geplaatste strips vallen wel eens uit de boot. Bij deze stripdoorsnede moet de lezer verder in gedachte houden dat de bladen die niet dagelijks verschijnen minstens qua pluriformiteit het hier verzamelde aanbod overstijgen. Week- en maandbladen (*Vrij Nederland*, *De Tijd*, *Nieuwe Revu*, *Panorama*, *Viva*, *Margriet*, enzovoorts) publiceren zóveel dat deze doorsnede niet representatief voor bijv. het Nederlandse stripaandeel in de pers genoemd mag worden. (Red.)

Aan lager wal	Ian Reid		
Albert	Didia (??)		
Alf	Jan Lööf	V	
Appie Happie	Dik (= Dik Bruyne-steyn)	V	N
Asterix	Uderzo en Goscinny	V	
Beestenboel	Rob Bollen		
Biets	?		
Bij de beesten af (= Friemels)	Leo Henny		
Bim en Bam	Iber		
Boes	RAWI (= W. Raymakers en Th. Wilms)		N
Buldo	?	V	
Buytelaars	Dobs + Barry Appleby		
Door dik en dun	Jynn		
Duppie	Willem Vleeschouwer		N
Durfallen en doenieten	S.M. van der Galiën & Jaap Kramer	V	N
Engelandvaarders	K. Norel & Jaap Kramer	V	N
Excellentie	Carsten Graabæk		
Ferdinand	Al Mik		
Flash Gordon	Barry & Fujitani	V	
Fred Basset	Graham		
Garfield	Jim Davis		
Hagar	Dik Browne		
Hullie	John Myshkin		
Jommeke	Jef Nijs	V	
Julia	Stan Drake	V	
Kapitein Rob	Pieter Kuhn	V	N
Kappie	Marten Toonder	V	N
Kees Kruik	Luc Verschuuren		N
Linke Loetje	Reg Smythe		
Lucky Luke	Morris en Goscinny	V	
Miranda	Peter O'Donnell	V	
Nero	Marc Sleen	V	
Oerm	Johnny Hart		
Otto Raaf	Studio Arnhem		
Panda	Marten Toonder	V	N
Peanuts	Charles M. Schultz		
Polle, Pelle en Pingo	V. Hansen	V	
Rechter Tie	Frits Kloezeman & Robert van Gulik	V	N
Rip Kirby	John Prentice	V	
Ruitenheer (= Meneer Cork)	Cork (= Cock Hoekstra)		N
De Stamgasten	Toon		N
Suske en Wiske	Willy Vandersteen	V	
Tiffany Jones	Tourret en Butterworth	V	
De Tintels	Jack Dunkley		
De Tovenaar van Fop	Parker & Hart		
Vader en Zoon	Peter van Straaten		N
Woody Allen	Woody Allen & Hample		

TOPLIJST

Als we de oplagen van de kranten waarin een bepaalde strip gepubliceerd werd, bij elkaar optellen, dan kunnen we de volgende 'top-lijst' samenstellen van meest gepubliceerde strips; tussen haakjes staat het aantal kranten vermeld:

1	Suske en Wiske (39)	2.270.000
2	Panda (18)	1.250.000
3	Boes (12)	1.080.000
4	Appie Happie (12)	960.000
5	Rechter Tie (8)	730.000
6	Hagar (2)	730.000
6	Flash Gordon (2)	730.000
6	Albert (2)	730.000
6	Garfield (2)	730.000
6	Buytelaars (2)	730.000
11	Ruytenheer (13)	580.000
12	Excellentie (9)	540.000
	Ferdinand (8)	540.000

Lezerseindscore 1982

door Har Brok

Zoals al vermeld bij de toplist en over 1982 in *Stripschrift* nr. 167 bereikten ons na sluitingsdatum nog een aanzienlijk aantal inzendingen van lezers. De daar gepubliceerde Lezerstoplijst van Nederlandstalige albums droeg daardoor een min of meer voorlopig karakter. Om recht te doen aan de lezers die toch de moeite namen ons hun gedetailleerde lijsten te sturen, maar ook aan de betreffende stripauteurs en -uitgevers bieden we u hier de definitieve eindscore met tussen haakjes de 'voorlopige' volgorde:

1. (1) Tardi/Malet: *Sluiers over de Pont de Tolbiac*;
2. (5) Chaland: *Bob Fish*;
3. (2) Bourgeon: *Het uur van de slang* (Kinderen van de Wind 4);
4. (4) Franquin: *De Flater-sage* (Guust 14);
5. (3) Pratt: *Corto Maltese in Siberië*;
6. (7) Moebius/Jodorowski: *De Incal van het Licht*;
7. (6) Manara: *H.P. en Giuseppe Bergman*;
8. (9) Giraud/Charlier: *De ongrijpbare Navajo's* (Blueberry 23);

9. (12) Cosey: *Het voorrecht van de Slang* (Jonathan 8);
10. (8) De Jager/Stevenhagen: *Het geslacht Doorzon*;
11. (11) Schuiten/Renard: *De Medianen van Cymbiola*;
12. (13) Gotlib: *Waanzin Waanzuit 2*;
13. (10) Sokal: *Het teken van Raspoetin* (Canardo 2);
14. (14) Hermann: *Afromerica* (Jeremiah 7);
15. (18/20): Pratt: *De kleinzoon/De engel aan het Oosterraam* (Corto Maltese 6);
16. (18/20): Blanc-Dumont/Harle: *De vloek an het water* (Jonathan Cartland 6);
17. (15) Pratt: *In het teken van de Steenbok* (Corto Maltese);
18. (-) Bus: *Gevangenen van het heelal* (Cliff Rendall 2);
19. (-) Pratt: *Advocaten in Dancalië* (Woestijnschorpioenen);
20. Ex equo (-) Lodewijk: *Dossier Tien. Drie avonturen* (Agent 327);
(-) De Smet: *De Generaal geeft 'm van katoen* (Generaal 8).

Deze definitieve lijst verschilt niet schokkend van de voorlopige, maar het is toch de moeite waard erop te wijzen dat Rosinski/Van Hamme, Moebius en Margérin hun plaatsen moeten afstaan aan Bert Bus en resp. Martin Lodewijk en Peter de Smet. Opvallend is verder de sprong vooruit van Chaland (maar één punt verschil met Tardi/Malet) en van Cosey met deel 8 van de reeks Jonathan.

POSTRIPTUM

Gebruiksaanwijzingen

Aan Rob van Eijck zou ik willen vragen of hij mij de gebruiksaanwijzingen zou willen verstrekken van:

- 'de gedwongen drieste huzaar'
- 'zijn lichamelijk intelligente paard'
- 'de nodige hartverzakkende situaties'
- 'de tamelijke nieuwkomer' (zie *Stripschrift* nr. 171, blz. 32).

Vraag 1: Is eindkorrektie een bezuinigingspost?

Vraag 2: Is datering overbodig?

Anton Hermus
Utrecht

Naschrift: Nummertje twee is een zetfout: 'lichamelijk' had 'lichtelijk' moeten zijn. U hebt gelijk dat het in deze samenstelling nergens op slaat.

De gebruiksaanwijzing van de overige drie is al volgt;

- 'gedwongen driest': de huzaar is niet spontaan driest maar daartoe gedwongen door omstandigheden of superieuren, zoals Napoleon;
- 'hartverzakkend' evenals -trouwens 'hartverzakking' is m.i. een ingeburgerde uitdrukking om bloedstollende, ijselijke situaties weer te geven;
- ook 'tamelijke nieuwkomer' lijkt me niet zo'n hersenbreker: niet helemaal een nieuwkomer meer, maar ook nog niet volledig gevestigd.

In een levende taal als het Nederlands is onorthodoks taalgebruik ten volle gerechtvaardigd, dacht ik. (RvE)

Wat betreft uw twee vragen: 1) eindkorrektie is niet overbodig, 2) datering is geen bezuinigingspost. (HB)

Mijne heren,

In Nummer 171 van uw blad kwam ik op blz. 36 bij uw bespreking van het onvolprezen 'Coyote Magazine' mijn naam tegen. Mij werd de betiteling 'nestor' aangemeten.

Daar ik noch de eerste griekse koning na Troye ben, noch een volgeling van de filosoof Nestorius, vroeg ik mij af wat u met deze aanduiding bedoelde.

Een oud, wijs en achtenswaardig man, zoals het woordenboek dit begrip omschrijft, voel ik mij geenszins.

Na enige studie in het oeuvre van de belgische schrijver/tekenaar Rémi werden mij uw bedoelingen recht duidelijk: bediende, ja slaaf van de beeldende literatuur, dat is mijn eervolle queeste. Mijn oprechte dank voor dit ware huldeblijk.

Amsterdam

Getekend,

King of Comics

Naschrift:

Waarde De Bree,
Je lijstje is onvolledig. Misschien is het interessant te weten de Jus Jaeckin, van Emmanuelle en Lady Chatterly-fame, de verfilming van de bondage-strip Gwendoline van John Willie (pseudoniem, Engels slang voor penis) op zijn programma heeft staan. Zie bijv. *Fiesta*, kerstmis '82, p. 22.

Vr. groet,
Anton Hermus,
Utrecht

Jan zonder vrees

België is een land dat nauwelijks zonder het vervaardigen van lange tekenfilms kan. Tegenslagen en faillissementen, die in andere landen leiden tot een definitieve breuk met dit medium, maken dat de Belgen er pas goed zin in krijgen. Dat wordt opnieuw bevestigd door de tekenfilmstudio Pen-film in Gent die momenteel bezig is met de productie van de avondvullende tekenfilm *Jan zonder Vrees*. Een typisch Belgisch figuur dat internationaal bijzonder weinig kans heeft. Het initiatief van Pen-film getuigt van moed. Hopelijk heeft de film wat succes, want iedere tekenfilm die flopt brengt de tekenfilmindustrie een stapje dichterbij de dood.

Olympische spelen

De Asifa-Hollywood is van plan om tijdens de Olympische Spelen die in 1984 in Los Angeles gehouden zullen worden, een internationaal tekenfilmfestival te houden. Het programma zal worden opgesplitst in 2 delen. In het eerste deel zullen er films worden getoond die 'The spirit of the Olympics' als onderwerp hebben. Voorwaarde hierbij is dat de tekenfilms zijn vervaardigd door professionele en studerende filmmakers in landen die op de Olympische spelen vertegenwoordigd zijn.

In het tweede deel van het programma zal de toeschouwer een fiks aantal korte tekenfilms met algemene strekking kunnen zien. Het selectie criterium is hier 'kwaliteit'.

De organisatie van het festival heeft besloten de films te tonen in de bioscoopzaal van het 'Bing Theatre' van het L.A. County Museum of Art of in het Goldwyn Theatre in de Motion Picture Academy. Een ieder die er zin in heeft kan de films hier gaan zien. Verder zal de organisatie het tekenfilmpakket ook uitzenden als onderdeel van het televisieprogramma in het Olympisch dorp...

Tekenfilmers die beroepsmatig geïnteresseerd zijn of gewoon geïnteresseerden kunnen zich wenden tot ASIFA Hollywood Olympiad Committee, 1258 North Highland Avenue, suite 102, Hollywood, CA 90038. U.S.A.

Blueberry

Jean-Michel Charlier, de tekstschrijver van de westernstrip Blueberry is momenteel druk in de weer om de onderhandelingen

over een 2 uur durende Blueberry-speelfilm af te ronden. Voorlopig is er echter nog geen meter gedraaid. Wel zeker is dat men eind 1983 van start gaat met het filmen van 13 televisie-afleveringen van 55 minuten. De opnames zullen worden gemaakt in Noord Mexico en het Zuiden van de Verenigde Staten waar zich het natuurlijke decor van Blueberry bevindt. De originele versie zal Engelstalig zijn en niet Franstalig ondanks het feit dat de serie geproduceerd wordt door Technisonor, een Franse produktiemaatschappij die o.a. ook de in ons land bekende series als Michel Strogoff en Arsène Lupin vervaardigde. Bovendien is de Engelse taal het beste compromis voor de Amerikaanse, Franse en Engelse acteurs die het Blueberry-spektakel kleur moeten geven. Hoofddrolspeler is de Amerikaanse tv-ster Martin Kove die volgens Charlier als twee druppels waters lijkt op Mike Blueberry. In de 1e aflevering zal de kijker ken-

nis maken met de jonge Blueberry zoals die te zien was in de albums 'De jonge jaren van Blueberry'. In de volgende episodes worden vanaf 'Fort Navajo' de albums vrij trouw gevolgd. In de voorlaatste en laatste aflevering van de serie worden Blueberry's avonturen rond 'De mijn van Prosit' en 'Het spook van de goudmijn' getoond. Blueberry op het witte doek, eindelijk gerechtigd. De beste westernstrip ter wereld zal alleen moeilijk geëvenaard kunnen worden, ook al houd je rekening met de problemen die een verfilming van een strip nu eenmaal met zich meebrengt. Over een jaar zullen we weten hoe het resultaat is, want men heeft 10 maanden opnames gepland, dus iets meer dan 1 aflevering per maand. Het lijkt krap, maar wie weet??!

Wordt Vervolgd

In oktober start de AVRO met het programma Wordt Vervolgd, een televisiemagazine waarin uitsluitend aandacht wordt besteed aan strips en tekenfilm. Het redactieteam bestaande uit: Han Peekel, Wouter Stips en Kees de Bree, is van plan bijna de helft van het half uur durende programma te vullen met tekenfilms. Wordt Vervolgd zal eenmaal in de veertien dagen op de buis komen van 7 uur tot half acht terwijl er bovendien 'specials' gemaakt zullen worden die op andere dagen ingevoegd zullen worden. Het door Peekel Productions voor de Avro vervaardigde programma zal zeker 17 uitzendingen tellen. Als het programma succes heeft, worden dit er veertig. Indien het érg aardig loopt wordt 'Wordt Vervolgd' uiteraard gewoon vervolgd.

Toen viel de bom: Beeld en Boodschap

door Har Brok

Op 10 mei werd in Amsterdam door de Ekologische Uitgeverij het stripalbum *Toen viel de bom* aan de media gepresenteerd. De auteur, de Engelse kinderboekenschrijver en -illustrator Raymond Briggs was daarbij zelf aanwezig en overhandigde het eerste exemplaar van de Nederlandse uitgave officieel aan Mient Jan Faber, landelijk bekend als sekretaris van het Interkerkelijk Vredesbureau (IKV). Een belangrijke gebeurtenis voor de antikernwapenbeweging in Nederland, zoals Faber overtuigend voorhield, maar ook voor het beeldverhaal: *Toen viel de bom* is een 'propagandastrip' waarin middel niet aan doel ondergeschikt blijft. Het is een album dat op een huiveringwekkende wijze de kracht van de medium aantoot. Het zoveelste bewijs dat dit medium méér inhoudt dan een gezellig onderonsje van overjarige pubers, handtekeningjagers en handelaren.

Beeld en Boodschap

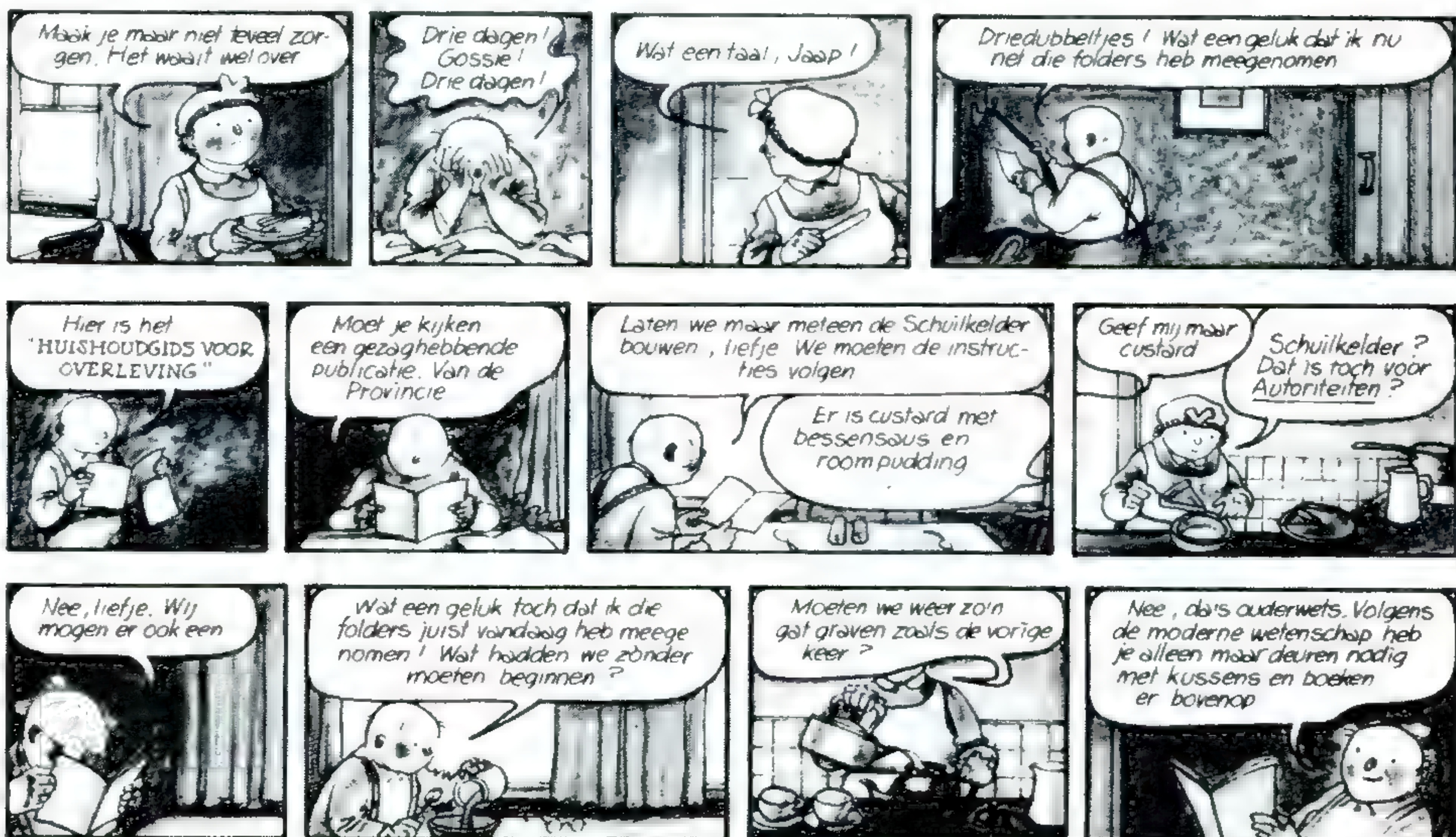
De visuele kracht van strips, de herkenbaarheid en de daaruit voortvloeiende populariteit van stripfiguren is er oorzaak van dat vrijwel vanaf het ontstaan van dit medium gebruik is gemaakt van strips om waren aan de man te brengen. Zodra die werende kracht ontdekt werd, en dat gebeurde al bij *The Katzenjammer Kids*, werden strips benut om krantenoplagen te verhogen. Al snel werden ze ingeschakeld in de reclamewereld om de meeste onsamenvangende producten te promoten. Naast deze materiële zaken werd al snel ontdekt dat ook religieuze en politieke opvattingen via tekstballonnen hun weg naar potentiële sympatisanten kunnen vinden. Inmiddels is het zo dat men zich maar van het Amsterdamse Centraal Station naar de Leidsestraat hoeft te begeven om een aardige kollektie verstripte levens van Jezus en zijn kollega's in de hand gedrukt te krijgen. Dit zijn niet de fraaiste staaltjes van beeldgebruik en dat geldt voor veel andere vormen van propagandistische strips. Strips als verpakkingsmateriaal van boodschap, zonder dat men zich bewust is van de intrinsieke mogelijkheden van dit medium. Intussen heeft de undergroundstrip al bewezen dat een nauwe verweving van doel en middel doeltreffender is. Het effect hangt nauw samen met de betrokkenheid van de auteur en met zijn betrokkenheid met strips en met talent uiteraard. Crumb is daar een bewijs van, in Nederland natuurlijk ook *Red Rat*, en buiten dat undergroundverband Bilal/Christin met hun Voorbijganger. *Toen viel de bom* bewijst echter dat ook een rechtstreekse boodschap, zelfs door een niet ervaren stripauteur, wel degelijk zinvol én werkzaam via strips vorm kan krijgen.

Het album heeft in tegenstelling tot andere propagandastrips humor en dat scheelt een stuk. Ondanks het griezelige einde en de niet anders dan ernstig te nemen loop der gebeurtenissen vindt er doorlopend een nuchtere relativering plaats, die aanvankelijk op de lachspieren werkt maar op den duur gevoelens van meelij losmaakt. Briggs heeft dan ook als hoofdfiguren een keurig, burgerlijk en wat goedig echtpaar op 65+ leeftijd genomen. Het verhaal begint met de dreiging van een kernoorlog en de man treft met een brochure, zoals die in het najaar van 1961 in Nederland huis aan huis verspreid werd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken ('Wenken voor de bescherming van uw gezin en uzelf'), zijn voorzorgsmaatregelen. Verwikkeld in de onmogelijke en onderling strijdige instructies vindt plotseling een kernexplosie

plaats. Het echtpaar overleeft dit, maar alle voorzorgsmaatregelen blijken zinloos en uitstel van executie. Een voltreffer had nog een mild einde betekend ten opzichte van de ellendige dood die ze nu tegemoet gaan. Het griezelige van het boek is dat er nergens iets aangedikt is. Er wordt geciteerd uit de bestaande instructies, er wordt uitgegaan van een volstrekt normale situatie, kortom nergens kan men de auteur betrapen op zijn boodschap. Hij beschrijft zonder truuks de loop der gebeurtenissen en het effect daarvan is dat de lezer niet anders kan dan zich identificeren met de hoofdfiguren. En zo dringt de boodschap zich onontkoombaar op. We zijn geestelijk noch materieel voorbereid op een kernoorlog en het is ook onmogelijk zich daarop voor te bereiden.

Konklusie

De enige konklusie die uit dit boek getrokken kan worden is dat een kernoorlog niet voorbereid maar *voorkomen* moet worden. *Als de bom valt* is het te laat, hoe dan ook. Juist in deze tijd, nu de VVD met hulp van het CDA door de toewijzing van Woensdrecht als opslagplaats voor kernbommen een nieuwe stap gezet heeft op weg naar een mogelijk kernoorlog, is de publikatie van *Toen viel de bom* van groot belang. Dat Briggs erin geslaagd is zijn boodschap zo subliem in stripvorm te verpakken is meer dan een compliment waard. *Toen viel de bom* wordt uitgegeven door de Ekologische Uitgeverij, Gerard Doustraat 18, 1072 VP Amsterdam (020-792503). Het is uitgevoerd in vierkleuren en met hardte. Prijs f14,90.

Boeken in het kort

G. Chaillet: *Goud en wapen* (Vasco nr. 1). Brussel/Montfoort (De Lombard/Albracht) 1983. Prijs f 6,25.

Gilles Chaillet is de opvolger van De Moor als tekenaar van de reeks *Lefranc* op scenario van Jacques Martin. Maar niet alleen dat: hij is ook sinds 1978 met zijn reeks *Vasco* in het spoor getreden van De Moors reeks *Cori*. In een prachtige realistische stijl, die teruggaat op Martin en Jacobs, inclusief de (overbodige) beschrijvende teksten, heeft hij in *Goud en wapens* een oogstrelend en spannend avontuur opgezet dat wedijvert met zijn grote voorgangers. Zijn enige zwakke plek is dat sommige gebouwen en stadsbeelden teveel op maquettes lijken. Het verhaal speelt in Italië in 1347 ten tijde van de grote pestepidemieën. De paus zit in Avignon en wil terug naar Rome, welke stad op dat moment door de *colonna's* (bankiers) beheerst wordt. Cola di Rienzo bemiddelt voor de paus bij een van de bankiers om zijn gewapende terugtocht te financieren. Vasco verleent daarbij hand- en spandiensten. Intriges en actie wisselen elkaar daarbij af. Chaillet is een belangrijk talent en heeft daarom ook recht op een betere lettering.

(Brok)

Hermann: *Het woedende water* (Jeremiah deel 8). Novedi, 1983. Prijs f 6,25.

Evenals de vorige Jeremiah-verhalen speelt ook dit avontuur zich af in het post-atomaire tijdperk. Kurdy ontvoert de dochter van een machtig heerschap om haar van een ontvoering door tegenstanders van haar vader te redden.

Jeremiah wordt vervolgens gedwongen de dochter en Kurdy terug te brengen. Dit alles speelt zich af in een zeer mysterieuze wereld en dat is de sterke kant van de Jeremiah-verhalen. De decors van de verhalen kunnen zo gekomen zijn uit de verhalen van science fiction schrijver Vance. Mysterieus, kleurrijk, fantasievol en grafisch onconventioneel in beeld gebracht. Het is alleen jammer dat Hermann tegenwoordig zelf zijn verhalen schrijft, want het peil van zijn vorige series, Bernard Prince en Comanche, wordt verhaaltechnisch met deze reeks niet meer gehaald.

(PdR)

De vrienden van Buddy Longway. Brussel (de Lombard) 1983 Prijs:

f 15,95. (Gebonden)

Ruim tien jaar geleden verscheen het eerste Buddy Longway-verhaal in het weekblad *Kuifje* en een hele reeks albums zijn in de loop der jaren verschenen. Ter gelegenheid van het feit dat tekenaar Derib nu alweer tien jaar bezig is met deze serie is in de serie *Kaleidoskoop* het album *De vrienden van Buddy Longway* verschenen. Zo'n dertig tekenaars hebben ieder een pagina getekend met Longway in de hoofdrol. Onder hen treffen we bekende namen als Dany, Giraud, Goetzinger, Hermann, Mézières en Walthéry aan. Sommige van deze tekenaars laten Buddy Longway optreden in een verhaal van hun helden, andere maken alleen gebruik van de personages uit de Longway-verhalen. Het aardige aan dit album is dat bij ieder tekenaar een pagina tekst hoort met biografische gegevens over, of een interviewje met die betreffende tekenaar. Een afwisselend en goed uitgevoerd eerbetoon aan Derib.

(PdR)

Caza. *Aan 't eind linksaf*. Auteursreeks, deel 19. Uitgave Dargaud/Oberon f 11,25.

Aan 't eind linksaf is een album met korte verhalen die de nu 42-jarige tekenaar/schrijver Caza in de periode 1972-1978 voor het blad *Pilote* maakte.

Het zijn verhalen met een SF-tintje, en stuk voor stuk zijn ze doordrenkt van een vriendelijk soort milieubeschermings-sausje; een sfeer zoals vroeger rond Roel van Duijn en de kabouterpartij hing. Ook de popart-effecten in de tekeningen herinneren aan die tijd. Caza, die zelf in vrijwel alle verhalen als hoofdpersoon optreedt weet aardige ideeën te combineren met fraaie tekeningen en dito kleuren. Een prima album!

(HvdB)

Manfred Sommer: *Frank Cappa, oorlogskorrespondent*. (Arboris stripselectie nr. 7) 1983. Prijs f 6,55.

Oorlogskorrespondent: zijn heeft iets zeer romantisch. Je staat buiten de oorlog maar je kan er toch bij zijn. In het eerste (lange) verhaal van dit album vertoelt Cappa bij een aantal huurlingen in Afrika, waarbij het niet duidelijk is of die huurlingen nu voor de goeien of de slechten vechten. (Huurling zijn is natuurlijk altijd slecht...) Cappa houdt zich overal buiten totdat hij uiteindelijk wel mee moet vechten.

Tussendoor houdt hij ook nog sentimentele verhaaltjes tegen een ter dood veroordeelde! 'Het was zwaar voor de beulen, maar denk 's aan het slachtoffer' Enzovoort...

Net zo min als het duidelijk wordt waar Cappa staat, wordt het duidelijk waar de tekenaar staat. In ieder geval romantiseert hij oorlog te veel. In tegenstelling tot iemand als Pratt, op wie Sommer zich duidelijk geïnspireerd heeft, weet hij niet duidelijk te maken dat oorlog niet deugt.

Niet alleen de thematiek is van Pratt overgenomen, zelfs de tekenstijl. Om Manfred Sommer nu helemaal als mislukte Pratt-adept te karakteriseren is iets te veel gezegd, maar begrepen heeft hij Pratt ook niet.

(H.F.)

Chantal Montellier: *De moordenaar van de Marne*, Andy Gang deel 2). Uitg. Plastic, prijs f 14,90.

Drie jaar na het uitkomen van het eerste deel bij Yendor, is nu het tweede deel van Andy Gang van de franse tekenares Chantal Montellier verschenen. Dit ondanks het gebrek aan succes van dat eerste deel. Een nieuwe uitgever ziet blijkbaar toch voldoende mogelijkheden voor het wat moeilijk toegankelijke werk van Montellier op de Nederlandse markt, of heeft een zo blinde bewondering voor haar werk, dat hij het niet onuitgegeven kan laten.

Het thema van dit nieuwe album is hetzelfde als van het eerste: de politie is je slechtste kameraad, is bevooroordeeld, pakt kruimeldieven terwijl nextdoor de bank beroofd wordt. Maar hij gelooft in zichzelf en in zijn verheven taak. In het eerste deel werd dit thema vooral in beeld gebracht via een aantal korte episodes, waarin de clichés er zo duimendik op waren gelegd, dat de satirische boodschap nauwelijks nog kracht had. In het verhaal 'De moordenaar van de Marne' is Montellier veel beter te werk gegaan. Een politieman blijkt een geheimzinnige moordenaar, en hoewel hij aan zijn eind komt, hebben zijn collega's onder aanvoering van Andy Gang in hun geboorteland dit absoluut niet door. Dit alles verwerkt tot een spannend verhaal, waarbij de sobere tekenstijl van Montellier veel bijdraagt aan een dreigende en 'unheimische' sfeer.

Jammer dat de prachtige persiflage-omslag van de franse versie (op een DC-uitgave van Dick Tracy)

niet voor de Nederlandse uitgave is gebruikt.

(J.D.)

Edika: *Leipus Absurdus* Uitgeverij Yendor, prijs f 12,50.

Het album *Leipus Absurdus* bevat een bonte verzameling korte verhalen vol absurde humor, die deels al eerder in *Rhaa Lovely* zijn gepubliceerd. Ze zijn niet allemaal even sterk, maar de betere verhalen zijn ware treffers, zoals *De dromen van Angelmus* en *Meneer Rashid*. De gebeurtenissen erin zijn over het algemeen volkomen dwaas, slaan allerlei onverwachte richtingen in en bevatten soms een kritische onderton die echter nooit overheersend wordt, want voorop staat de humor. Een apart soort humor, dat wel, die sommigen als ongein zullen bestempelen. Maar als u er bevattelijk voor bent (zoals ik), dan is *Leipus Absurdus* een uitstekend boek, getekend in een fraai voddige stijl, die nog niet helemaal uitgebalanceerd is. Maar dat komt nog wel.

(RvE)

Sirius & Xavier Snoeck: *De Timoers 10, De ruiter zonder gezicht*; Uitgeverij Dupuis, prijs f 6,25.

Herdruk nummer 10 al weer van de klassieke Robbedoesreeks over de *Timoer*-familie, die generatiegewijze door de tijd reist. De 8e eeuwse Timoer in *De ruiter zonder gezicht* werpt zich in Spanje in de strijd tegen de Moren, die het schiereiland dreigen te overspoelen, en komt daarbij terecht in de belegerde stad Alicante. Zelfs een Timoer kan niet verhinderen dat de stad valt, maar niet voordat de stervende landvoogd hem de belofte ontftuseld heeft zijn dochter Galswinthe, die vóór het beleg naar elders gevluht is, te zullen beschermen. Als Timoer op pad gaat om zijn belofte te vervullen, komt hij enkele malen in moeilijkheden met de Moren, maar wordt daarbij telkens gered door een groepje Spaanse krijgers onder bevel van een gemaskerde ruiter. Hoewel de ontknoping, de onthulling dus van de identiteit van de geheimzinnige helper, nauwelijks een verrassing genoemd mag worden, is *De ruiter zonder gezicht* een vlot verteld avonturenverhaal, door Sirius in zijn niet briljante, maar robuuste, filmische stijl fraai vormgegeven. Voor de wat oudere fans van Robbedoesweekblad is deze Timoerreeks een must.

(RvE)

NIEUWS

Nieuwsredactie: Har Brok en Peter de Raaf (tel: 020-250975 of 010-519903), Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

ALGEMEEN

VERTALINGEN 1982

Uit het zojuist verschenen *Het Nederlandse Boek in vertaling 1982* (Den Haag 1983) door E. van Reen halen we voor u even de gesignde stripvertalingen. In het Deens verschenen 3 Douwe Dabbert-albums, 3 Franka-albums en eenmaal Agent 327 van Lodewijk, in het Fries verscheen het eerste album van Douwe Dabbert en in het Zweeds eenmaal Jan, Jans en de kinderen, de eerste 3 delen van Douwe Dabbert en 10 Suske en Wiske-albums. Alsof er geen Engels of Duits bestaat spant Frankrijk de kroon met Vandersteen (5x Bessy, 7x Suske en Wiske, 4x Jerom en 7x Robert en Bertrand), Kresse (Indianenreeks nr. 9), Kuypers (Franka nrs. 1 en 2), De Moor (1x Barelli) en Sleen (4x Nero). Een succesjaar voor Kuypers, Roep en Wijn.

VAN DE BOOGAARD

Het gaat goed met Theo van den Boogaard. Volop sukses in Frankrijk en binnen afzienbare tijd het derde Van Oekel-album. Het omslagontwerp, dat we vroegtijdig onder ogen kregen, willen we u niet onthouden.

REKLAME-UITGAVEN

Suske en Wiske zijn van de Herodranken overgestapt naar de Amrobank. Wie zijn vakantie via dit instituut regelt ontvangt gratis een Suske en Wiske-vakantieboek. De Hero is intussen in zee gegaan met Asterix en Obelix. Een overigens niet door Uderzo getekend albumpje van zeer matige kwaliteit is het lolkertje.

AO STRIPS

Gerard Koster stelde het 1970ste deeltje samen van de AO-reeks, getiteld *Strips, leesvoer of literatuur*. Aan deze onderhand totaal uitgemolken vraag besteedt hij 20 bladzijden met als konklusie: *Aan de lezer zelf is het zijn standpunt te bepalen*. Alle moeite voor niets dus! Desondanks is dit boekje informatief en keurig verzorgd. Het is te bestellen door overmaking van f 2,50 op giro 287934 tnv. Stichting IVIO, Lelystad onder vermelding van AO 1970 'Strips'.

RHAA LOVELY

Ter gelegenheid van het eenjarig bestaan van het tijdschrift *Rhaa Lovely* heeft uitgeverij Yendor een aantal Franse tekenaars aan dit

bald uitgenodigd voor de stripdriedaagse te Breda. Aanwezig zullen zijn om hun werk te signeren: *Gottlib*, *Binet* en *Edika*.

STRIPCLUB LEUVEN

Leuven is weer een stripclub rijker. Een groep stripfanaten stak de hoofden bij elkaar en besloot voorzichtig te beginnen met stripvergaderingen en een stripbibliotheek, waar men elke maandag- en woensdagavond strips kan lenen voor een schappelijke prijs. Het kontaktpunt van de stripclub, die opereert onder de naam Schanul, is café Charaban, Vlamingenstraat te Leuven. Inlichtingen: Oude Markt 39 te 3000 Leuven.

DE ROBIJN

Antikwariaat De Robijn, gespecialiseerd in Nederlandse en Engelse literatuur én kinderboeken, brengt in zijn zevende katalogus een 545 nummers tellend stripaanbod. Zeer gespecialiseerd en met zeer gezochte Nederlandse en Amerikaanse strips: alleen bibliografisch is deze katalogus al de moeite waard. Inlichtingen op het adres: Rommelhaven 26 te 8861 AS Harlingen (tel: 05178-4357).

ORIGINELE PRESENTATIE VAN PROEFSCHRIFT DICK DE BOER

Het is geen uitzondering dat promovendi een stripstelling aan hun proefschrift toevoegen. Bommel is bijvoorbeeld zeer geliefd. Dat een compleet proefschrift verpakt is in een stripaflevering mag echter wel bijzonder heten. Dick de Boer uit Groningen, geen onbekende in het stripwezen, liet zijn proefschrift ter verkrijging van het doctoraat in de wiskunde en natuurwetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Groningen door zijn stadgenoot (en mede-Stripschap-/Idéfixlid) Will Corsius voorzien van een toepasselijk omslag, een variant op Little Nemo. De kersverse doctor was niet bereid een populair uitleg van deze speciale Nemo-aflevering te geven. 'Het moet wetenschappelijk verantwoord blijven,' aldus dr. Dick (Praw). Hier volgt zijn eigen, onverkorte

verklaring;

'Bij foto-electronspectroscopie wordt een electron (=pijl in de figuur) uit een kristal (links in het kader) vrijgemaakt door bestraling met bijvoorbeeld ultraviolet licht (=golfje). Het aantal van de aldus uitgezonden electronen wordt gemeten als functie van de energie ervan. Dit levert plaatjes op als rechtsboven in de kaders. Wanneer de electronen onder een andere hoek worden gemeten, verandert het plaatje, net als in de steeds veranderende wereld van Little Nemo. De plek geheel rechtsboven in de kaders komt overeen met een electronentoestand in het kristal die 'blur' (=veeg) is gedoopt. In de strip ontdekt een van de onderzoekers deze tijdens nachtelijke metingen, terwijl anderen meer of minder handreikingen doen.'

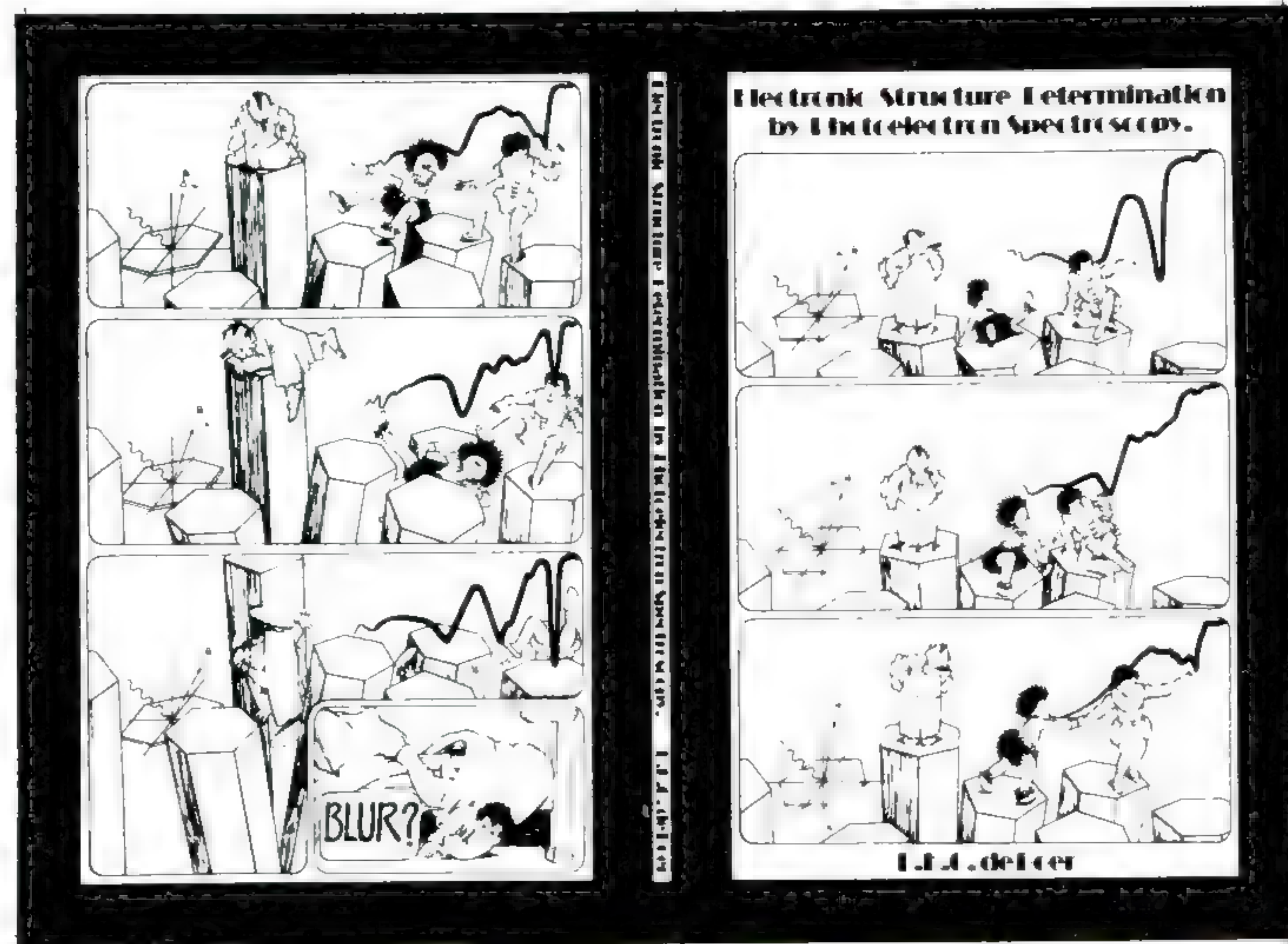
Tot zover Dick.

Natuurlijk poneerde hij ook nog een stripstelling: 'De cyberneticus Sato zou striptekenaar Jacobs moeten namaken om het vervolg op de avonturen van Blake en Mortimer zeker te stellen.'

Cor Nijmeijer

STERSTRIPS

In een poging de dalende albumomzet op te krikken heeft uitgeverij Oberon een nieuw wapen in de strijd gegooit. Het zijn zgn. *sterstrips*, aangekondigd als stripalbums voor een kleine prijs. Nu moet dat 'album' wel met een flinke schep zout genomen worden, want de sterstrips moeten het zonder rechte rug en zonder kartonnen omslag doen. In plaats daarvan zijn ze geniet, zit er een tijdschriftachtige slap koftje omheen, is de grootte teruggebracht naar Donald Duck-formaat en de omvang naar 32 pagina's. Er zijn drie stripreeksen: een die bij *Donald Duck*, een die bij *Eppo* en een die bij *Tina* hoort. Kwik Kwek en Kwak zijn de hoofdfiguren in het albumpje *Redders in de Nood*, waarin drie aardige verhalen te vinden zijn. Voetballer Dick Gunner vult de tweede sterstrip. *Voetbal en kogels* is de titel van het verhaal, maar omdat

Gunner van oorsprong een krantenstrip is komen de voetbalscènes niet of nauwelijks uit de verf en overheersen de close-ups.

School zonder vrienden tenslotte is de titel van het Tina-albumpje, dat een Engels kostschoolverhaal brengt. Het onderscheidt zich in niets van de door concurrent Holco voor dezelfde prijs in de handel gebrachte uitgaves (Debby, Penny enz.) die echter wel de helft dikker zijn!

Overigens, over Holco gesproken: ook deze uitgever heeft zich op het pad van de dunne stripalbums begeven. Kort geleden verscheen het SF stripalbum 'Arena' dat voor de onwaarschijnlijke lage prijs van f 2,95 toch een echt album (van 32 blz., dat wel) brengt. Alleen is bij dat album de strip onleesbaar door veel te veel tekst en dichtgelopen tekeningen. Nee, het blijkt kennelijk toch moeilijk te zijn voor de gewone stripalbums goedkopere alternatieven te vinden. We wachten de volgende experimenten af.

(L.W.)

STRIPBLADEN

RHAA LOVELY

Franquin, Gotlib, Gimenez met een aandoenlijke jeugdervaring omtrent strips, Veyron, Binet, Edika met een waanzinnige kattenstrip vormen het vaste team van nummer 9. Nieuw zijn Foerster met *Fideel mijn vriend...* en D. Goossens met *De vergelijking van de wereld*. Voor en achterop in kleur nogmaals Edika. Prijs f 5,95 (48 blz.).

FLUIDE GLACIAL

Fluide Glacial, een rijke bron voor *Rhaa Lovely*, bevat in nummer 83 strips van Franquin, Binet, Foerster, Lacroix ('n soort Edika), D. Goossens, B. Léandri/A.M. Simon, Herlé, Couchou, Gimenez, Edika en in prachtige kleuren Gotlib/Solé. *Fluide Glacial* is 20 bladzijden dikker dan *Rhaa Lovely*, het telt een aantal redactionele pagina's voornamelijk gevuld met onzin en het werk dat erin verschijnt is natuurlijker stukken recenter. Prijs FF11,—.

BALLOEN

Nummer 56-10-5 bevat 10 pagina's *Moem* van Tove Jansson (in het Engels), *Pablo en Muzo* van C. Arnal, *Fred en Vetertje*, en een herdruk van *Het Scheepsjournaal van de ark* met illustraties van Cham. Hein de Kort en wat oudbollige lol rond het staatshoofd vullen de rest. Prijs f 3,95. In dit nummer nog de uitvoerige aankondiging van de *Stars & Strips in Paradiso*.

PILOTE

Nummer 108 vervolgt en besluit *Partie de Chasse* van Bilal/Christin. Verder stripwerk van Vidal/Bignon,

BANDE DESSINÉE = STRIPS

In Arnhem vindt van 20 juli t/m 3 september in de Eusebiuskerk een belangrijke striptentoonstelling plaats. Het Musée d'Angoulême, Frankrijks nationale museum van het beeldverhaal, stond voor deze expositie een groot aantal originele stripplaten af uit zijn unieke collectie met o.a. werk van Bilal, Blanc Dumont, Bourgeon, Calvo, Comes, Cosey, Mézières, Moebius, Rob Vel, Tillieux, Franquin, Hermann, Franz, Alain St.-Ogan, enzovoorts. Aanleiding voor de uitlegging van deze collectie vormt de waardering in Frankrijk voor het werk van Studio Arnhem. Werk van de medewerkers van deze studio zal dan ook op deze tentoonstelling prijken. De toegang tot de tentoonstelling is gratis, openingstijden van maandag t/m zaterdag van 10.00 tot 16.30 uur. *Zozolala* brengt een gratis katalogus uit met uitvoerige informatie.

Autheman, Fred met een perspectiefisch intrigerende aflevering van *Philémon*, Baru, Régis Franc, F'Murr, Berrroyer/Gibrat met het slot van *La Parisienne*, Claude-Jean Philippe/Lesueur, Cothas/Taffin, Godard/Ribera, die *Le dernier Prédateur* beëindigen, en François Thomas. Het 108 pagina's tellende nummer bevat verder onder mee een interview met Manchette en een fraai geïllustreerd artikel over Boris Vallejo. Prijs FF15,—.

L'ECHO DES SAVANES

Wolinski, het prachtige *Le train de 17h.15 en Filature* in kleur van Jack Palmer (Pétillon), Dimitri, Veyron/Rochette, Coluche/Reiser, Van den Boogaards Sjeff van Oekel, Th. Dalby, Raoul Buzelli, Veyron en een forse portie seks vult nr. 5 in de Nouvelle Série. In nummer 6 fraai illustratiewerk van Th. Dalby, Serge Clerc, de gebroeders Varenne, Tamburini/Liberatore met *Ranxerox*, Vuilemin en een aantal van de eerder genoemde auteurs. Oh ja, ook weer dat forse pakket seks, dat kennelijk bij de formule hoort. Prijs per nummer FF16,—.

CIRCUS/LE PAVÉ

132 Bladzijden strips, voornamelijk in kleur, nieuws, recensies en commentaren: zie daar nr. 60 van dit blad. We doen een greep uit de inhoud om het kort te houden: Duchateau/Sanahuja, Schetter, Tito (nieuw), Brunel, die zich op België geworpen heeft met *Natacha*, Hugués, Durand/Ramoli, Philippini/Rossi. Prijs FF20,—.

GOMME!

Gomme! is het seksloze zusje of broertje van *Circus*, eveneens uitgegeven door Glénat. Nummer 18 bevat stripwerk van Cortegiani/Tranchand, Don Lawrence/Matena (*Storm*), Stoquart/Follet (*Steven Severijn*), Quino en onder andere Genin/Convard. Steeds omvangrijke vervolgen, bijv. 20 pagina's *Steven Severijn*, grotendeels in kleur. In dit nummer wordt Hergé herdacht door middel van tekeningen door Convard, Brunel, Cortegiani, Dumas, Gine, Luguy, Tranchand en Vicomte. Omvang 84 pagina's, prijs FF15,—.

CHARLIE

Nummer 14 opent met *Bornéo Jo* van Pichard/Dubos (nieuw) en bevat verder o.a. *Harry Chase* van Moliterni/Fahrer, Rodolphe/Coutelis, het bijzondere *Dan Hardin* van Josiane Desfontaine, Desneuve, een playmate van Jiji, Letendre/Loisel, Imbar/Hubert, Frank/Golo, Bouquillard/Clavé. Prijs FF12,— (100 blz.).

MÉTAL HURLANT

In nummer 86 de terugkeer van de *Incal* van Jodorowsky en Moebius, *Den II* van Corben, Dodo/Ben Radis, Jean-Louis Floch/Jean-Luc Fromental, Tramber, Jean-C. Denis, Jean Pleyer en Chaland. Honderd bladzijden voornamelijk in kleur, aanvuld met stripnieuws en andere zaken en een Hergé-herdenking door middel van tekeningen door Renard/Schuiten, Montellier (die met haar tekening de indruk wekt de auteur te zijn van *Kuifje in Zwitserland*), Caro, Arno, Jano en in kleur Jean Louis Floch. Prijs FF17,—.

WORDT VERVOLGD

Nummer 30 vervolgt F'Murr, Hugo Pratt (*Corto Maltese*), Rochette/Lob (*De IJstrein*), Manara (*Dies Irae*) en Cabanes. Verder Sokal, Régis Franc en J.-C. Denis, samen 68 blz., prijs f 6,50. Buiten de

serie bracht *Wordt Vervolgd* voor slechts 10 gulden, gebonden, de 100 bladzijden tellende *Special Hergé*, te weten de vertaling van *Spécial Hergé* van (A Suivre). Een onverbiddelijke must voor liefhebbers van Hergé én van de hedendaagse Franse stripwereld door een groot aantal speciaal voor dit album vervaardigde Kuifje/Hergé-strips: De Moor, Fred, Margerin, Varenne, Derib, Druillet, Comes, Petillon, Goffin, Tardi, Wasterlain, Cestac, F'Murr, Schlingo, Sokal, J.-C. Denis, Bourgeon, Schuiten, Mézières, Martin, Benoît, Forest, Régis Franc, Joost Swarte, Binet, Ceppi, Aoivoe, enzovoorts. Om tranen bij in de ogen te krijgen...!

COYOTE MAGAZINE

Nieuwe tekenaars in het tweede nummer zijn Frans Wiegman (Fanz), Marc de Boer, Ben Westervoorde en Wout Paulussen. We halen de meestbelovende er weer even voor u uit: Jaap Kloes, Wout Paulussen, Albert Survie en helemaal niet gek ook Ben Westervoorde. Een amateurstripblad met ontegenzeggelijke kwaliteit. Prijs per nummer f 3,95 of mét f 1,30 verzendkosten per post dmv. Amrobank Heemskerk rekeningnummer 441559883.

MANNO MOUSE

Gratis verkrijgbaar in alle grote stripwinkels is het amateurstripbladje *Manno Mouse*, dat zich heeft voorgenomen maandelijks te verschijnen. In nr. 1 (8 blz., ½ A-4) de kettingstrip *De Avonturen van Cliff Hanger* (dat nooit iemand eerder op die titel was gekomen!), *Wat doe je als...?* van Carlier en Van Tol en *Manno Mouse* van Studio Stoot, die het blaadje ook uitgeeft. Inlichtingen op Postbus 296, 3760 AG Soest. Aangekondigd voor nr.2: *Bernard Voorzichtig in Tibet* (het vervolg op *Twee voor thee* van Lodewijk/Jippes). Om in de gaten te houden?

VAKBLADEN

COMICS JOURNAL

Nr. 80 herdenkt uitvoerig Hergé en staat ook stil bij de dood van de EC-artist Roy Krenkel. Voorts aandacht voor *Little Orphan Annie*, een beschouwing getiteld *Seduction of the Ignorant* naar aanleiding van het blad 1994, een interview met George Perez en met Marv Wolfman (de vervolgen van nr. 79) en Peter Sanderson over animatiefilms. Voor de rest wordt het 100 blz. tellende nummer gevuld met nieuws, recensies en tekenwerk. Prijs 2,50 dollar.

HET NIEUWSBLAD

Nummer 3 van dit simpel uitgevoerde Kuifjefanzine (1 A-4tje, tweezij-

dig gekopieerd) over bedrukte en blanco kranten in de avonturen van Kuifje; het saai en zinloze vervolg van de bronnen van *Kuifje in El Salvador* en nieuwtjes ivm. het idool. Per nummer f 1,50 over te maken op postgiro 3439331 tnv. Willem Wagenaar, Regentesselaan 25 te 3818 HH Amersfoort.

WIPSTRINKEL

Nummer 31 herdenkt Hergé (*Adieu Hergé*) en het vierjarig bestaan van stripwinkel De Gobelijn, die dit informatiebladje uitgeeft. Voorts uitvoerig en actueel uitgeversnieuws. Inlichtingen: De Gobelijn, Oude markt 39, 3000 Leuven (tel: 016-235586).

UITGEVERIJEN

DE DAGERAAD

Binnenkort verschijnen bij uitgeverij De Dageraad de volgende stripalbums:

- Bob de Moor: *Snoe en Snolleke* nr. 5: *De Blauwe vinger* (Magnumreeks nr. 38: BF.100);
- Erwin: *De Grommelsnoezen* nr. 1: *Avonturen on the road* (Magnumreeks nr. 39, een kinderstrip uit Het Volk, BF.80);
- Pirana: *Schat, het is weer tijd om af te wassen* (Magnumreeks nr. 40, BF.200; een dubbeldik album dat de uitverkochte albums *De vrouwen van Pirana* (Stripgids nr. 23) en *De folterkamer* (eigen beheer) omvat);
- Bob de Moor: *Tijl en Lamme: Het vals gebit* (Magnumreeks nr. 41, BF.100);
- Bob de Moor: *Zoetwaterpiraten* (Magnum Speciaal: BF.295, kleur, harde kaft);
- Marc Sleen: *Nero: Het zeespook* (Magnum de Luxe: BF.450);
- Pom: *Het vredeswapen* (Magnum de Luxe: BF.595).

MONDRIA

Bij Mondria staan ons in september de volgende uitgaven te wachten: Brian Bagnall - *Beestenbende*. Cartoonboekje met beesten in de hoofdrol, getekend door de Engelse tekenaar Brian Bagnall. De titel van dit boekje is gelijk aan het thema van de Stripdriedaag 1983, vandaar dat dit boekje rond die datum verschijnt. Prijs f 9,90.

Claude Serre - *De beste cartoons van Serre*. Een selectie van de beste cartoons uit de reeds verschenen deeltjes uit deze bekende cartoonreeks. 168 pagina's voor de prijs van f 14,90.

Gerrit Stapel - *Wat moet U nou denken van Emancipatie en zo*. Een combinatie van stripverhaal van cartoon over het verschijnsel emancipatie. 60 pagina's, prijs: f 9,90.

Marten Toonder - *Koning Hollenwijn en het kerngetal*. 136 pagina's, prijs: f 22,50.

CASTERMAN

In september brengt Casterman de volgende nieuwe albums op de markt: In de reeks *Een strip, een auteur* verschijnen twee nieuwe delen. *De zachte dood* van Sokal en *De muren van Samaris* van Schuiten en Peeters. In *De zachte dood* krijgt privé-detective Canardo een maandlang gratis whisky als hij de moed op kan brengen weer eens

een opdracht voor een onderzoek aan te nemen. In *De muren van Samaris* krijgt hoofdpersoon Franz de opdracht van de Grote Raad van de stad Xhystos om naar Samaris te gaan en een verslag te maken van de onheilspellende situatie aldaar. Een science fiction-verhaal. Beide albums zijn geheel in kleur en gaan f 6,25 kosten.

Ook in de reeks *Wordt Vervolgd Romans* gaan twee nieuwe delen verschijnen. Van Manara het album *Een schrijver op zoek naar zes personages* en van Ted Benoît het album *Morfeu Electrico*. In het album van Manara krijgt *Guisepppe Bergman* een rol in een avontuur waarvan de strekking hem ontgaat. Als de hoofdrolspeelster dan ook nog verplichtingen elders heeft en vervangen wordt door een naaistertje is de chaos compleet.

In *Morfeu Electrico* wordt de hoofdrol ingenomen door Ray Ba-

nana, die avonturen beleeft in de stad Metropolis. Beide verhalen werden voorgepubliceerd in het tijdschrift *Wordt Vervolgd*. De prijs van deze dikke albums (respectievelijk 80 en 112 pagina's) bedraagt f 19,90. Voor de prijs van f 19,90 verschijnt het 106 pagina's tellende verhaal *De Ethiopiërs* van Hugo Pratt. Dat Pratt van 1939 tot 1945 in Ethiopië heeft gewoond laat zijn sporen na in dit album.

Voor de prijs van f 6,25 verschijnen verder nog: *De Koene Ridder - De voorvechter van de koning*. De vier helden - *De Tsarenschat* en *Yakari - Yakari en de eland*.

OBERON

Nieuwe strips van deze uitgeverij in de maanden juli en augustus zijn: *De Familie Achterop* deel 10. Tina Topstrip deel 52 - *Achter het stille gordijn*. Prijs: f 6,25; *Oom Dagobert* deel 20 - *Drama in het Drasmoeras*.

De wondersloffen van Sjakie deel 8 - *De Bolle*.

MacCoy deel 11 - *Camerone*.

Bessie Turf deel 6 - *Op de wip*.

Donald Duck pocket deel 17 - *Donald Duck in het oude China*.

Tina Dubbeldik Superalbum deel 11 - 3 complete verhalen. Prijs: f 8,50.

Auteursreeks deel 20: Tillieux/Follet - *S.O.S. Jan van Gent*. Gekartonneerde uitgave, prijs: f 11,25.

Trigië deel 27 - *De Skorpiads*.

Axel Moonshine deel 2 - *Het labirint der dromen*.

Conan de Barbaar deel 17 - *Het oog van Elrik*.

Donald Duck deel 33 - *Donald Duck als Maharadje*.

Storm deel 10 - *De piraten van Pandarve*.

Tenzij anders vermeld gaan de genoemde albums f 6,55 kosten.

ARBORIS

Uitgeverij Arboris brengt binnenkort in samenwerking met *Het Stripschap* een nieuwe stripreeks op de markt met zeldzaam materiaal uit de *Toonder Studio's*. Deze reeks komt voor *Het Stripschap* in de plaats van de *Oberon Zwartwitreeks*, die met nummer 50 beëindigd is.

De eerste twee albums uit deze

STRIPFIGUREN TEKENEN

Jack Hamm

Binnen één jaar al de 3e druk van deze eerste Nederlandse handleiding om stripfiguren en strips te leren tekenen.

Grote paperback met 120 bladzijden duidelijke instructies, praktische tips en met een onvoorstelbaar groot aantal voorbeelden.

f 29,90

Gaade Uitgevers
Amerongen

Verkrijgbaar in boekhandel en stripwinkel, teken- en schilderzaak en warenhuis.

STRIPWINKEL OMBROSIUS

Nu ook INBINDMAPPEN voor stripbladen zoals Kuifje, Eppo, Donald Duck, Robbedoes, Tina, etc. Bij ons slechts f 8,95 per map excl. portokosten.
Te bestellen door het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekening nr. 1791745 t.n.v. stripwinkel Ombrosius te Amsterdam

gespecialiseerd in:

- stripweekbladen
- ned. en amerik. comics
- antiquariaat
- videofilms

Molukkenstraat 86. Amsterdam
Tel 020-945969
Oostenburgergracht 69. Amsterdam
Tel 020-224680

copyright by
Marvel Comics
Group a division of
Cadence Industries Corporation
represented by
Wavery Productions the Hague
All rights reserved

reeks zullen op de stripdriedaagse gepresenteerd worden. Het zijn; *Myra van Dijk*, van *George Mazure*. Myra van Dijk is kriminologe en raakt daardoor in allerlei duistere zaken verzeild. De strip is gesitueerd in de jaren zestig. In dit eerste album staan de verhalen *Drugs* en *Bloody Mary*.

Floris. Deze strip werd getekend door *Gerrit Stapel* en geschreven door *Gerard Soeteman*, die ook de scenario's van de gelijknamige TV-serie schreef. In dit album zijn twee verhalen opgenomen, *Wie kaatst moet de bal verwachten* en *Het rode meel*.

Voor de volgende delen staan o.a. gepland: *Student Tijloos* (Stapel), *Horre, Harm en Hella* (Thé Tjong Khing, Mazure e.a.), *Aafje Anders* (Jan van Haasteren e.a.) en *Marion* (Jan Wesseling, Thé Tjong Khing). De verkoopprijs van deze albums gaat f 9,50 bedragen.

Bij dezelfde uitgeverij komt rond de Stripdriedaagse ook het *Stripjaarboek '83-'84* uit. Dit boek probeert een zo veelzijdig mogelijk beeld te geven van wat zich het afgelopen jaar heeft afgespeeld op stripgebied. Enkele onderdelen van het boek zijn: Een overzicht van alle in de Nederlandse taal verschenen strips van de afgelopen periode, de marktontwikkelingen, de striptijdschriften, interviews met o.a. Henk Kuijpers en François Schuiten, de

best verkochte strips en complete verhalen van o.a. *Corben*, *Matena*, *Kuijpers* en *Schuiten*. De prijs van dit boekwerk bedraagt f 19,90.

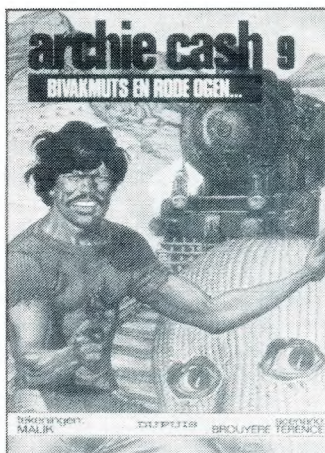

Dupuis

Acht nieuwe stripalbums hoopt uitgeverij Dupuis in juli op de markt te brengen.

Jess Long deel 8 - *De intimidatie* bevat twee complete verhalen van deze rechercheur die samen met zijn collega Sullivan voortdurend in ingewikkelde zaken verzeild raakt. Debuut deel 6 heeft het verhaal *Geo en Tafta* van tekenaar *Counhaye*. Een sprookjesstrip.

Papyrus deel 6 - *De vier vingers van de Maangod*. Papyrus en prin-

ses Liefer-Theti beleven avonturen in het oude Egypte.

Archie Cash deel 9 - *Bivakmuts en rode ogen*. Spanning, sensatie en geweld.

Ouwe Niek en Zwartbaard deel 25 - *Zwartbaard breekt uit*. Dit album bestaat uit vijf complete verhalen. Jerry Spring deel 9 - *Fort Redstone*. Herdruk van het oorspronkelijk in 1962 verschenen album.

Jan Kordaat deel 8 - *Neptunus' geheim*. Ook dit album is een herdruk. Jan Kordaat en Gerrit nemen het op tegen een internationale valsemuntersbende.

De Sliert deel 1 - *De Sliert wint veld!* En ook dit album is een heruitgave. Alle genoemde albums van Dupuis gaan f 6,25 kosten.

Ruiladvertenties

Te koop, hoogste bod, D.Ducks '64, '65; incompl. '66-68; '67, '68, '69 compl.; '70-72; '72 1-17; '74 compl.; '75 1-13. Tel. 020-728546 Cok.

Te ruilen: Batman, Superman, Hipcomics, Avontuur Classics, Illustrated Classics, div. andere Classics, Ditmar Classics, Tibor, Karl May, Falk, Nick, Ath Garry, Verth, De Onbekende Stille. H. Verpoort, Magalhaensplein 10, Amsterdam, tel. 020-834402, bellen na 18.00 uur.

Aangeboden: Sprint 1956 nrs. 11 t/m 27. A. Passé, 071-121172 of 05133-4342.

Te koop gevraagd: Spirit Warren 1-5-6-11-13-14, Kitchen Sink 18-20-22-23, City-Portfolio van Eisner. Morits Serruys, Egelantierstraat 63, Den Haag, tel. 070-452193 of 970828.

Wie heeft interesse? Weekblad Kuifje Belgische albums nrs. 42-120; 90% prima staat. Tielemans, Walter Schoolstraat 1, 2578 Lier België, tel. 03/4822311.

Aangeboden: 59 delen uit de SF-serie van Meulenhoff (de zgn. witte serie). Edwin Blanker, Zalkerbos 141, 2716 KG Zoetermeer, 079-217529 ('s-avonds).

Te koop: Nieuwe Zweedse en Noorse Tom Poes. Gevraagd: Blader Mee en Piwo 1, 2. R. Bosman, tel. 020-905292.

Ik verkoop een groot deel van mijn verzameling o.a. veel oude uitgaven Jong Europa en Dupuis, (hele) oude jaargangen Robbedoes, Kuifje en Pep. Ook heb ik nog veel Foto- en Autobladen. Tel. 020-244193.

Aangeboden: Revue-knipsels Tom Poes, 'KZV' 1945 t/m 1956, Robbedoes-banden 79 t/m 164, Rebellenclub + Sjors 1950 t/m 1967, diverse Dupuis + Lombards. 035-233374.

De Stripschappagina

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Postbus 11335,
1001 GH Amsterdam

Conventie

Vrijdagavond 16 september zal er gelijktijdig met het begin van o.a. de stripboekenbeurs de stripconventie 'Strips in Onderwijs' vans tart gaan. De 'onderwijscommissie' treft al verregaande voorbereidingen. Zo zal binnenkort een uitnodiging worden verstuurd aan vele scholen in Nederland. Aan de hand van de reacties wordt het definitieve plan de campagne opgezet.

De onderwijscommissie stelt zich, gezien de breedte van het terrein waarvan sprake is, open voor suggesties, ideeën en aanvullingen op haar project. Een ieder die meent een bijdrage te kunnen leveren aan 'Strips in Onderwijs' wordt verzocht z.s.m. iets van zich te laten horen via Het Stripschap, Postbus 11335, 1001 GH Amsterdam.

DOEN!!!

Nieuwe leden

Het Stripschap, Nederlands centrum voor belangstellenden in strips, opgericht 11 oktober 1967 is een vereniging. Van een vereniging kun je lid worden. Vele lezers van Stripschrift, een uitgave van Het Stripschap, zijn echter geen lid. Een vergissing menen wij. Want wat zijn de voordelen van een lidmaatschap?

- u ontvangt alle verenigingsinformatie gratis via het blad 'Kwartaal'
- gratis unieke Stripschapkalender
- gratis toegang Strip-3-daagse en mini-evenementen, beide georganiseerd door Het Stripschap
- gratis stripindexen (wie publiceerde wat en waar)
- gratis overzichten van verschenen stripalbums (de 'Stripnoteringen')
- gratis Striptas tijdens de Strip-3-daagse
- gratis ontvangst van het programma-album van de Strip-3-daagse
- hulp van de informatie afdeling o.a. bij studieonderzoeken en tentoonstellingen.
- reductie op speciale uitgaven en aanbiedingen van de ledenservice (zie elders)
- reductie op een abonnement op Stripschrift (zie onder).

Voor 1983 is een combinatie Stripschap/schrift voor u de meest voor de hand liggende abonnements-

combinatie. Bovendien de voordeligste.

Financieel

Een lidmaatschap van Het Stripschap kost u f 25,- per jaar. Abonnee van Stripschrift wordt u voor f 47,50 (zie voorin dit blad). Een gecombineerd lidmaatschap/abonnement kost u slechts f 62,-. Bent u ouder dan 65 jaar of jonger dan 15 jaar dan kost een lidmaatschap f 17,50.

Gezinslid (pa, ma, broer of zus, etc. is reeds lid) wordt u voor f 17,50. Lid voor het leven tenslotte wordt u in 1983 voor f 500,-.

Betaling kan geschieden door storting op postgiro 1513000 t.n.v. de penningmeester van Het Stripschap.

Donaties

jaarlijks publiceert Het Stripschap een lijst van haar weldoeners. U kunt zich in deze schare voegen door een storting van minimaal f 50,- op onze girorekening 5.000.000 t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam.

Strip-3-daagse

Op 16, 17 en 18 september 1983 organiseert Het Stripschap de Strip-3-daagse onder de titel 'Beestenbende'. Voor het eerst sinds het bestaan van de meerdaagse stripevenementen wordt er geen bekende stripfiguur als trekpleister gebruikt. Het gebeuren richt zich dit jaar op het beest in de strip. Op het beestenbendegeven zijn heel wat improvisaties mogelijk met vele gevolgen. Dat is al lang duidelijk. We verwachten dat veel uitgeverij zich m.n. op eht beest in hun fonds zullen concentreren. De exacte details van het programma volgen in een later stadium. Een ding is zeker, in vergelijking met voorgaande jaren zal er flink wat nieuws voor het stripvoetlicht worden gebracht op 16, 17 en 18 september 1983 tijdens de Strip-3-daagse, Turfschip te Breda.

LEDENSERVICE

De onderstaande aanbiedingen kunt u verkrijgen door het overmaken van eht verschuldigde bedrag op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Amsterdam. Leden van Het Stripschap genieten de gebruikelijke voordelen.

Zwart-wit

Nog bij de Ledenservice te koop de volgende delen:

- 14 Broertjes Samovarof - het wolvejong.
- 22 Baron van Tast tot Zeveren

- 23 Argonautjes - Het zwaard van Damocles
- 29 Kleine Pier - De danser van Algier
- 32 Huckleberry Finn's avonturen deel 1
- 33 Burt Becker - Stad onder vuur
- 34 Huckleberry Finn's avonturen deel 2
- 35 Professor A.B.C. Breinbreier deel 2
- 36 Athi, de man uit het hoge noorden
- 38 Blook - De ruimtepiraten
- 39 Huon de Neveling - Het zwaard van Rienout/Ilse's erfdeel
- 40 Sjors en...
- 41 Huon de Neveling - De laatste nederlaag/De gouden ever/De zwarte zalm
- 42 Dan Teal - Het maanvirus
- 43 Historische vertellingen deel 1
- 44 De brug in het oerwoud
- 45 Inferno ballade
- 46 Cliff Rendall - Het geheim van de vijf vierkanten
- 47 Historische vertellingen deel 2
- 48 Cliff Rendall - Gevangen van het heelal

Sommige delen zijn al bijna uitverkocht, dus haast u!

Prijzen: delen 14 t/m 23: f 5,95 (41: f 6,95); 44 t/m 48: f 6,25.

Tom Poes

Uitgave De Bezige Bij i.s.m. Het Stripschap. Prijs per setje van 2 deeltjes f 8,90. Nog verkrijgbaar de volgende setjes:

- De drakenburcht/De bergmensen
- Het verdwijneiland/ Het geheim van het noorderlicht
- De reuzenvogel/De meesterschilder
- Het eiland van Grim, Gram en Grom/De markies van Carabas
- De talisman/De zeelang
- Kasper de draak/De geheimzinnige steutel
- Het vibreerputje/De kneep van Knipmes
- Het lijm teem/De partenspeler
- Het wegwerk/Eh...dinges

De volvetters/De schoonschijners
De betoverde prinses/de gebroeders Weeromstuit

Niet alle *Wordt vervolgd*, Striplixikon der Lage Landen is nog steeds verkrijgbaar (f 49,50), maar ook heeft de Ledenservice in haar pakket de nieuwe *Stripkatalogus* 1982/83, bijna niet meer te tillen met weer 200 extra pagina's (f 45,-).

En voor wat u in deze pil niet kunt vinden, is er nog een *Comics Katalogus* (f 14,95) en de door Jan Hermens samengestelde en uitgegeven katalogus van *Lilliputuitgaven*, waarin een overzicht van alle in Duitsland en nederland uitgegeven Lilliput- en Piccoloboekjes, met ringband f 15,-.

Nog steeds aktueel is Frits Oppernoorth's *De Zaak Kuifje* (f 15,-) over het proces rond Kuifje in Zwitserland. Hetzelfde geldt voor de bundel *Parodie of plagiaat*, samengesteld door het Stripschap en uitgegeven t.g.v. de gelijknamige conventie tijdens de Strip-3-daagse van dit jaar (f 2,50) ook het *programmaboek* van dit Flaterfestijn is nog verkrijgbaar 162/163 (f 7,-).

De Lijn

Hollands glorie, op waardige wijze in boekvorm bepaakt:

Herdruk van de volledige *Piloot Storm*-reeks door Henk Sprenger. Nu al vijf deeltjes verschenen, meerdere in voorbereiding. prijs f 11,90 per deel.

Frank de vliegende Hollander, begonnen door Martin Lodewijk, door Piet Wijn afgemaakt. Reeds verschenen: deel 1 (Lodewijk) en delen 4 en 7 (Wijn). Prijs: delen 1 en 4: f 9,90; deel 7: f 7,90.

De komplette avonturen van het stoomschip *S.S. Anne* (2 delen) door Frits Kloezeman. Deel 1 f 9,90, deel 2 f 11,90.

Van Piet Wijn verschenen bij De Lijn al de lotgevallen van de kapersdochter *Gloria van Goes* (3 delen, f 13,90 per deel) en *Jennifer Scot* (tot nu toe 2 delen, f 13,90 per deel).

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

GUUST

In- en verkoop
van stripverhalen

Torenpassage Breda, tel. 076-134153.
Geopend: maandag: 13.00-18.00 uur. Di t/m
za: 11.00-18.00 uur. Donderdag tot 21.00 uur.

STRIPBOEKHANDEL DE NOORMAN

Lange Hezelstr 113a Nijmegen tel 080-226146
Koningstr 43 Arnhem tel 085-420909
Nieuwlandstr Tilburg tel 013-358319

Stripwinkel Fantastic Visions

Goudsesingel 44 3011 KC Rotterdam
Tel. 010-331710

RICHARD

Rombout-Hogerbeetsstraat 78,
Amsterdam, tel. 020-842923.

STRIP ANTIQUARIAAT + STRIPGALERIE PANDA

Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage,
telefoon 070-635950*

geopend di t/m vr van 12 tot 6 uur; zaterdag
van 11 tot 5 uur

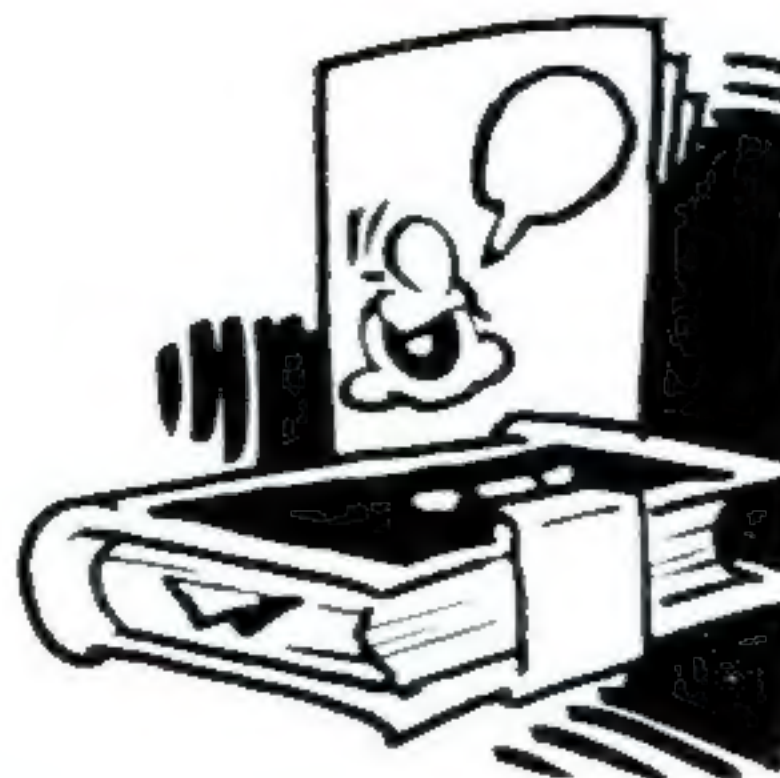

BLUNDER

In- & Verkoop
van STRIPBOEKEN

Oude Gracht 203 (hoek Haverstraat)
Utrecht - 311461

Eppo STRIP & BOEK
ANTIQUARIAAT
JOS & MARI HUDDLESTON
SLATER
KLEINE BERG 33
EINDHOVEN
TEL:
040-441 882

Nu ook een
STRIPSPECIAALZAAK
in Vlissingen

met de meest uitgebreide kollektie
strips, ook Frans-Engelstalige.

GRAMM. STRIPS 76
DE STRIPWINKEL
* Paul Krugerstraat 146-148
4381 WK Vlissingen, 01184-17054

Antiquariaat Nillco oude strips en boeken

Nieuwlandstraat 25, Tilburg
013-431229 - 3 min. v. station
di.-wo.-vr. 12-6, do. 12-9, zat. 11-5

WONDERLAND

strips en science fiction

Soembawastraat 56
1095 XD Amsterdam
020 - 94 35 62

Stripwinkel 'Ombrosius' Amsterdam
Oostenburgergracht 69, 020-224680
Gesp. in stripweekbladen.
Molukkenstraat 86, 020-945969
gesp. in Ned. en Eng. Comics
Ook een uitgebreid Antiquariaat.

STRIPWINKEL DUMPIE

Nieuwe Rijn 18, Leiden, tel. 071-126404

BESLIST DE GOEDKOOPSTE MET ANTIQUARISCHE PRIJZEN!!

(meestal niet meer dan 60% van de
catalogus prijs)

LAMBIEK

Kerkstraat 78, Amsterdam,
telefoon 020-267543

DE LEKTUURHAL

*GESPECIALISEERD IN STRIPS

LEEUWARDEN | HARTJE SHEEK
OUD KELDERS 10 | NIVE BURGTSTR. 3
058-30756 | 05150-15510

HEERENVEEN
DRACHT 100 05130-25092

Broerenstraat 4,
Arnhem, tel. 085-431398

Boektiel 37

Zeestraat 37, Beverwijk,
telefoon 02510-23113

Openingstijden maandag tot vrijdag 10 tot
6 uur, zaterdag 10 tot 5 uur.

SCHIEFFERSPLEIN, DORDRECHT
078-142012
DAGELIJKS GEOPEND VAN 11.00
UUR T/M 17.30 UUR
ZATERDAG DE GEHELE DAG
IN A VERKOOP VAN STRIPVERHALEN
TEVENS ANTIQUARIAAT.

